

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 11ης Δεκεμβρίου 2003 *

Στην υπόθεση Τ-59/99,

Ventouris Group Enterprises SA, με έδρα τον Παναμά (Παναμάς), εκπροσωπούμενη από τις Μ. Προεστού, Μ. Βελμάχου και Ε. Κινίνη, δικηγόρους, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τους R. Lyal και Δ. Τριανταφύλλου, μέλη της Νομικής Υπηρεσίας, επικουρούμενους από τον δικηγόρο Α. Οικονόμου, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο αίτημα περί ακυρώσεως της αποφάσεως 1999/271/ΕΚ της Επιτροπής, της 9ης Δεκεμβρίου 1998, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (IV/34.466 — Ελληνικά Πορθμεία) (ΕΕ 1999, L 109, σ. 24),

* Γλώσσα διαδικασίας: η ελληνική.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους J. D. Cooke, Πρόεδρο, R. García-Valdecasas και P. Lindh, δικαστές,

γραμματέας: B. Plingers, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας της 2ας Ιουλίου 2002,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Ιστορικό της διαφοράς

- 1 Η προσφεύγουσα, Ventouris Group Enterprises SA, είναι ναυτιλιακή εταιρία εκμεταλλεύσεως πορθμείων, η οποία παρέχει υπηρεσίες μεταφοράς επιβατών και οχημάτων μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας, κυρίως στη γραμμή μεταξύ Πατρών και Μπάρι.
- 2 Κατόπιν καταγγελίας που υπέβαλε ένας χρήστης το 1992, σύμφωνα με την οποία οι ναύλοι των πορθμείων ήσαν σχεδόν οι ίδιοι σε όλες τις γραμμές μεταξύ της Ελλάδας και της Ιταλίας, η Επιτροπή, ενεργώντας δυνάμει του άρθρου 16 του κανονισμού

(ΕΟΚ) 4056/86 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1986, για τον καθορισμό του τρόπου εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης στις θαλάσσιες μεταφορές (ΕΕ L 378, σ. 4), απηύθυνε αιτήσεις παροχής πληροφοριών σε ορισμένες εταιρίες εκμεταλλεύσεως πορθμείων. Στη συνέχεια, σύμφωνα με το άρθρο 18, παράγραφος 3, του κανονισμού 4056/86, διεξήγαγε ελέγχους στα γραφεία έξι εταιριών εκμεταλλεύσεως πορθμείων, εκ των οποίων πέντε είναι εγκατεστημένες στην Ελλάδα και μία στην Ιταλία.

- 3 Ειδικότερα, στις 4 Ιουλίου 1994 η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση C(94) 1790/5 που επιβάλλει στην εταιρία Μίνωικες Γραμμές να υποβληθεί σε έλεγχο (στο εξής: απόφαση διενέργειας ελέγχου). Στις 5 και στις 6 Ιουλίου 1994 οι υπάλληλοι της Επιτροπής προέβησαν σε επιθεώρηση των χώρων που βρίσκονται στη Λεωφόρο Κηφισίας 64Β, Μαρούσι, Αθήνα, οι οποίοι, όπως προέκυψε στη συνέχεια, ανήκουν στην εταιρία European Trust Agency (στο εξής: ΕΤΑ), νομικό πρόσωπο ανεξάρτητο προς το αναφερόμενο στην απόφαση διενέργειας ελέγχου. Κατά τη διάρκεια του ελέγχου αυτού, η Επιτροπή έλαβε αντίγραφα μεγάλου αριθμού εγγράφων, τα οποία στη συνέχεια θεωρήθηκαν επιβαρυντικά έγγραφα εις βάρος διαφόρων επιχειρήσεων τις οποίες αφορούσε η έρευνα.
- 4 Ακολούθως, η Επιτροπή απηύθυνε και άλλες αιτήσεις παροχής πληροφοριών, βάσει του άρθρου 16 του κανονισμού 4056/86, στην προσφεύγουσα και σε άλλες ναυτιλιακές εταιρίες, με τις οποίες ζητούσε περισσότερα στοιχεία για τα έγγραφα που ανακαλύφθηκαν κατά τη διάρκεια των ελέγχων.
- 5 Με απόφαση της 21ης Φεβρουαρίου 1997, η Επιτροπή κίνησε επίσημη διαδικασία αποστέλλοντας ανακοίνωση αιτιάσεων σε εννέα εταιρίες, μεταξύ των οποίων η προσφεύγουσα.
- 6 Στις 9 Δεκεμβρίου 1998, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 1999/271/ΕΚ, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (IV/34.466 — Ελληνικά Πορθμεία) (ΕΕ 1999, L 109, σ. 24, στο εξής: Απόφαση).

7 Η Απόφαση προβλέπει τα εξής:

«Άρθρο 1

1. Οι εταιρίες Μινωικές Γραμμές, Anek Lines, Karageorgis Lines, Marlines και Strintzis Lines παρέβησαν το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ με τη συμφωνία τους όσον αφορά τις τιμές για τις υπηρεσίες roll-on/roll-off πορθμείων μεταξύ Πάτρας και Ανκώνα. Η διάρκεια των παραβάσεων είναι η ακόλουθη:

- α) στην περίπτωση των Μινωικών Γραμμών και της Strintzis Lines, από τις 18 Ιουλίου 1987 ως τον Ιούλιο του 1994·
- β) στην περίπτωση της Karageorgis Lines, από τις 18 Ιουλίου 1987 ως τις 27 Δεκεμβρίου 1992·
- γ) στην περίπτωση της Marlines, από τις 18 Ιουλίου 1987 μέχρι τις 8 Δεκεμβρίου 1989·
- δ) στην περίπτωση της Anek Lines, από τις 6 Ιουλίου 1989 ως τον Ιούλιο του 1994.

2. Οι εταιρίες Μινωικές Γραμμές, Anek Lines, Karageorgis Lines, Adriatica Navigazione, Όμιλος Βεντούρη και Strintzis Lines παρέβησαν το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ, καθορίζοντας από κοινού τα επίπεδα των ναύλων για τα φορτηγά στις γραμμές Πάτρας προς Μπάρι και Μπρίντιζι. Η διάρκεια των παραβάσεων είναι η ακόλουθη:

- α) στην περίπτωση των Μινωικών Γραμμών, της Ventouris Group Enterprises SA και της Strintzis Lines, από τις 8 Δεκεμβρίου 1989 μέχρι τον Ιούλιο του 1994·
- β) στην περίπτωση της Karageorgis Lines, από τις 8 Δεκεμβρίου 1989 μέχρι τις 27 Δεκεμβρίου 1992·
- γ) στην περίπτωση της Anek Lines, από τις 8 Δεκεμβρίου 1989 έως τον Ιούλιο του 1994·
- δ) στην περίπτωση της Adriatica Navigazione, από τις 30 Οκτωβρίου 1990 έως τον Ιούλιο του 1994.

Άρθρο 2

Στις ακόλουθες επιχειρήσεις επιβάλλονται τα ακόλουθα πρόστιμα όσον αφορά την παράβαση που διαπιστώνεται στο άρθρο 1:

— Μινωικές Γραμμές: πρόστιμο 3,26 εκατομμύρια ECU,

— Strintzis Lines: πρόστιμο 1,5 εκατομμύρια ECU,

Group Enterprises SA, με έδρα τον Πειραιά (στο εξής: προσφεύγουσα ή Βεντούρης), και την Adriatica di Navigazione SpA, με έδρα τη Βενετία (Ιταλία) (στο εξής: Adriatica).

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 9 Με δικόγραφο που πρωτοκολλήθηκε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου την 1η Μαρτίου 1999, η προσφεύγουσα άσκησε προσφυγή ακυρώσεως κατά της Αποφάσεως.
- 10 Με χωριστό δικόγραφο που πρωτοκολλήθηκε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου την ίδια ημέρα, η προσφεύγουσα υπέβαλε αίτηση αναστολής εκτελέσεως της Αποφάσεως καθώς και αίτηση απαλλαγής από την υποχρέωσή της να συστήσει τραπεζική εγγύηση. Με διάταξη της 20ής Ιουλίου 1999, ο Πρόεδρος του Πρωτοδικείου απέρριψε τις αιτήσεις αυτές και επιφυλάχθηκε ως προς τα δικαστικά έξοδα.
- 11 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία και, στο πλαίσιο λήψεως μέτρων οργάνωσης της διαδικασίας, ζήτησε από την Επιτροπή να απαντήσει εγγράφως σε μία ερώτηση και να προσκομίσει ορισμένα έγγραφα. Η Επιτροπή συμμορφώθηκε προς τα αιτήματα αυτά εντός της ταχθείσας προθεσμίας.
- 12 Οι διάδικοι αγόρευαν και απάντησαν στις προφορικές ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά τη συνεδρίαση της 2ας Ιουλίου 2002.

13 Η προσφεύγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:

- να ακυρώσει την Απόφαση εν όλω ή εν μέρει·
- επικουρικώς, να ακυρώσει το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα ή να μειώσει το ποσό του·
- να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

14 Η Επιτροπή ζητεί από το Πρωτοδικείο:

- να απορρίψει την προσφυγή στο σύνολό της·
- να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

Νομική εκτίμηση

15 Η προσφεύγουσα προβάλλει τέσσερις λόγους προς στήριξη του αιτήματός της περί ακυρώσεως της Αποφάσεως. Με τον πρώτο λόγο ακυρώσεως προβάλλει εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών στοιχείων, καθόσον η Απόφαση θεωρεί αποδεδειγμένη τη συμμετοχή της προσφεύγουσας σε συμφωνία καθορισμού των τιμών στη γραμμή

Πάτρα-Μπάρι. Με τον δεύτερο προβάλλει το παράνομο του ελέγχου που πραγματοποιήθηκε στα γραφεία της ΕΤΑ, κατά τη διάρκεια του οποίου η Επιτροπή έλαβε τα περισσότερα αποδεικτικά στοιχεία. Με τον τρίτο προβάλλει, επικουρικώς, ότι κακώς εφαρμόστηκε το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 81, παράγραφος 1, ΕΚ) στην παρούσα υπόθεση, καθόσον πρόκειται για συμφωνίες ήσσονος σημασίας. Με τον τέταρτο προβάλλει ότι η Απόφαση είναι ελλιπώς αιτιολογημένη.

- 16 Όπως επικουρικώς, προς στήριξη του αιτήματός της να ακυρωθεί ή μειωθεί το πρόστιμο που επιβλήθηκε, η προσφεύγουσα διατυπώνει και πέμπτο λόγο ακυρώσεως με τον οποίο προβάλλει παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας κατά τον καθορισμό του προστίμου, όσον αφορά την εκτίμηση της διάρκειας και της σοβαρότητας της παραβάσεως καθώς και του μεριδίου ευθύνης της προσφεύγουσας στην παράβαση.

I — Επί του αιτήματος περί ακυρώσεως της Αποφάσεως

Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών στοιχείων, καθόσον η Απόφαση θεωρεί αποδεδειγμένη τη συμμετοχή της προσφεύγουσας σε συμφωνία καθορισμού των τιμών στη γραμμή Πάτρα-Μπάρι

A — Προκαταρκτικές σκέψεις

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

- 17 Η προσφεύγουσα παρατηρεί κατ' αρχάς ότι αυτή δημιούργησε, το 1984, τη γραμμή πορθμειακής συνδέσεως Πάτρα-Ηγουμενίτσα-Κέρκυρα-Μπάρι και με τις δικές της δυνάμεις συνετέλεσε, σε συνεργασία με τις τοπικές ιταλικές αρχές, στο να δημιουργηθεί η κατάλληλη υποδομή στο λιμάνι του Μπάρι ώστε να καταστεί δυνατός ο κατάπλους πλοίων κατάλληλων για τη μεταφορά φορτηγών οχημάτων, προκειμένου

να καλυφθούν οι ανάγκες της αγοράς και να εξυπηρετηθούν καλύτερα οι καταναλωτές, οι επιβάτες και οι μεταφορείς. Υποστηρίζει ότι απέκτησε σταθερή και πιστή πελατεία η οποία, όσον αφορά τη μεταφορά φορτηγών οχημάτων, αποτελείται από εταιρίες διεθνών μεταφορών, με τις οποίες συνεργάζεται σταθερά επί πολλά έτη βάσει ιδιαίτερων συμφωνιών με κάθε μία από αυτές. Έτσι, κάθε ναυτιλιακή γραμμή έχει τη δικιά της γεωπολιτικά και οικονομικά χαρακτηριστικά και απευθύνεται σε διαφορετικό κοινό. Τέλος, οι ναυτιλιακές εταιρίες που εξυπηρετούν μια συγκεκριμένη γραμμή δεν έχουν συμφέρον, από οικονομικής, τεχνικής και εμπορικής απόψεως, να εξυπηρετήσουν μία ή περισσότερες άλλες ναυτιλιακές γραμμές.

18 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι, λαμβανομένων υπόψη της ιδιαίτερης και σημαντικής θέσεώς της στη γραμμή Πάτρα-Μπάρι και της σταθερής και πιστής πελατείας της, δεν είχε λόγο να συνάψει συμφωνίες με άλλες εταιρίες που δραστηριοποιούνταν σε διαφορετικές ναυτιλιακές γραμμές (Πάτρα-Ανκόνα, Πάτρα-Μπρίντζι) για να καθορίσει τους ναύλους των φορτηγών οχημάτων, όπως της προσάπτει η Επιτροπή. Αντιθέτως, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι είχε τη δυνατότητα να καθορίσει μόνη της τη δική της εμπορική και τιμολογιακή πολιτική, όπως και έπραξε λαμβάνοντας υπόψη τις συνθήκες της αγοράς, τον ανταγωνισμό που επικρατούσε σε αυτήν, τον πληθωρισμό, τις διακυμάνσεις της δραχμής και το λειτουργικό κόστος των πλοίων που εκμεταλλεύονταν. Επιπλέον, διευκρινίζει ότι η εμπορική της πολιτική πάντοτε εκινείτο εντός του πλαισίου που χαρασσόταν από τις συστάσεις και τις επιταγές του ελληνικού Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας (στο εξής: ΥΕΝ) για την αποφυγή φαινομένων αθέμιτου ανταγωνισμού και καθορισμού των ναύλων σε «ιδιαιτέρα εξευτελιστικά» επίπεδα.

19 Η προσφεύγουσα φρονεί ότι η Επιτροπή, κατά πλημμελή εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων, κατέληξε ότι αυτή μετέσχε σε συμφωνία καθορισμού των ναύλων φορτηγών οχημάτων στη γραμμή Πάτρα-Μπάρι κατά το χρονικό διάστημα από τις 8 Δεκεμβρίου 1989 μέχρι τον Ιούλιο του 1994. Έτσι, προσάπτει στην Επιτροπή ότι συνήγαγε τη συμμετοχή της στη συμφωνία από αποδεικτικά στοιχεία που συνίστανται στην αλληλογραφία μεταξύ άλλων εταιριών, η οποία στην ουσία αφορά άλλη ναυτιλιακή γραμμή, ήτοι τη γραμμή Πάτρα-Ανκόνα, και ότι συνήγαγε τη συμμετοχή της προσφεύγουσας στην προβαλλόμενη συμφωνία από τη μεία της επωνυμίας της την οποία ορισμένες από τις εταιρίες θεώρησαν χρήσιμο να κάνουν στην εν λόγω αλληλογραφία. Εν προκειμένω, η προσφεύγουσα διευκρινίζει ότι, κατά

τον αιφνιδιαστικό έλεγχο που έγινε στα γραφεία της, η Επιτροπή δεν βρήκε κανένα έγγραφο ή στοιχείο που να αποδεικνύει ότι μετέσχε ή συνεργάστηκε σε συμφωνία ή συμφωνίες για τον καθορισμό των ναύλων των φορτηγών οχημάτων.

- 20 Επιπλέον, η προσφεύγουσα προσάπτει στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη, ως απαλλακτικά αποδεικτικά στοιχεία, σειρά εγγράφων των οποίων η Επιτροπή έλαβε γνώση κατά τους ελέγχους (αλληλογραφία μεταξύ των εταιριών που δραστηριοποιούνταν κυρίως στη γραμμή Πάτρα-Ανκόνα) και τα οποία αποδεικνύουν την ανυπαρξία συμφωνίας της προσφεύγουσας με αυτές για τον καθορισμό των ναύλων.
- 21 Στη συνέχεια, εκθέτει τους λόγους για τους οποίους φρονεί ότι δεν μπορούν να θεωρηθούν αποδείξεις τα στοιχεία που η Επιτροπή χρησιμοποίησε για να δικαιολογήσει τις αιτιάσεις που διατύπωσε κατά της προσφεύγουσας.
- 22 Η Επιτροπή επισημαίνει κατ' αρχάς ότι στο σημείο 5 του αιτιολογικού της Αποφάσεως θεώρησε ότι οι εν λόγω τρεις ναυτιλιακές γραμμές δεν εξυπηρετούνταν κατά τρόπο μεμονωμένο ως χωριστές αγορές, αλλά υποκαθιστούσαν σε κάποιο βαθμό η μία την άλλη. Επιπλέον, θεωρεί ότι η προσφεύγουσα δέχεται εμμέσως ότι οι τρεις γραμμές αποτελούν ενιαία αγορά, δεδομένου ότι ισχυρίζεται ότι αναγκάστηκε να προσαρμόσει το ποσοστό αυξήσεως των τιμολογίων για το 1993 και το 1994 στο ποσοστό που επιθυμούσαν οι εταιρίες των άλλων γραμμών για να αποφύγει το ενδεχόμενο ενός πολέμου τιμών.
- 23 Όσον αφορά τη σημαντική θέση της προσφεύγουσας στη γραμμή Πάτρα-Μπάρι, η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι το άρθρο 85 της Συνθήκης καταλαμβάνει τις συμπράξεις που έχουν ως σκοπό ή αποτέλεσμα να περιορίσουν όχι μόνον τον πραγματικό αλλά και τον δυνητικό ανταγωνισμό στη σχετική αγορά. Όμως, η προσφεύγουσα δεν αποδεικνύει ότι για τις εταιρίες που εκμεταλλεύονται άλλες γραμμές στην εν λόγω αγορά ήταν αδύνατον (από οικονομικής, τεχνικής ή εμπορικής απόψεως) να εκμε-

ταλλευθούν τη γραμμή Πάτρα-Μπάρι. Εν προκειμένω, η Επιτροπή θεωρεί τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας αυθαίρετους και αντιφατικούς. Συγκεκριμένα, η προσφεύγουσα, ενώ δέχεται ότι οι τρεις εν λόγω γραμμές συνέδεαν την Ελλάδα με την Ιταλία και ότι η μία από αυτές τις γραμμές μπορούσε σε κάποιο βαθμό να υποκαταστήσει την άλλη, διατείνεται ότι κάθε γραμμή είχε τα δικά της γεωπολιτικά και οικονομικά χαρακτηριστικά και απευθυνόταν σε διαφορετικό αγοραστικό κοινό και ότι, επομένως, κάθε γραμμή κατέληγε να λειτουργεί αυτόνομα.

24 Κατά συνέπεια, δεν αντικρούεται επί της ουσίας ο ισχυρισμός της Επιτροπής ότι η σχετική αγορά είναι η αγορά παροχής μεταφορικών υπηρεσιών από toll-on/toll-off πορθμεία μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας και ότι οι διάφορες γραμμές της αγοράς αυτής δεν εξυπηρετούνται κατά τρόπο μεμονωμένο ως χωριστές αγορές, αλλά υποκαθιστούν σε κάποιο βαθμό η μία την άλλη (σημεία 3 έως 5 του αιτιολογικού της Απόφασης).

25 Στη συνέχεια, η Επιτροπή θεωρεί ότι το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι δεν είχε λόγο ούτε κίνητρο να συνάψει συμφωνίες είναι αλυσιτελές, αφού έχει αποδειχθεί η συμμετοχή της στις συμφωνίες καθορισμού διεθνών ναύλων για τα φορτηγά.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

26 Με τα επιχειρήματά της η προσφεύγουσα σκοπεί να διακρίνει μεταξύ των διαφόρων ναυτιλιακών γραμμών που ενώνουν την Ελλάδα με την Ιταλία και να προσάψει στην Επιτροπή ότι παρέλειψε αδικαιολόγητα να λάβει υπόψη τις τις θεμελιώδεις διαφορές μεταξύ των γραμμών αυτών. Η Επιτροπή αμφισβητεί την προσέγγιση της προσφεύγουσας και υποστηρίζει την άποψη περί ενιαίας παραβάσεως. Επομένως, τίθεται το ζήτημα της φύσεως της κολαζομένης με την Απόφαση παραβάσεως, το οποίο πρέπει να εξετασθεί πριν αναλυθεί η δραστηριότητα της αναζητήσεως των αποδεικτικών στοιχείων την οποία ανέπτυξε η Επιτροπή ως προς την προσφεύγουσα.

- 27 Από τη διατύπωση του διατακτικού της Αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή εν προκειμένω επέβαλε κυρώσεις για δύο παραβάσεις: το άρθρο 1, παράγραφος 1, αφορά μια συμφωνία επί των τιμών των διαφόρων υπηρεσιών μεταφοράς (φορτηγών οχημάτων, επιβατών, επιβατηγών οχημάτων κ.λπ.), τις οποίες παρέχουν τα roll-on/roll off πορθμεία μεταξύ Πάτρας και Ανκόνα· το άρθρο 1, παράγραφος 2, αφορά συμφωνία επί των ναύλων για τη μεταφορά φορτηγών στις γραμμές από Πάτρα προς Μπάρι και προς Μπρίντιζι.
- 28 Στην πρώτη παράβαση, η οποία κατά την Επιτροπή διαπράχθηκε από τον Ιούλιο του 1987 μέχρι τον Ιούλιο του 1994, μετέσχαν μόνον οι επιχειρήσεις που εξυπηρετούν τη γραμμή Πάτρα-Ανκόνα. Πρόκειται για τις Μινωικές Γραμμές, την ANEK, την Καραγεώργης, τη Marlines και τη Στρίντζης. Αντιθέτως, στη δεύτερη παράβαση, η οποία αφορά τις γραμμές από Πάτρα προς Μπάρι και προς Μπρίντιζι από τον Δεκέμβριο του 1989 έως τον Ιούλιο του 1994, μετέσχαν τρεις από τις επιχειρήσεις που εξυπηρετούν τις εν λόγω γραμμές (η Adriatica, η Βεντούρης και η Στρίντζης), αλλά και τρεις από τις επιχειρήσεις που δεν εξυπηρετούν τις εν λόγω γραμμές (οι Μινωικές Γραμμές, η ANEK και η Καραγεώργης). Σημειωτέον, συναφώς, ότι η Επιτροπή δεν έκρινε, αντιστρόφως, ότι οι επιχειρήσεις που εξυπηρετούν τις νότιες γραμμές (από Πάτρα προς Μπάρι και προς Μπρίντιζι) μετέσχαν σε σύμπραξη, μαζί με τις επιχειρήσεις που εξυπηρετούν τις βόρειες γραμμές (από Πάτρα προς Ανκόνα), αφορώσα τις τιμές που είχαν εφαρμογή στις τελευταίες αυτές γραμμές.
- 29 Η Επιτροπή φρονεί ότι η Απόφαση δεν αφορά δύο μεμονωμένες παραβάσεις, αλλά μια ενιαία συνεχή παράβαση. Υποστηρίζει ότι το άρθρο 1 της Αποφάσεως πρέπει να ερμηνευθεί υπό το πρίσμα του αιτιολογικού της Αποφάσεως και ισχυρίζεται ότι το αιτιολογικό αυτό αναφέρεται πάντοτε σε μια συμφωνία ενιαία και για τις τρεις γραμμές (Ανκόνα/Μπάρι/Μπρίντιζι-Πάτρα) θεωρούμενες ως αποτελούσες ενιαία αγορά. Παραθέτει ιδίως το σημείο 144 in fine του αιτιολογικού της Αποφάσεως, με το οποίο επισήμανε τα εξής:

«Βάσει των ανωτέρω, η Επιτροπή εκτιμά ότι οι εταιρίες Μινωικές Γραμμές, ANEK, Καραγεώργης, Marlines και Στρίντζης συμμετείχαν σε συμφωνία η οποία είναι αντίθετη προς το άρθρο 85 της Συνθήκης ΕΚ, καθορίζοντας από κοινού τιμές οι οποίες θα ίσχυαν για τις υπηρεσίες roll-on/roll-off πορθμείων μεταξύ Πάτρας και Ανκόνα. Η Επιτροπή επίσης εκτιμά ότι οι εταιρίες Μινωικές Γραμμές, Anek Lines, Karageorgis Lines, Strintzis Lines, Ventouris Ferries και Adriatica Navigazione συμφώνησαν σχετικά με τα ναυτολόγια των φορτηγών στη γραμμή Πάτρα-Μπάρι/

Μπρίντιζι. Οι συμφωνίες αυτές αποτέλεσαν μέρος ενός ευρύτερου σχεδίου αθέμιτης σύμπραξης για τον καθορισμό των ναύλων για τις υπηρεσίες πορθμείων μεταξύ Ιταλίας και Ελλάδας. Ως εκ τούτου, πρέπει να θεωρηθούν όχι ως μεμονωμένες παραβάσεις, αλλά ως πτυχές μιας ενιαίας συνεχούς παράβασης.»

- 30 Είναι αναμφισβήτητο ότι το διατακτικό της Αποφάσεως και το σημείο 144 του αιτιολογικού της δεν εκφράζουν την ίδια άποψη, δεδομένου ότι το διατακτικό δεν δέχεται την ύπαρξη ενιαίας παραβάσεως.
- 31 Υπενθυμίζεται ότι στο διατακτικό των αποφάσεων η Επιτροπή εκθέτει τη φύση και την έκταση των παραβάσεων που κολάζει. Επισημαίνεται ότι, κατ' αρχήν, όσον αφορά ακριβώς το περιεχόμενο και τη φύση των κολαζομένων παραβάσεων, εκείνο που έχει σημασία είναι το διατακτικό και όχι το αιτιολογικό. Μόνο σε περίπτωση ελλείψεως σαφηνείας στη διατύπωση του διατακτικού πρέπει αυτό να ερμηνεύεται μέσω του αιτιολογικού της Αποφάσεως. Όπως έκρινε το Δικαστήριο, για να προσδιορισθούν τα πρόσωπα που αφορά μια απόφαση που διαπιστώνει παράβαση, πρέπει να ληφθεί υπόψη μόνον το διατακτικό αυτής της αποφάσεως, εφόσον το διατακτικό αυτό δεν προκαλεί αμφιβολίες (απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Δεκεμβρίου 1975, 40/73 έως 48/73, 50/73, 54/73 έως 56/73, 111/73, 113/73 και 114/73, Suiker Unie κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1975, σ. 507, σκέψη 315).
- 32 Εν προκειμένω, η διατύπωση του διατακτικού της Αποφάσεως όχι μόνο δεν είναι διφορούμενη, αλλά τουναντίον είναι σαφής και ακριβής. Από τη διατύπωση αυτή προκύπτει σαφώς ότι η Επιτροπή θεώρησε αποδεδειγμένες, αφενός, μια σύμπραξη μεταξύ των εταιριών που εξυπηρετούσαν τη βόρεια γραμμή (Πάτρα-Ανκόνα) επί των τιμών που ίσχυαν στη γραμμή αυτή και, αφετέρου, μια σύμπραξη μεταξύ όλων των επιχειρήσεων τις οποίες αφορά η Απόφαση (πλην της Marlines) επί των τιμών μιας από τις υπηρεσίες μεταφοράς που παρέχονταν στις νότιες γραμμές (Πάτρα-Μπάρι και Πάτρα-Μπρίντιζι), της μεταφοράς φορτηγών οχημάτων. Εξάλλου, όχι μόνον ουδόλως γίνεται μνεία στο διατακτικό της Αποφάσεως περί του ενιαίου χαρακτήρα της παραβάσεως, αλλά, επιπλέον, το διατακτικό είναι ιδιαίτερα ακριβές στην περιγραφή των κολαζομένων παραβάσεων. Συγκεκριμένα, αφενός, το άρθρο 1

της Αποφάσεως υποδιαιρείται σε δύο παραγράφους αφορώσες αυτοτελείς επιχειρήσεις και, αφετέρου, ως προς την ομάδα επιχειρήσεων την οποία αφορά η παράγραφος 2 του άρθρου 1 της Αποφάσεως, το διατακτικό διευκρινίζει ότι η παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης έγκειται στο γεγονός ότι αυτές συμφώνησαν ως προς τα επίπεδα των ναύλων για τα φορτηγά, τούτο δε μόνο στις γραμμές Πάτρα-Μπάρι και Πάτρα-Μπρίντιζι. Επομένως, οι δύο παράγραφοι του άρθρου 1 της Αποφάσεως αφορούν αυτοτελείς παραβάσεις για δύο λόγους: αφορούν διαφορετικές επιχειρήσεις και έχουν διαφορετικό περιεχόμενο ή βαρύτητα.

- 33 Δεδομένου ότι το διατακτικό της Αποφάσεως δεν είναι διφορούμενο, κατά την εξέταση των διαφόρων λόγων ακυρώσεως που προβάλλονται εν προκειμένω, πρέπει να θεωρηθεί ότι αυτό το οποίο η Επιτροπή διαπίστωσε και κόλασε δεν είναι μια ενιαία παράβαση αφορώσα και τις τρεις γραμμές, αλλά δύο αυτοτελείς παραβάσεις, μία αφορώσα τη βόρεια γραμμή (άρθρο 1, παράγραφος 1) και μία άλλη αφορώσα τις νότιες γραμμές (άρθρο 1, παράγραφος 2). Όσον αφορά την προσφεύγουσα, από την Απόφαση προκύπτει σαφώς ότι αυτή δεν της καταλογίζει άλλες ευθύνες παρά μόνον τις σχετικές με την παράβαση την οποία αφορά το άρθρο 1, παράγραφος 2, της Αποφάσεως.

B — Επί του βασίμου του λόγου ακυρώσεως

- 34 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ακυρώσεως, πρέπει να εξετασθεί αν ορθώς η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε εσφαλμένη εκτίμηση, θεωρώντας τα παρατιθέμενα στην Απόφαση έγγραφα ως γραπτές αποδείξεις της συμμετοχής της στη σύμπραξη την οποία αφορά το άρθρο 1, παράγραφος 2, της Αποφάσεως, δηλαδή σε συμφωνία περί καθορισμού των ναύλων για τη μεταφορά των φορτηγών οχημάτων στις γραμμές από Πάτρα προς Μπάρι και Μπρίντιζι μεταξύ της 8ης Δεκεμβρίου 1989 και του Ιουλίου του 1994. Η εξέταση του βασίμου του λόγου αυτού απαιτεί λεπτομερή ανάλυση των διαφόρων εγγράφων αποδείξεων στις οποίες βασίζονται οι εκτιμήσεις της Επιτροπής όσον αφορά τη συμμετοχή της προσφεύγουσας στη σύμπραξη αυτή.

1. Επί της τηλεομοιοτυπίας της 8ης Δεκεμβρίου 1989

— Επιχειρηματολογία των διαδίκων

35 Η προσφεύγουσα αναφέρεται κατ' αρχάς σε μια τηλεομοιοτυπία που η Στρίντζης απηύθυνε στις 8 Δεκεμβρίου 1989 στην ANEK, στις Μινωικές Γραμμές, στην Καραγεώργης και στην εταιρία Hellenic Mediterranean Lines, στην οποία είχε επισυναφθεί, κατά τον αποστολέα, «ναυολόγιο» για τα φορτηγά οχήματα το οποίο θα ίσχυε από τις 10 Δεκεμβρίου 1989 στις γραμμές Πάτρα-Ανκόνα και Πάτρα/Μπάρι-Μπρίντζι. Ισχυρίζεται ότι κακώς η Επιτροπή, στηριζόμενη στην τηλεομοιοτυπία αυτή, συνήγαγε, στα σημεία 128 και 129 του αιτιολογικού της Αποφάσεως, ότι η προσφεύγουσα μετέσχε σε συμφωνία καθορισμού των ναύλων των φορτηγών οχημάτων για το 1990 (με ισχύ από τις 8 Δεκεμβρίου 1989). Υποστηρίζει ότι είχε αποφασίσει και καθορίσει τους ναύλους της που θα ίσχυαν το 1990 για τη μεταφορά φορτηγών οχημάτων πολύ πριν η Στρίντζης αποστείλει την προαναφερθείσα τηλεομοιοτυπία. Για να στηρίξει τον ισχυρισμό αυτόν, η προσφεύγουσα παραπέμπει, ειδικότερα, σε τηλετύπημα που απέστειλε στις 4 Δεκεμβρίου 1989 στον κεντρικό πράκτορά της στην Ιταλία, την Pan Travel, με το οποίο του ανακοίνωσε τους νέους της ναύλους για τα φορτηγά οχήματα.

36 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι το «ναυολόγιο» που είχε επισυναφθεί στην τηλεομοιοτυπία της 8ης Δεκεμβρίου 1989 δεν αποτελούσε «συμφωνία» συναφθείσα με τις άλλες αποδέκτριες της Αποφάσεως εταιρίες για τον από κοινού καθορισμό των ναύλων για τα φορτηγά οχήματα, αλλ' απλώς αποτύπωνε τους ναύλους τους οποίους η προσφεύγουσα θεωρούσε λογικούς στις γραμμές που συνδέουν την Ελλάδα με την Ιταλία και τους οποίους είχε ήδη αποφασίσει να εφαρμόσει στη γραμμή Πάτρα-Μπάρι. Τέλος, λόγω του ότι το σχετικό έγγραφο αποτύπωνε τις τιμές τις οποίες η προσφεύγουσα θεωρούσε λογικές και τις οποίες, κατά το μέρος που αφορούσαν τη γραμμή Πάτρα-Μπρίντζι, είχε ήδη αποφασίσει και δημοσιοποιήσει μέσω του δικτύου των πρακτόρων της, η προσφεύγουσα υπέγραψε το έγγραφο αυτό. Η προσφεύγουσα διευκρινίζει ότι, για να φθάσει να ανακοινώσει δημόσια τους ναύλους της στις 4 Δεκεμβρίου 1989, χρειάστηκε να παρέλθει μακρό διάστημα εντός του οποίου τα αρμόδια τμήματα της εταιρίας επεξεργάστηκαν τα στοιχεία που προέκυψαν από ανάλυση της σχετικής αγοράς καθώς και από τις προβλέψεις τους όσον αφορά τις πιθανές διακυμάνσεις της δραχμής σε σχέση με τα άλλα ευρωπαϊκά νομίσματα και τις πιθανές διακυμάνσεις της αγοράς πετρελαιοειδών, πριν η πρότασή

τους σχετικά με τις τιμές των ναύλων υποβληθεί στο διοικητικό συμβούλιο της εταιρίας και τελικά εγκριθεί ή τροποποιηθεί από αυτό. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν μπορεί να ισχυρίζεται ότι, εφόσον το «ναυολόγιο» που επισυνάπτεται στην τηλεομοιοτυπία της Στρίντζης της 8ης Δεκεμβρίου 1989 δεν φέρει ημερομηνία, η προσφεύγουσα μπορούσε να το έχει προσυπογράψει ορισμένες μέρες νωρίτερα.

37 Η προσφεύγουσα προσθέτει ότι, εν πάση περιπτώσει, ένα έγγραφο στο οποίο αναγράφονται ορισμένες ενδεικτικές τιμές και το οποίο φέρει μόνον κάποιες υπογραφές δεν συνιστά συμφωνία από τη στιγμή που δεν έχει τα στοιχεία της νομικής δεσμευτικότητας, δηλαδή κυρώσεις σε περίπτωση παραβάσεως της συμφωνίας, κατάπτωση ενδεχομένων ποινικών ρητρών, καταβολή αποζημιώσεως κ.λπ.

38 Η Επιτροπή υπογραμμίζει πρώτ' απ' όλα ότι η προσφεύγουσα δέχεται ότι υπέγραψε το ναυολόγιο που επισυνάπτεται στην τηλεομοιοτυπία της 8ης Δεκεμβρίου 1989. Στη συνέχεια, υπενθυμίζει ότι δεν είναι αναγκαίο μια «συμφωνία» υπό την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης να έχει δεσμευτικό χαρακτήρα και ότι είναι αρκετό οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις να έχουν εκδηλώσει την κοινή τους βούληση να συμπεριφερθούν κατά ορισμένο τρόπο στην αγορά (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 24ης Οκτωβρίου 1991, T-1/89, Rhône-Poulenc κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-867, σκέψη 120, και της 14ης Μαΐου 1998, T-347/94, Mayr-Melnhof Kartongesellschaft κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1751, σκέψη 65).

39 Κατόπιν των ανωτέρω, πρέπει να εξετασθεί εάν το εν λόγω ναυολόγιο αποτύπωνε τα επίπεδα ναύλων τα οποία η προσφεύγουσα θεωρούσε εύλογα και τα οποία αποτελούσαν το αντικείμενο της συμφωνίας που συνήφθη με τις άλλες εγκαλούμενες επιχειρήσεις ή εάν το ως άνω ναυολόγιο εξέφραζε την πρόταση των εταιριών αυτών, με την οποία συντάχθηκε η προσφεύγουσα.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 40 Η τηλεομοιοτυπία την οποία έστειλε στις 8 Δεκεμβρίου 1989 η Στρίντζης στις Μινωικές Γραμμές, στην ANEK, στην Καραγεώργης και στην εταιρία Hellenic Mediterranean Lines περιέχει ενδείξεις περί των ναύλων για τη μεταφορά των φορτηγών οχημάτων που είχαν εφαρμογή από 10ης Δεκεμβρίου 1989 στις γραμμές από Πάτρα προς Ανκόνα, από Πάτρα προς Μπάρι και από Πάτρα προς Μπρίντζι. Ο συντάκτης του εγγράφου εκθέτει τα εξής: «Σας εσωκλείουμε φωτοαντίγραφο ναυτολογίου φορτηγών γραμμών Ελλάδας-Ιταλίας υπογεγραμμένο και από τη Ventouris Ferries». Αυτό το ναυτολόγιο είναι υπογεγραμμένο από τη Στρίντζης, από τις διάφορες παραλήπτριες εταιρίες και από την προσφεύγουσα.
- 41 Διαπιστώνεται κατ' αρχάς ότι, με το δικόγραφο της προσφυγής της, η προσφεύγουσα ομολογεί ότι υπέγραψε το συνημμένο στην τηλεομοιοτυπία αυτή ναυτολόγιο.
- 42 Συνεπώς, η τηλεομοιοτυπία αυτή συνιστά σαφή ένδειξη περί της υπάρξεως συμφωνίας για τον καθορισμό των ναύλων των φορτηγών οχημάτων μεταξύ των εμπλεκομένων εταιριών, περιλαμβανομένης της προσφεύγουσας. Το γεγονός ότι η επωνυμία της προσφεύγουσας δεν περιλαμβάνεται στην τηλεομοιοτυπία αυτή μεταξύ των παραληπτών δεν αντικρούει την εκτίμηση αυτή ούτε οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η προσφεύγουσα δεν μετείχε στη σύμπραξη, δεδομένου ότι ο συντάκτης της τηλεομοιοτυπίας αυτής αναφέρει ρητώς ότι η προσφεύγουσα είναι σύμφωνη με τις προτεινόμενες τιμές.
- 43 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι, στις 4 Δεκεμβρίου 1989, ανακοίνωσε στο δίκτυο των πρακτόρων της τους νέους της ναύλους που είχαν εφαρμογή το 1990 στα φορτηγά οχήματα και υποστηρίζει ότι τούτο αποδεικνύει ότι το ναυτολόγιο που είχε επισυναφθεί στην τηλεομοιοτυπία που έστειλε η Στρίντζης στις 8 Δεκεμβρίου 1989 δεν αποτελούσε συμφωνία, αλλ' απλώς αποτύπωνε τους ναύλους οι οποίοι ήταν, κατ' αυτήν, εύλογο να εφαρμόζονται στις γραμμές που συνδέουν την Ελλάδα με την Ιταλία και τους οποίους είχε ήδη προηγουμένως αποφασίσει να εφαρμόσει στη γραμμή Πάτρα-Μπάρι.

- 44 Ο ισχυρισμός αυτός δεν μπορεί να γίνει δεκτός.
- 45 Κατ' αρχάς, όπως υπογραμμίζει η Επιτροπή, δεδομένου ότι το συνημμένο στην τηλεομοιοτυπία ναυολόγιο δεν φέρει ημερομηνία, οι ημερομηνίες συνάψεως και υπογραφής της συμφωνίας πρέπει να καθορισθούν, δεδομένου ότι η σύναψη και η υπογραφή μπορούσαν να πραγματοποιηθούν την ίδια ημέρα της αποστολής της τηλεομοιοτυπίας ή ορισμένες μέρες νωρίτερα. Πλείονα στοιχεία εμφανίζουν μάλλον ότι η συμφωνία επί των νέων τιμών συνήφθη πριν από την ημερομηνία αποστολής της τηλεομοιοτυπίας.
- 46 Πρώτον, το γεγονός ότι ο συντάκτης της τηλεομοιοτυπίας δηλώνει ότι το εφαρμοστέο στα φορτηγά οχήματα ναυολόγιο έχει ήδη υπογραφεί από τη Βεντούρης προφανώς σημαίνει ότι, σε ημερομηνία προγενέστερη της αποστολής του, η προσφεύγουσα είχε ήδη εκφράσει τη συμφωνία της. Όπως ισχυρίζεται η Επιτροπή, το ναυολόγιο που γνωστοποίησε στις 8 Δεκεμβρίου 1989 η Στρίντζης στην ANEK, στις Μινωικές Γραμμές, στην Καραγεώργης και στη Hellenic Mediterranean Lines, το οποίο περιείχε τις υπογραφές των πέντε αυτών επιχειρήσεων και της προσφεύγουσας, μπορούσε να έχει υπογραφεί ακόμη και πριν από τις 4 Δεκεμβρίου, ημερομηνία κατά την οποία η προσφεύγουσα γνωστοποίησε τις εφαρμοστέες το 1990 τιμές στους πράκτορές της. Υπό τις συνθήκες αυτές, δηλαδή αν, μόλις υπεγράφη το ναυολόγιο, η προσφεύγουσα προέβη αμέσως στην ανακοίνωσή της προς τους πράκτορες της εταιρίας, το τηλετύπημα της 4ης Δεκεμβρίου 1989 απλώς αποτυπώνει την πρακτική εφαρμογή των συμφωνιών που είχαν προηγουμένως συναφθεί. Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι οι άλλες επιχειρήσεις μμηθήθηκαν τις τιμές της. Εντούτοις, η άποψη αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή διότι, αφενός, η τηλεομοιοτυπία εμφανίζει ρητώς ότι η προσφεύγουσα μετέχει στη συμφωνία και, αφετέρου, ακόμη και αν γίνει δεκτό, όπως υποστηρίζει η προσφεύγουσα, ότι είχε ήδη αποφασίσει να εφαρμόσει αυτόνομα τις νέες τιμές, το μη αμφισβητηθέν γεγονός ότι προσυπέγραψε ένα ναυολόγιο δεν μπορεί να ερμηνευθεί παρά μόνον ως προσχώρηση στη συμφωνία περί των μελλοντικών ναύλων.
- 47 Δεύτερον, διαπιστώνεται ότι τα δύο ναυολόγια τα οποία ίσχυαν για τα φορτηγά οχήματα κατά το 1990, δηλαδή το ναυολόγιο της 4ης Δεκεμβρίου 1989, το οποίο η

προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι καθόρισε αυτόνομα, και το ναυολόγιο της 8ης Δεκεμβρίου 1989, το οποίο υπογράφηκε από όλες τις εταιρίες, όχι μόνον περιελάμβαναν ακριβώς τους ίδιους ναύλους, αλλά, επιπλέον, προέβλεπαν ως ημερομηνία εφαρμογής τους την 10η Δεκεμβρίου 1989.

48 Υπό τις συνθήκες αυτές, ορθώς η Επιτροπή εκτίμησε ότι η πιο εύλογη εξήγηση ήταν ότι το κοινό ναυολόγιο είχε αποφασισθεί πριν από τις 4 Δεκεμβρίου 1989, αλλά ότι, για αδιευκρίνιστους λόγους, εστάλη στις άλλες εταιρίες μόλις στις 8 Δεκεμβρίου 1989. Πράγματι, η υπογραφή ενός τέτοιου ναυολογίου από τις έξι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις μπορούσε να έχει πραγματοποιηθεί μόνον κατά τη διάρκεια προηγούμενης συνεδριάσεως ή διά της προηγούμενης περιφοράς των εν λόγω σελίδων. Επομένως, πιθανώς οι παραλήπτες της τηλεμοιοτυπίας της Στρίντζης της 8ης Δεκεμβρίου 1989 υπέγραψαν το έγγραφο, έκαστος με τη σειρά του, κατόπιν προσκλήσεως της Στρίντζης, και η προσφεύγουσα, η οποία υπέγραψε τελευταία, κράτησε αντίγραφο του υπογεγραμμένου από όλες τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις εγγράφου πριν το επιστρέψει στη Στρίντζης, η οποία, ενεργώντας κατά κάποιον τρόπο ως γραμματέας, επισήμανε στις τέσσερις άλλες εταιρίες ότι όλες οι ενδιαφερόμενες εταιρίες είχαν υπογράψει, διαβιβάζοντάς τους αντίγραφο του ναυολογίου με τις έξι υπογραφές.

49 Εν πάση περιπτώσει, ακόμη και αν υποθεθεί ότι οι αναγραφόμενες στο ναυολόγιο τιμές αντιστοιχούν σε ναύλους τους οποίους αποφάσισε προηγουμένως η προσφεύγουσα, το μη αμφισβητηθέν γεγονός και μόνον ότι έστειλε τους ναύλους αυτούς στη Στρίντζης αρκεί για να συναχθεί η συμμετοχή της στη συμφωνία καθορισμού των ναύλων την οποία αναφέρει η τηλεμοιοτυπία της 8ης Δεκεμβρίου 1989. Δύο στοιχεία επιβεβαιώνουν την ερμηνεία αυτή των πραγματικών περιστατικών, αφενός, η υπογραφή του ναυολογίου από όλες τις εταιρίες, περιλαμβανομένης της προσφεύγουσας, και, αφετέρου, το γεγονός ότι η Στρίντζης υπογράμμισε ρητώς ότι η προσφεύγουσα ήταν σύμφωνη με τις προταθείσες τιμές, δεν μπορεί δε να υπάρξει άλλη εξήγηση για το ότι η προσφεύγουσα αποφάσισε να γνωστοποιήσει τους ναύλους της για το 1990 στους ανταγωνιστές της.

50 Πράγματι, λαμβανομένης υπόψη της σπουδαιότητας και της παραδοσιακής παρουσίας της προσφεύγουσας στη γραμμή Πάτρα-Μπάρι, στην οποία μόνον αυτή δραστηριοποιούνταν μέχρι το 1990, όπως υπογραμμίζει στο προοίμιο της προσφυγής

της, το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι αυτή ήταν η εταιρία που μελέτησε λεπτομερώς και εκ προοιμίου τους εφαρμοστέους ναύλους για το 1990 στη γραμμή Πάτρα-Μπάρι και που γνωστοποίησε στις άλλες εταιρίες τις εκτιμήσεις της ως προς τις εφαρμοστέες τιμές απλώς επιβεβαιώνει τη σπουδαιότητα του ρόλου της προσφεύγουσας στην πρακτική εφαρμογή της πτυχής αυτής της συμπράξεως. Υπό τις συνθήκες αυτές, όπως υπογραμμίζει η Επιτροπή, τούτο δεν απαλλάσσει την προσφεύγουσα από κάθε ευθύνη.

- 51 Η προσφεύγουσα δεν μπορεί να ισχυρίζεται ότι επρόκειτο μόνο για ενδεικτικές τιμές, διότι, αν τούτο ίσχυε, δεν θα υπήρχε ανάγκη να εκτεθεί η προσφεύγουσα έναντι των άλλων εταιριών προσυπογράφοντας το ναυολόγιο. Επομένως, επρόκειτο περί συμφωνίας καθορισμού των τιμών μεταξύ των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων και όχι περί απλής ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ τους.
- 52 Όσον αφορά την προβληθείσα από την προσφεύγουσα έλλειψη υποχρεώσεως των επιχειρήσεων που υπέγραψαν το ναυολόγιο να τηρήσουν τους ναύλους, αρκεί η υπόμνηση ότι, προκειμένου μια σύμπραξη μεταξύ επιχειρήσεων να αποτελεί συμφωνία απαγορευμένη από το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, δεν είναι αναγκαίο να υπάρχει δεσμευτικής φύσεως σύμβαση. Είναι αρκετό οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις να έχουν εκδηλώσει τη βούλησή τους να συμπεριφερθούν κατά ορισμένο τρόπο στην αγορά (προπαρατεθείσες αποφάσεις *Mayr-Melnhof* κατά *Επιτροπής*, σκέψη 65, και *Rhône-Poulenc* κατά *Επιτροπής*, σκέψη 120).
- 53 Επιπλέον, από τη νομολογία προκύπτει ότι, προς τον σκοπό της εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, δεν χρειάζεται να λαμβάνονται υπόψη τα συγκεκριμένα αποτελέσματα μιας συμφωνίας, εφόσον φαίνεται ότι η συμφωνία αυτή έχει ως σκοπό την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού στο εσωτερικό της κοινής αγοράς (απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Ιουλίου 1966, 56/64 και 58/64, *Consten και Grundig* κατά *Επιτροπής*, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 363, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 15ης Μαρτίου 2000, T-25/95, T-26/95, T-30/95 έως T-32/95, T-34/95 έως T-39/95, T-42/95 έως T-46/95, T-48/95, T-50/95 έως T-65/95, T-68/95 έως T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 και T-104/95, *Cimenteries CBR κ.λπ.* κατά *Επιτροπής*, Συλλογή 2000, σ. II-491, σκέψεις 1120 και 1170).

- 54 Επομένως, το γεγονός ότι οι έξι εμπλεκόμενες εταιρίες υπέγραψαν ένα ναυτολόγιο εφαρμοστέο στις διάφορες κατηγορίες υπηρεσιών, το οποίο προβλέπει μια ενιαία ημερομηνία ενάρξεως εφαρμογής, αρκεί προς απόδειξη του ότι υπήρχε συμφωνία. Υπό τις συνθήκες της υπό κρίση υποθέσεως, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να επικαλείται την εκ μέρους της άγνοια των συνεπειών της υπογραφής της στο ναυτολόγιο. Έπρεπε να αναμένει ότι η ανακοίνωση των ναύλων που είχε αποφασίσει να εφαρμόσει και κατόπιν η υπογραφή όλων των ανταγωνιστών της επί ενός ενιαίου ναυτολογίου εφαρμοστέου σε μια συγκεκριμένη ημερομηνία μπορούσε να αποτελεί συμφωνία επί των τιμών απαγορευόμενη από τη Συνθήκη. Πράγματι, από τη νομολογία προκύπτει ότι, για να μπορεί να θεωρηθεί ότι μια παράβαση διαπράχθηκε εκ προθέσεως, δεν είναι απαραίτητο η επιχείρηση να είχε επίγνωση ότι παρέβαινε την απαγόρευση του άρθρου 85 της Συνθήκης· αρκεί το ότι δεν μπορούσε να αγνοεί ότι η επίμαχη συμπεριφορά είχε ως αντικείμενο τον περιορισμό του ανταγωνισμού (απόφαση του Δικαστηρίου της 11ης Ιουλίου 1989, 246/86, *Belasco κ.λπ. κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1989, σ. 2117, σκέψη 41).

2. Επί της τηλεομοιοτυπίας της 30ής Οκτωβρίου 1990

— Επιχειρηματολογία των διαδίκων

- 55 Η προσφεύγουσα αμφισβητεί ότι έλαβε την τηλεομοιοτυπία που η Στρίντζης απηύθυνε στις 30 Οκτωβρίου 1990 σε οκτώ ναυτιλιακές εταιρίες που δραστηριοποιούνται στην αγορά των θαλασσιών μεταφορών μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας, τηλεομοιοτυπία στην οποία είχε επισυναφθεί κατάλογος τιμών (σε δραχμές και ιταλικές λίρες) που θα ίσχυαν για τα φορτηγά οχήματα στις γραμμές Πάτρα-Ανκόνα, Πάτρα-Μπάρι και Πάτρα-Μπρίντζι από τις 5 Νοεμβρίου 1990.
- 56 Επιπλέον, αμφισβητεί την αποδεικτική αξία που δόθηκε στην τηλεομοιοτυπία αυτή από την Επιτροπή, η οποία συνήγαγε, στο σημείο 130 του αιτιολογικού της Απόφάσεως, ότι η προσφεύγουσα μετέσχε, με τις άλλες εταιρίες προς τις οποίες απευθύνθηκε η τηλεομοιοτυπία αυτή, σε συμφωνία για τον καθορισμό των ναύλων

φορτηγών οχημάτων για το 1991 η οποία ίσχυσε από τις 5 Νοεμβρίου 1990. Το συμπέρασμα αυτό δεν λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι από τις αρχές Οκτωβρίου του 1990, δηλαδή πριν αποσταλεί η τηλεομοιοτυπία, η προσφεύγουσα είχε ήδη καθορίσει και δημοσιοποιήσει τις τιμές του 1991 για τα φορτηγά οχήματα, όπως προκύπτει από έγγραφα που διαβιβάστηκαν στην Επιτροπή (εμπιστευτικές επιστολές που η προσφεύγουσα απηύθυνε στις 11 Οκτωβρίου 1990 στους συνεργάτες της και στις μεταφορικές εταιρίες).

- 57 Εν προκειμένω, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η εξήγηση του ότι οι τιμές που αποφάσισε να εφαρμόσει για το 1991 αναγράφονται στη στήλη «Bari» στον πίνακα που επισυνάπτεται στην τηλεομοιοτυπία της Στρίντζης πρέπει να αναζητηθεί στο γεγονός ότι, λόγω της παρελεύσεως σχεδόν ενός μήνα αφότου η προσφεύγουσα γνωστοποίησε τις σχετικές τιμές στους συνεργάτες της και λόγω της σχετικής διαφάνειας που επικρατούσε στην αγορά όσον αφορά τους δημοσιοποιημένους ναύλους κάθε εταιρίας, οι εταιρίες των άλλων γραμμών είχαν πληροφορηθεί, από έναν πράκτορα ή μια μεταφορική εταιρία, τους ναύλους της προσφεύγουσας για τα φορτηγά οχήματα και τους είχαν αναγράψει στον εν λόγω πίνακα. Πάντως, το επιχείρημα αυτό δεν αποτελεί παρά μια λογική εξήγηση και ερμηνεία πράξεως στην οποία προέβη τρίτος, εν προκειμένω η Στρίντζης, σχετικά με την οποία η προσφεύγουσα δεν ήταν ούτε είναι σε θέση να γνωρίζει το ακριβές κίνητρο ούτε τους λόγους για τους οποίους οι δικοί της ναύλοι ανεγράφησαν στο «ναυολόγιο» που επισυνάπτεται στη σχετική τηλεομοιοτυπία. Συναφώς, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι αυτό καθαυτό το γεγονός ότι το «ναυολόγιο» που επισυνάπτεται στην από 30 Οκτωβρίου 1990 τηλεομοιοτυπία της Στρίντζης δεν φέρει ημερομηνία δεν αποδεικνύει τίποτε και προ πάντων δεν αποδεικνύει ότι οι ναύλοι που αναγράφονται σε αυτό είχαν «συμφωνηθεί» πριν από την αποστολή της τηλεομοιοτυπίας.

- 58 Επιπλέον, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι, όπως αντιθέτως, η τηλεομοιοτυπία αυτή αποδεικνύει την ανυπαρξία συμπράξεως στην οποία φέρεται μετασχούσα. Υποστηρίζει ότι το γεγονός ότι, με την από 30 Οκτωβρίου 1990 τηλεομοιοτυπία της, η Στρίντζης κάλεσε την προσφεύγουσα να της επιβεβαιώσει ότι συμφωνεί όσον αφορά το περιεχόμενο της εν λόγω τηλεομοιοτυπίας αποδεικνύει ότι ουδεμία οριστική συμφωνία υφίστατο μεταξύ της προσφεύγουσας και των λοιπών εταιριών, καθόσον σε αντίθετη περίπτωση δεν θα ήταν αναγκαίο να καλέσει η Στρίντζης την προσφεύγουσα να επιβεβαιώσει ότι συμφωνεί.

59 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, εφόσον το ναυολόγιο που επισυνάπτεται στην εν λόγω τηλεομοιοτυπία δεν φέρει ημερομηνία, η συμφωνία κάλλιστα μπορούσε να έχει γίνει οποτεδήποτε πιο πριν από την αποστολή της τηλεομοιοτυπίας, κατά μείζονα λόγο εφόσον η τηλεομοιοτυπία και το τηλετύπημα της προσφεύγουσας προς τον πράκτορά της περιέχουν το ίδιο ναυολόγιο και οι ημερομηνίες ενάρξεως της ισχύος των εν λόγω ναύλων είναι πολύ κοντινές.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

60 Η εν λόγω τηλεομοιοτυπία εστάλη από τη Στρίντζης στις 30 Οκτωβρίου 1990 σε οκτώ επιχειρήσεις που εκμεταλλεύονται πορθμεία μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας (στην Adriatica, στην ANEK, στη Hellenic Mediterranean Lines, στην Καραγεώργης, στις Μινωικές Γραμμές, στη Med Lines, στη Στρίντζης και στη Βεντούρης). Ο συντάκτης της τηλεομοιοτυπίας εκθέτει τα εξής: «Σας κοινοποιούμε την οριστική συμφωνία για το ναυολόγιο φορτηγών. Παρακαλούμε γνωρίστε μας τη σύμφωνο γνώμη σας στα περιεχόμενα και προτείνουμε να εξαγγελθεί το ναυολόγιο την 1η Νοεμβρίου και όπως έχει ήδη συμφωνηθεί να αρχίσει να ισχύει από την 5η Νοεμβρίου 1990». Στην τηλεομοιοτυπία αυτή είχε επισυναφθεί πίνακας με τις τιμές σε δραχμές και ιταλικές λίρες για τις διάφορες κατηγορίες φορτηγών στις γραμμές από Πάτρα προς Ανκόνα, Μπάρι και Μπρίντζι.

61 Προστίθεται ότι, σύμφωνα με το σημείο 20 του αιτιολογικού της Αποφάσεως, οι Μινωικές Γραμμές έστειλαν κατόπιν, στις 2 Νοεμβρίου 1990, στους πράκτορές τους έγγραφο με το οποίο τους γνωστοποίησαν τις νέες τιμές, που θα ίσχυαν από τις 5 Νοεμβρίου 1990, και στο οποίο αναφέρουν ότι οι τιμές αυτές συμφωνήθηκαν από τις εταιρίες σε όλες τις γραμμές που συνδέουν την Ελλάδα με την Ιταλία.

62 Η προσφεύγουσα, η οποία περιλαμβάνεται μεταξύ των παραληπτών της τηλεομοιοτυπίας της 30ής Οκτωβρίου 1990 και η οποία πρέπει λογικώς να θεωρείται ως μία από τις εταιρίες που εξυπηρετούν τις γραμμές μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας, δεν μπορεί να αμφισβητεί την αποδεικτική αξία του εγγράφου αυτού ως προς τη συμμετοχή της στη σύμπραξη.

- 63 Η προσφεύγουσα διατείνεται ότι δεν έλαβε το έγγραφο που έστειλαν οι Μινωικές Γραμμές στις 2 Νοεμβρίου 1990. Εντούτοις, από τη διατύπωση του εγγράφου αυτού, του οποίου η ύπαρξη και η γνησιότητα δεν αμφισβητούνται από την προσφεύγουσα, προκύπτει ότι αυτή είχε δώσει τη συναίνεσή της ως προς τους ναύλους των φορτηγών οχημάτων και ως προς την ημερομηνία ενάρξεως εφαρμογής των νέων ναυολογίων.
- 64 Επομένως και λαμβανομένων υπόψη των περιστατικών της υπό κρίση υποθέσεως, που έχουν ως χαρακτηριστικό την ύπαρξη παρεμφερών συμφωνιών κατά τα προηγούμενα έτη, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να επικαλείται το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν διαθέτει έγγραφο το οποίο να αποδεικνύει ότι ανταποκρίθηκε στο αίτημα της Στρίντζης να της επιβεβαιώσει τη συμφωνία της ως προς το περιεχόμενο της εν λόγω τηλεομοιοτυπίας. Πράγματι, από τη νομολογία προκύπτει ότι, για να υπάρχει συμφωνία υπό την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, αρκεί οι οικείες επιχειρήσεις να έχουν εκφράσει την κοινή βούλησή τους να συμπεριφερθούν στην αγορά κατά καθορισμένο τρόπο (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 8ης Ιουλίου 1999, C-49/92 P, Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, Συλλογή 1999, σ. I-4125, σκέψη 130, και C-235/92 P, Montecatini κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. I-4539, σκέψη 162· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 6ης Απριλίου 1995, T-141/89, Tréfileurope κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-791, σκέψη 95, Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκέψη 958, και της 26ης Οκτωβρίου 2000, T-41/96, Bayer κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. II-3383, σκέψη 67).
- 65 Το επιχείρημα της προσφεύγουσας περί δήθεν προηγούμενου καθορισμού και προηγούμενης δημοσιεύσεως των νέων ναύλων της πρέπει να απορριφθεί για τους λόγους που εκτέθηκαν κατά την εξέταση της αποδεικτικής αξίας της τηλεομοιοτυπίας της 8ης Δεκεμβρίου 1989. Το γεγονός ότι το σταλέν ναυολόγιο δεν έφερε ημερομηνία θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως ένδειξη περί της προηγούμενης συνάψεως της συμφωνίας. Ομοίως, το γεγονός ότι τα δύο αυτά ναυολόγια τα οποία ίσχυαν για τα φορτηγά οχήματα κατά το 1991, δηλαδή το ναυολόγιο το οποίο η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι καθόρισε αυτόνομα (εμπιστευτικές επιστολές που η προσφεύγουσα απηύθυνε στις 11 Οκτωβρίου 1990 στους συνεργάτες της και στις μεταφορικές εταιρίες) και το ναυολόγιο που περιλαμβάνεται στην τηλεομοιοτυπία που έστειλε η Στρίντζης σε όλες τις επιχειρήσεις στις 30 Οκτωβρίου 1990, όχι μόνον περιέχουν ακριβώς τις ίδιες εφαρμοστέες τιμές, αλλά επιπλέον προβλέπουν πολύ κοντινές ημερομηνίες ενάρξεως της ισχύος των εν λόγω τιμών (αφενός, τέλος Οκτωβρίου ή αρχές Νοεμβρίου και, αφετέρου, 5 Νοεμβρίου), αποτελεί ένδειξη της υπάρξεως της συμφωνίας.

3. Επί της τηλεομοιοτυπίας της 25ης Φεβρουαρίου 1992

— Επιχειρηματολογία των διαδίκων

66 Η προσφεύγουσα αμφισβητεί τη γενομένη στην Απόφαση (σημείο 131 του αιτιολογικού) ερμηνεία της τηλεομοιοτυπίας που η ΕΤΑ απηύθυνε στις 25 Φεβρουαρίου 1992 στις Μινωικές Γραμμές, κατά την οποία ερμηνεία το έγγραφο αυτό αποδεικνύει τη συμμετοχή της προσφεύγουσας σε συμφωνία καθορισμού των ναύλων των φορτηγών οχημάτων για το 1992 στη γραμμή Πάτρα-Μπάρι. Ισχυρίζεται ότι πρόκειται μόνο για εσωτερικό έγγραφο άλλων εταιριών, το οποίο ούτε της απευθύνθηκε ούτε της κοινοποιήθηκε με οποιονδήποτε τρόπο και με το οποίο η ΕΤΑ εκφράζει την ανησυχία και τον προβληματισμό της σχετικά με την απόφαση της προσφεύγουσας να επεκτείνει τις δραστηριότητές της σε μια νέα γραμμή, δηλαδή τη γραμμή Πάτρα-Ορτόνα. Επιπλέον, το έγγραφο αυτό δεν αφορά την προσφεύγουσα, αλλά άλλες εταιρίες που παρακολουθούν τις τιμές που αποφασίζει και ανακοινώνει η προσφεύγουσα για να προσαρμοστούν ενδεχομένως σε αυτές. Συγκεκριμένα, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι, αντιθέτως, από το περιεχόμενο της τηλεομοιοτυπίας αυτής αποδεικνύονται πλήρως οι ισχυρισμοί της ότι είχε αυτόνομη τιμολογιακή πολιτική στη γραμμή στην οποία εκτελούσε δρομολόγια και ότι δεν είχε κανένα λόγο να συνάψει συμφωνίες ή να συμπράξει με εταιρίες που εκτελούσαν δρομολόγια σε διαφορετικές γραμμές. Τέλος, η προσφεύγουσα παρατηρεί επικουρικώς ότι, ακόμα και αν θεωρηθεί αποδεδειγμένη η συμμετοχή της σε «συμφωνία» καθορισμού των τιμών, από την τηλεομοιοτυπία αυτή προκύπτει με βεβαιότητα ότι η συμμετοχή αυτή έπαυσε από το 1992.

67 Η προσφεύγουσα προσθέτει ότι όχι μόνον από τη γραμματική, αλλά και από την τελεολογική ερμηνεία της φράσεως αυτής, σε συνδυασμό με το λοιπό κείμενο της τηλεομοιοτυπίας, προκύπτει ότι η ΕΤΑ εκφράζει προς τις Μινωικές Γραμμές τις εμπορικές ανησυχίες της σχετικά με τη βιωσιμότητα της γραμμής και τον προβληματισμό της σχετικά με την πολιτική της προσφεύγουσας στη γραμμή της Ορτόνα, για να προσανατολίσουν αναλόγως οι Μινωικές Γραμμές τη δική τους πολιτική και να μπορέσουν να αποφασίσουν αν θα εκμεταλλευθούν ή όχι κάποιο πλοίο στη γραμμή της Ορτόνα και, σε τέτοια περίπτωση, ποιο ναυτολόγιο θα καθορίσουν. Επιπλέον, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η ΕΤΑ και μεν χρησιμοποιεί τη φράση «ήδη έχουμε αρχίσει τις σχετικές συζητήσεις», πλην όμως δεν προσδιορίζει ούτε με ποιον ή ποιους ούτε για ποιο σκοπό άρχισαν οι συζητήσεις αυτές.

68 Τέλος, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι αυτό που η ΕΤΑ γνωστοποίησε στις Μινωικές Γραμμές ήταν το ναυολόγιο που είχε εφαρμογή για το Μπάρι, την Ορτόνα και την Ανκόνα, δηλαδή το ναυολόγιο που ήταν πράγματι σε ισχύ και εφαρμοζόταν στις σχετικές γραμμές, μαζί με τις προτάσεις της για το ναυολόγιο που έπρεπε να ισχύσει για τη γραμμή της Ορτόνα. Επομένως, κατά τρόπο αυθαίρετο και στρεβλωτικό της πραγματικής σημασίας της λέξεως «ισχύον» που σημαίνει «αυτό που είναι σε ισχύ», «αυτό που έχει κύρος», «αυτό που εφαρμόζεται», η Επιτροπή ερμηνεύει τις λέξεις «ισχύον ναυολόγιο» ως «συμφωνημένο τιμολόγιο».

69 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, εφόσον ήδη υπήρχε συμφωνία σχετικά με τα ναυολόγια για τη γραμμή Πάτρα-Μπάρι, το έγγραφο αυτό δείχνει ότι είχαν αρχίσει συζητήσεις με την προσφεύγουσα σχετικά με την τιμολογιακή πολιτική στη γραμμή της Ορτόνα. Η Επιτροπή σημειώνει ότι από το έγγραφο αυτό προκύπτει σαφώς ότι δεν τίθετο θέμα ως προς την εφαρμοστέα τιμολογιακή πολιτική στη γραμμή Πάτρα-Μπάρι, εφόσον εκεί ήδη ίσχυε συμφωνημένο ναυολόγιο, και ότι οι προσπάθειες επικεντρώνονταν στα νέα δεδομένα, δηλαδή στην πρωτοβουλία της προσφεύγουσας στη γραμμή της Ορτόνα, για την οποία είχαν ήδη αρχίσει σχετικές συζητήσεις.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

70 Το εν λόγω έγγραφο αποτελεί τηλεμοιοτυπία της 25ης Φεβρουαρίου 1992, με την οποία ο αποκλειστικός πράκτορας των Μινωικών Γραμμών, δηλαδή η ΕΤΑ, ενημερώνει την έδρα των Μινωικών Γραμμών ως εξής:

«[...] Σας ενημερώνουμε με τις τελευταίες εξελίξεις στις γραμμές της Ιταλίας.

Η εταιρία Βεντούρη δρομολόγησε το νέο της πλοίο “Polaris” στη νέα γραμμή Πάτρα-Ορτόνα δυνατότητας 150 φορτηγών.

Η Εταιρία Karageorgis Lines δρομολόγησε το πλοίο που ναύλωσε “Nordboard”, δυνατότητας 100 φορτηγών στη γραμμή Πάτρα-Ανκόνα.

Είναι κατανοητό ότι ήδη η γραμμή έχει ένα τεράστιο tonnage πλοίων και ασφαλώς θα διανύσουμε μια μεταβατική περίοδο φθοράς.

Ελπίζουμε ότι, προοδευτικά, θα αποχωρήσουν τα Marilia & Noromorg και γι’ αυτό επικεντρώνουμε τις προσπάθειές μας στην τιμολογιακή πολιτική που θα εφαρμόσει η Εταιρία Βεντούρη στη γραμμή της Ορτόνα.

Ήδη έχουμε αρχίσει τις σχετικές συζητήσεις.

Για την καλύτερη κατανόηση, σας παραθέτουμε το ισχύον σήμερα ναυολόγιο για Bari, Ortona και Ancona και το προτεινόμενο από εμάς για την Ortona.

[...]

Με τις εξελίξεις θα σας ενημερώσουμε.»

- 71 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι το έγγραφο αυτό δεν αποτελεί στοιχείο αποδεικνύον, από μόνο του, τη συμμετοχή της στη σύμπραξη που αφορούσε τη γραμμή Πάτρα-Μπάρι ή το ότι η σύμπραξη που αφορούσε τη γραμμή Πάτρα-Μπάρι-Μπρίντζι εξακολούθησε να υφίσταται.
- 72 Διευκρινίζεται ότι, όπως προκύπτει από το σημείο 28 του αιτιολογικού της Αποφάσεως, η Επιτροπή ανέφερε το έγγραφο αυτό όχι ως έγγραφο αποδεικνύον τη συμμετοχή της προσφεύγουσας στη σύμπραξη, αλλά ως ένδειξη περί του ότι «η συμφωνία να διατηρηθούν οι αποκλίσεις τιμών στις διαφορετικές διαδρομές Ελλάδα-Ιταλίας συνεχίστηκε κατά τη διάρκεια του 1992». Επομένως, το έγγραφο αυτό δεν χρησιμοποιείται ως απόδειξη της συμμετοχής της προσφεύγουσας στη σύμπραξη, αλλά ως απόδειξη της συνέχισής της συμπράξεως. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν υπάρχει λόγος, κατά την εξέταση του βασίμου του υπό κρίση λόγου ακυρώσεως, να εξετασθεί αν το έγγραφο αυτό αποδεικνύει τη συμμετοχή της προσφεύγουσας.
- 73 Όσον αφορά την αποδεικτική δύναμη του εγγράφου αυτού ως προς τη συνέχιση της συμπράξεως στη γραμμή Πάτρα-Μπάρι, μεία της οποίας γίνεται εμμέσως στο σημείο 28 του αιτιολογικού της Αποφάσεως, διαπιστώνεται ότι ο συντάκτης του εγγράφου αυτού, η ΕΤΑ, πληροφόρησε τον παραλήπτη, τις Μινωικές Γραμμές, για «το ισχύον σήμερα ναυολόγιο για Bari, Ortona και Ancona». Οι ναύλοι για τις γραμμές με προορισμό το Μπάρι και την Ανκόνα συμπίπτουν με τους ναύλους τους οποίους οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις, περιλαμβανομένης της προσφεύγουσας, εφάρμοζαν το 1990, όπως προκύπτει από την ανωτέρω εξετασθείσα τηλεομοιοτυπία της 30ής Οκτωβρίου 1990. Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή μπορούσε να κρίνει ότι το ζήτημα των εφαρμοστέων ναύλων για τη γραμμή Πάτρα-Μπάρι δεν εθίγη με την τηλεομοιοτυπία της 25ης Φεβρουαρίου 1992 διότι η σύμπραξη εξακολούθησε να ισχύει.
- 74 Συνεπώς, το έγγραφο αυτό μπορούσε να ληφθεί υπόψη ως στοιχείο που αποδεικνύει τη συνέχιση της συμπράξεως στη γραμμή από Πάτρα προς Μπάρι το 1992, όπως έκρινε η Επιτροπή με το σημείο 28 του αιτιολογικού της Αποφάσεως.

4. Επί του τηλετύπηματος της 24ης Νοεμβρίου 1993 και επί της συνεδριάσεως της ίδιας ημέρας

— Επιχειρηματολογία των διαδίκων

- 75 Η προσφεύγουσα αναφέρεται στο τηλετύπημα που η ΕΤΑ απηύθυνε στις Μινωικές Γραμμές στις 24 Νοεμβρίου 1993. Πρώτ' απ' όλα, διευκρινίζει ότι το τηλετύπημα αυτό δεν της απεστάλη. Στη συνέχεια, υπογραμμίζει το σφάλμα που περιέχει η Απόφαση, η οποία, με βάση το έγγραφο αυτό, δέχεται ότι η προσφεύγουσα μετείχε σε συμφωνία καθορισμού των ναύλων των φορτηγών οχημάτων από το 1993 μέχρι τον Ιούλιο του 1994. Υποστηρίζει ότι από το 1992 είχε αυτόνομη τιμολογιακή πολιτική, η οποία, για το 1993, στηριζόταν στην αντίληψη ότι με το να αυξήσει τους ναύλους της κατά 5 έως 10 % θα μπορέσει να αντιμετωπίσει τον πληθωρισμό. Όμως, η προσφεύγουσα, λόγω της διαφάνειας που επικρατούσε στην αγορά όσον αφορά τους ναύλους και θεωρώντας ότι θα προκαλούσε σοβαρές αντιδράσεις από τις άλλες εταιρίες που δραστηριοποιούνταν στη σχετική αγορά αν αύξανε τις τιμές της κατά το πιο πάνω ποσοστό, όντας δε μικρού μεγέθους επιχείρηση, αποφάσισε αυτόνομα και αυτοτελώς —για να προκαταλάβει τις άλλες εταιρίες που προσανατολιζόνταν σε ακόμα μεγαλύτερες αυξήσεις— να αυξήσει τις τιμές της κατά 15 %.
- 76 Η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί ότι παρέστη στη συνεδρίαση της 24ης Νοεμβρίου 1993 στην οποία αναφέρεται το πιο πάνω τηλετύπημα. Όμως, ισχυρίζεται ότι, αφού ενημέρωσε τις λοιπές παριστάμενες εταιρίες ότι είχε ήδη προκαθορίσει την τιμολογιακή της πολιτική και αφού τους ανέφερε τις αυξήσεις τιμών για τα φορτηγά οχήματα στη γραμμή Πάτρα-Μπάρι, αποχώρησε από τη συνεδρίαση πριν οι μετέχοντες σε αυτήν καταλήξουν σε συμφωνία, καθιστώντας έτσι σαφή στις λοιπές εταιρίες την αντίθεσή της σε τυχόν συμφωνίες ή διαβουλεύσεις αυτού του είδους.
- 77 Στη συνέχεια, η προσφεύγουσα αμφισβητεί το συμπέρασμα που συνάγει η Επιτροπή από το τηλετύπημα αυτό σχετικά με την ημερομηνία ενάρξεως ισχύος της προβολόμενης από την Επιτροπή συμφωνίας. Σύμφωνα με την προσφεύγουσα, εφόσον η συνάντηση κατά την οποία συνήφθη η συμφωνία πραγματοποιήθηκε στις 24 Νο-

εμβρίου 1993, ακόμα και αν υποθεθεί αποδεδειγμένη η συμμετοχή της προσφεύγουσας στη συμφωνία, η Επιτροπή σε καμία περίπτωση δεν μπορούσε να θεωρήσει, όπως έπραξε στα σημεία 128 και 154 του αιτιολογικού της Αποφάσεως, ότι η προσφεύγουσα μετείχε σε «συμφωνία» για τον καθορισμό των ναύλων των φορτηγών οχημάτων για ολόκληρο το 1993. Εν προκειμένω, αναφέρεται σε υστερόγραφο του συντάκτη του εν λόγω τηλετυπήματος, στο οποίο γίνεται λόγος για την «επιτυχία που πέτυχαν δεκατέσσερις εταιρίες, [...] την οποία και τιμούν χωρίς συμβόλαια». Κατά την προσφεύγουσα, ο ισχυρισμός αυτός είναι τόσο αόριστος ώστε δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί απόδειξη της συμμετοχής της προσφεύγουσας στην εν λόγω «επιτυχία» ή σε οποιαδήποτε ενδεχομένη «συμφωνία». Τέλος, η προσφεύγουσα υπογραμμίζει ότι από το περιεχόμενο του σχετικού τηλετυπήματος δεν προκύπτει ούτε μεταξύ ποίων υφίστατο η «προϋπάρχουσα συμφωνία» ούτε επί πόσο χρόνο ίσχυσε ούτε πότε έληξε.

- 78 Η Επιτροπή θεωρεί ότι από το έγγραφο αυτό προκύπτει ότι, κατά τη συνεδρίαση της 24ης Νοεμβρίου 1993, στην οποία η προσφεύγουσα δέχεται ρητώς ότι έλαβε μέρος, έγιναν συζητήσεις σχετικά με αύξηση των τιμών κατά 15 % και τελικά επιτεύχθηκε συμφωνία.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 79 Το τηλετύπημα της 24ης Νοεμβρίου 1993 εστάλη από την ΕΤΑ στις Μινωικές Γραμμές, προκειμένου να τους γνωστοποιηθούν τα αποτελέσματα μιας συνεδρίασεως της ίδιας ημέρας μεταξύ πλειόνων ναυτιλιακών εταιριών, η οποία είχε ως αντικείμενο την αναπροσαρμογή των εφαρμοστέων τιμών στις γραμμές από Πάτρα προς Ανκόνα, Μπρίντζι και Μπάρι. Ο συντάκτης του τηλετυπήματος επισημαίνει τα εξής:

«Είμαστε στην ευχάριστη θέση να σας ενημερώσουμε ότι κατά τη σημερινή συνεδρίαση επιτύχαμε συμφωνία αναπροσαρμογής του τιμολογίου φορτηγών οχημάτων σε ποσοστό περίπου 15 %. Έναρξη συμφωνίας άμεση, από 16.12.93.

Είμαστε πολύ ευχαριστημένοι, διότι ξεκινήσαμε με πρόβλημα κατάρρευσης της προϋπάρχουσας συμφωνίας, λόγω των αντιθέσεων των εταιριών Κοσμά-Γιαννάτου και Βεντούρη Α, τη θεραπεύσαμε και σιγά-σιγά, ανατρέποντας το 5 έως 10 % (θέσεις Στρίντζη, Βεντούρη Γ και Adriatica), ολοκληρώσαμε στο ποσοστό που σας προαναφέραμε.

Σας διαβεβαιώνουμε ότι δεν ανησυχούμε για αρνητικές επιπτώσεις στην κίνηση, λόγω της αύξησης.

Επίσης, εξισορροπήσαμε και τις διάφορες αντιθέσεις, που όπως γνωρίζετε, υπάρχουν και στις αποκλίσεις από λιμάνι σε λιμάνι.

Πραγματικά είμαστε πολύ ευχαριστημένοι, αφού αυτό θα έχει άμεση επίδραση απόδοση για την εταιρία μας, με βάση την παραγωγή του 1993, νέων καθαρών εσόδων, περίπου 600 000 000 [δρχ.], ετησίως.

[...]

ΥΓ: Ελπίζουμε η παραπάνω συμφωνία να συμβάλει θετικά και σε επίτευξη πανομοιότυπης συμφωνίας (εννοούμε, με την έννοια της προστασίας του ναυτολογίου), στη συνεδρίαση της προσεχούς εβδομάδας των εκπροσώπων των εταιριών της Κρήτης (επισημαίνουμε ότι οι 2 εκ των εταιριών ήταν σήμερα παρούσες) και να επαναλάβουμε την επιτυχία που πέτυχαν δεκατέσσερις εταιρίες (που κατά τα λοιπά δεν έχουν τίποτε κοινό), την οποία και τιμούν χωρίς συμβόλαια. Λυπούμεθα που είμαστε δικηκοί, αλλά αυτή είναι η αλήθεια γιατί τα χρήματα που χάνονται, από τον ανέμελο ανταγωνισμό στην Κρήτη, είναι πάρα πολλά και είναι κρίμα οι επιτυχίες του εξωτερικού να αναλώνονται ποσοστιαίως στη θεραπεία τους.

[...]»

- 80 Από το τηλετύπημα αυτό προκύπτει ότι, στις 24 Νοεμβρίου 1993, ορισμένες ναυτιλιακές εταιρίες που εξυπηρετούσαν τις γραμμές μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας (προφανώς δεκατέσσερις) συνεδρίασαν προκειμένου να προσπαθήσουν να συμφωνήσουν αναπροσαρμογή των εφαρμοστέων για το 1994 ναύλων. Το έγγραφο αυτό εμφανίζει ότι υπήρξαν προσπάθειες επιτεύξεως συμπτώσεως βουλήσεων μεταξύ ορισμένων εταιριών, ως προς τον τρόπο συμπεριφοράς στην αγορά.
- 81 Διαπιστώνεται ότι η προσφεύγουσα ομολογεί ότι παρέστη στη συνεδρίαση αυτή. Ισχυρίζεται ωστόσο ότι περιορίστηκε να επισημάνει στις άλλες παρευρισκόμενες εταιρίες ότι τις είχε πληροφορήσει προηγουμένως για την τιμολογιακή της πολιτική και ότι, αφού τους ανέφερε τις αυξήσεις τιμών για τα φορτηγά οχήματα στη γραμμή Πάτρα-Μπάρι που ανέρχονταν σε 15 %, αποχώρησε από τη συνεδρίαση πριν οι μετέχοντες σε αυτήν καταλήξουν σε συμφωνία, καθιστώντας έτσι σαφή στις λοιπές εταιρίες την αντίθεσή της σε τυχόν συμφωνίες.
- 82 Ωστόσο, η προσφεύγουσα δεν προσκομίζει κανένα αποδεικτικό στοιχείο προς στήριξη των ισχυρισμών αυτών. Δεν υπάρχει το παραμικρό στοιχείο το οποίο να αποδεικνύει ότι η προσφεύγουσα αποχώρησε από τη συνεδρίαση πριν από τη σύναψη της συμφωνίας ούτε ότι εκδήλωσε προς τις άλλες εταιρίες που μετείχαν στην εν λόγω συνεδρίαση την αντίθεσή της σ' αυτού του είδους τις συμφωνίες ή τις συνεννοήσεις. Επιπλέον, σημειωτέον ότι η συνεδρίαση αυτή αποτελεί συνέχεια άλλων συνεδριάσεων και ανταλλαγών εγγράφων με το ίδιο αντικείμενο και στις οποίες, σύμφωνα με το εν λόγω έγγραφο, επίσης μετέσχε η προσφεύγουσα.
- 83 Υπό τις συνθήκες αυτές, η συμμετοχή της προσφεύγουσας σε συμφωνία αναπροσαρμογής των ναύλων των φορτηγών οχημάτων για το 1994, η οποία αντέβαινε στο άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί.
- 84 Ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας ότι περιορίστηκε να γνωστοποιήσει στις άλλες εταιρίες την απόφαση που είχε ήδη λάβει κατά τρόπο αυτόνομο και ότι κατόπιν αποσύρθηκε από τις επίδικες διαπραγματεύσεις διαψεύδεται από το περιεχόμενο

του εγγράφου αυτού. Συγκεκριμένα, ο συντάκτης του εν λόγω κειμένου αναφέρθηκε στο «πρόβλημα κατάρρευσης της προϋπάρχουσας συμφωνίας, λόγω των αντιθέσεων των εταιριών Κοσμά-Γιαννάτου και Βεντούρη Α» και αναφέρει στη συνέχεια ότι «τη θεραπέυσαμε [...] σιγά-σιγά, ανατρέποντας το 5 έως 10 % (θέσεις Στρίντζη, Βεντούρη Γ και Adriatica)». Τα προπαρατεθέντα χωρία εμφαίνουν ότι υπήρξαν συζητήσεις και συνεννοήσεις, κατά τις οποίες σημειώθηκαν μερικές εσωτερικές αντιθέσεις και διαφωνίες οι οποίες παρακάμφθηκαν, και ότι επιτεύχθηκε συμφωνία. Τέλος, η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί ότι γίνεται ρητή μνεία της επωνυμίας της ως μιας από τις επιχειρήσεις που αρχικώς εξέφρασαν άλλη άποψη και οι οποίες, κατά τη διάρκεια των ανταλλαγών απόψεων, συμφώνησε επί του ποσοστού αύξησης του επίμαχου ναυτολογίου, το οποίο εν τέλει εγκρίθηκε από όλες τις επιχειρήσεις.

85 Ομοίως, πρέπει να απορριφθεί ο ισχυρισμός περί δήθεν αυτονομίας της προσφεύγουσας, η οποία αποφάσισε προηγουμένως και μονομερώς να αυξήσει τους ναύλους της κατά 15 %. Η διατύπωση του τηλετυπήματος είναι αρκούντως σαφής ώστε να αποδειχθεί ότι διεξήχθη συζήτηση και ότι η προσφεύγουσα μετέσχε ενεργά σ' αυτήν.

86 Προστίθεται ότι από τη διατύπωση του τηλετυπήματος προκύπτει ότι, πριν από τη συνεδρίαση του Νοεμβρίου του 1993, υφίστατο ήδη και εξακολουθούσε να ισχύει συμφωνία. Πράγματι, το υστερόγραφο του εν λόγω εγγράφου αναφέρεται στη συμφωνία την οποία τηρούσαν οι δεκατέσσερις εταιρίες χωρίς να χρειάζεται συμβόλαιο. Υπό τις συνθήκες αυτές, ορθώς η Επιτροπή έκρινε ότι η προσφεύγουσα, η οποία περιλαμβάνεται μεταξύ των επιχειρήσεων που εξέφρασαν ήδη την άποψή τους κατά τη συνεδρίαση, ήταν μία από τις δεκατέσσερις εταιρίες που είχαν τηρήσει τη συμφωνία κατά το παρελθόν, δηλαδή το 1993. Η προσφεύγουσα δεν μπορεί να προβάλει την έλλειψη σαφήνειας του τηλετυπήματος ως προς την ταυτότητα και τον αριθμό των επιχειρήσεων που συνήψαν την «προϋπάρχουσα συμφωνία» και ως προς το διάστημα κατά το οποίο ίσχυσε η συμφωνία αυτή.

87 Υπό τις συνθήκες αυτές, ακόμη και αν υποθεθεί ότι η προσφεύγουσα δεν έλαβε υπόψη της, κατά τον καθορισμό της τιμολογιακής της πολιτικής, τις παραμέτρους που αποτέλεσαν αντικείμενο διαπραγματεύσεως κατά τη συνεδρίαση, ορθώς η Επιτροπή έκρινε ότι η προσφεύγουσα παρέβη το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

- 88 Τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας δεν μπορούν να αντικρούσουν το συμπέρασμα αυτό.
- 89 Η προσφεύγουσα δεν μπορεί να επικαλείται το ότι ο συντάκτης του εγγράφου αυτού αναφέρει ότι η προηγούμενη συμφωνία δεν είχε την αναμενόμενη επιτυχία. Πράγματι, από τη νομολογία προκύπτει ότι, προς τον σκοπό της εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, δεν χρειάζεται να λαμβάνονται υπόψη τα συγκεκριμένα αποτελέσματα μιας συμφωνίας, εφόσον φαίνεται ότι η συμφωνία αυτή έχει ως σκοπό την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού στο εσωτερικό της κοινής αγοράς (προπαρατεθείσες αποφάσεις Consten και Grundig και Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 1120 και 1170).
- 90 Επιπλέον, η συμμετοχή σε συνεννοήσεις με σκοπό τον περιορισμό του ανταγωνισμού συνιστά παράβαση, χωρίς να είναι ανάγκη να προσδιορισθεί αν η προσφεύγουσα μετέσχε στην εν λόγω συνάντηση οικειοθελώς ή εξαναγκάστηκε, όπως ισχυρίζεται (προπαρατεθείσες αποφάσεις Mayr-Melnhof κατά Επιτροπής, σκέψη 135, και Tréfileurope κατά Επιτροπής, σκέψεις 58 και 71).
- 91 Τα ανωτέρω συμπεράσματα δεν αντικρούονται από το ότι η προσφεύγουσα δεν ήταν παραλήπτρια του τηλετυπήματος και από το ότι δεν γινόταν σ' αυτό μνεία της επωνυμίας της. Πράγματι, όλα τα έγγραφα που βρέθηκαν κατά τη διάρκεια ελέγχου που διενεργήθηκε στα γραφεία άλλων εγκαλουμένων επιχειρήσεων μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως απόδειξη κατά της προσφεύγουσας (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση του Πρωτοδικείου της 24ης Οκτωβρίου 1991, T-3/89, Atochem κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1177, σκέψεις 31 έως 38). Ομοίως, το γεγονός ότι δεν γίνεται μνεία της επωνυμίας μιας επιχειρήσεως σε ένα έγγραφο που αφορά συμφωνία δεν συνεπάγεται την άρνηση της συμμετοχής της στη συμφωνία αυτή, εφόσον η εν λόγω συμμετοχή αποδείχθηκε ήδη με άλλα έγγραφα και εφόσον αυτή η έλλειψη μνείας δεν μπορεί να προσδώσει διαφορετική έννοια στις άμεσες έγγραφες αποδείξεις που χρησιμοποίησε η Επιτροπή για να αποδείξει τη συμμετοχή της επιχειρήσεως στη συμφωνία (προπαρατεθείσα απόφαση Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 1390 και 1391).

- 92 Τέλος, όσον αφορά τον ισχυρισμό ότι η προσφεύγουσα αγνοούσε ότι η συμμετοχή της και μόνο στη συμφωνία μπορούσε να χαρακτηριστεί ως παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, υπενθυμίζεται ότι, για να μπορεί να θεωρηθεί ότι μια παράβαση των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού διαπράχθηκε εκ προθέσεως, δεν είναι απαραίτητο η επιχείρηση να είχε επίγνωση ότι παρέβαινε την απαγόρευση του άρθρου 85 της Συνθήκης. Αρκεί το ότι δεν μπορούσε να αγνοεί ότι η προσαπτόμενη συμπεριφορά είχε ως αντικείμενο ή ως αποτέλεσμα τον περιορισμό του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 2ας Ιουλίου 1992, T-61/89, Dansk Pelsdyravlterforening κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-1931, σκέψη 157, και της 14ης Μαΐου 1998, T-310/94, Gruber + Weber κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1043, σκέψεις 249 και 259).
- 93 Από όλα τα ανωτέρω προκύπτει ότι ορθώς η Επιτροπή έκρινε ότι από τα ανωτέρω εξετασθέντα έγγραφα αποδείχθηκε η συμμετοχή της προσφεύγουσας στη σύμπραξη που αφορούσε τη γραμμή Πάτρα-Μπάρι.
- 94 Τα λοιπά επιχειρήματα της προσφεύγουσας, τα οποία εξετάζονται κατωτέρω, δεν μπορούν να αποδυναμώσουν το συμπέρασμα αυτό.

5. Επί των επιχειρημάτων που αφορούν το τηλετύπημα της 7ης Ιανουαρίου 1993

- 95 Κακώς η προσφεύγουσα προσάπτει στην Επιτροπή ότι παρέλειψε να λάβει υπόψη έγγραφα που αποτελούν απαλλακτικά αποδεικτικά στοιχεία υπέρ της προσφεύγουσας. Συναφώς, η προσφεύγουσα επικαλείται το τηλετύπημα που έστειλαν στις 7 Ιανουαρίου 1993 οι Μινωικές Γραμμές στις άλλες εταιρίες που εξυπηρετούν τη γραμμή Πάτρα-Ανκόνα (ΑΝΕΚ, Καραγεώργης και Στρίντζης), και προβάλλει, ειδικότερα, την αναφορά σε «ατέρμονες συζητήσεις» με τις εταιρίες που εξυπηρετούν τις άλλες γραμμές, η οποία κατ' αυτήν αποδεικνύει ότι δεν ήθελε ούτε είχε λόγο να μετάσχει σε συζητήσεις για την επίτευξη συμφωνίας σχετικά με τις τιμές. Τέλος, το τηλετύπημα αυτό αποτελεί ένα από τα πολλά έγγραφα που αποδεικνύουν ότι η εν λόγω «συμφωνία» αφορούσε μόνον τις εταιρίες που δραστηριοποιούνταν στη γραμμή Πάτρα-Ανκόνα και όχι τις εταιρίες που δραστηριοποιούνταν στις άλλες, νοτιότερες, γραμμές.

- 96 Στο τηλετύπημα αυτό, με ημερομηνία 7 Ιανουαρίου 1993, με το οποίο οι Μινωικές Γραμμές γνωστοποίησαν στη Στρίντζης, στην ANEK και στην Καραγεώργης μια πρόταση αναπροσαρμογής των ναύλων για τα οχήματα στις γραμμές Ελλάδα-Ιταλία, ο συντάκτης του εκθέτει τα εξής: «Η επιλογή μας να προχωρήσουμε σε συμφωνία μαζί σας για την αναπροσαρμογή, χωρίς προηγούμενη συνεννόηση με τις εταιρίες των άλλων γραμμών της Ιταλίας, οφείλεται στην εκτίμησή μας ότι θα εμπλακούμε σε ατέρμονες συζητήσεις. Πιστεύουμε ότι η κοινή πρωτοβουλία αυτή θα εκτιμηθεί θετικά από τις εταιρίες αυτές. Σε αρνητική περίπτωση, νομίζουμε ότι η διαρροή αυτοκινήτων προς φθηνότερα λιμάνια δεν θα ξεπεράσει το 15 % που μας καλύπτει η αναπροσαρμογή των ναύλων. [...] Σε αναμονή της συμφωνίας σας.» Στο έγγραφο αυτό επισυνάφθηκε κατάλογος των προτεινομένων ναύλων.
- 97 Από το περιεχόμενο του τηλετυπήματος αυτού προκύπτει ότι οι Μινωικές Γραμμές θέλησαν να συνεννοηθούν απευθείας με τους κυριότερους ανταγωνιστές τους στη γραμμή Πάτρα-Αγκόνα, δηλαδή με τη Στρίντζης, την ANEK και την Καραγεώργης, και να αποκλείσουν από τις διαπραγματεύσεις τις εταιρίες που δραστηριοποιούνταν στις άλλες γραμμές, όπως η προσφεύγουσα. Επομένως, το έγγραφο αυτό δεν μπορεί, από μόνο του, να αποδείξει τη συμμετοχή της προσφεύγουσας και των άλλων εταιριών της γραμμής Πάτρα-Μπάρι-Μπρίντζι στην προσπάθεια αναπροσαρμογής των τιμών στην οποία αναφέρεται.
- 98 Πάντως, ουδόλως προκύπτει από το τηλετύπημα αυτό ότι οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις (ο συντάκτης και οι παραλήπτες) προτιμούσαν να μη μετάσχουν οι λοιπές επιχειρήσεις, δηλαδή οι εταιρίες που δραστηριοποιούνταν στις άλλες γραμμές με προορισμό την Ιταλία, στην πρωτοβουλία πραγματοποίησεως της επίμαχης αναπροσαρμογής. Αντιθέτως, το τηλετύπημα αυτό αποδεικνύει ότι οι Μινωικές Γραμμές ήσαν απολύτως βέβαιες ότι «η κοινή πρωτοβουλία αυτή θα εκτιμηθεί θετικά από τις εταιρίες αυτές». Ομοίως, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, το γεγονός ότι οι Μινωικές Γραμμές υπογράμμισαν με το τηλετύπημά τους την επιθυμία τους να αποφύγουν τις «ατέρμονες συζητήσεις» με τις εταιρίες που εξυπηρετούν τις άλλες γραμμές προς Ιταλία δεν αποτελεί στοιχείο αποδεικνύον ότι δεν μετείχε στη σύμπραξη ή ότι δεν ήθελε ή δεν είχε κανένα λόγο να μετάσχει σε συζητήσεις. Μολονότι, βεβαίως, το έγγραφο αυτό δεν μπορεί να ερμηνευθεί ως απόδειξη του ότι οι εταιρίες που εξυπηρετούν τις γραμμές Πάτρα-Μπάρι-Μπρίντζι μετέσχαν στη συμφωνία αναπροσαρμογής των ναύλων, η αναφορά στις ατέρμονες συζητήσεις με τις εταιρίες που εξυπηρετούν τις άλλες γραμμές προς Ιταλία αποδεικνύουν ότι διεξήχθησαν κατά το παρελθόν το 1992 διαπραγματεύσεις με σκοπό αντίθετο στον

ανταγωνισμό. Το έγγραφο αυτό συνιστά, επιπλέον, ένδειξη περί της βουλήσεως των Μινωικών Γραμμών και των άλλων εταιριών που εκτελούν δρομολόγια στη γραμμή Πάτρα-Ανκόνα να καλέσουν τις εταιρίες που εκτελούν δρομολόγια στις άλλες γραμμές να προσχωρήσουν στην κίνηση περί αναπροσαρμογής των τιμών που αποφασίστηκε για τη γραμμή Πάτρα-Ανκόνα.

6. Επί του επιχειρήματος περί του νομοθετικού πλαισίου και περί της πολιτικής των ελληνικών αρχών

99 Το επιχείρημα περί του ελληνικού νομοθετικού πλαισίου και περί της δήθεν ανάγκης των ναυτιλιακών εταιριών να ανταλλάσσουν πληροφορίες για να είναι σίγουρες ότι εφαρμόζουν εύλογες τιμές, όπως απαιτούσε η κυβέρνηση, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ελλείψει νομικής υποχρέωσης προς τούτο.

100 Με την από 23 Δεκεμβρίου 1994 επιστολή του, μνεία της οποίας γίνεται στο σημείο 101 του αιτιολογικού της Αποφάσεως, το ΥΕΝ, απαντώντας στην από 28 Οκτωβρίου 1994 επιστολή της Επιτροπής, εξέθεσε τα εξής:

«[...]»

Όσον αφορά το υποβληθέν από τη Στρίντζης υπόμνημα, δεν έχω ιδιαίτερα σχόλια εκτός από τη διευκρίνιση ότι το ΥΕΝ δεν παρεμβαίνει στην πολιτική καθορισμού των ναύλων την οποία ακολουθούν οι εταιρίες στα διεθνή δρομολόγια. Παρεμβαίνουμε μόνον στον καθορισμό των ναύλων στα δρομολόγια μεταξύ ελληνικών λιμένων.

Όπως σας εξήγησα ήδη κατά τη σύσκεψή μας τον Σεπτέμβριο, η Ελλάδα θεωρεί τον θαλάσσιο διάδρομο μεταξύ των λιμένων της δυτικής της ακτής και των λιμένων της ανατολικής ακτής της Ιταλίας ως υψίστης σημασίας τόσο για τη χώρα μας όσο και για την Κοινότητα, δεδομένου ότι είναι η μόνη σημαντική άμεση σύνδεση μεταξύ της Ελλάδας και της λοιπής Ευρωπαϊκής Ενώσεως.

Συνεπώς, είναι προς το εθνικό μας συμφέρον και προς το κοινοτικό συμφέρον τα πλοία να εκτελούν καθ' όλη τη διάρκεια του έτους το δρομολόγιο μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας, προς διευκόλυνση των εισαγωγών μας και των εξαγωγών μας καθώς και της διακινήσεως επιβατών. Αφετέρου, θα αντιλαμβάνεστε ότι είναι προς το συμφέρον μας οι ισχύοντες ναύλοι να είναι ανταγωνιστικοί, αλλά συγχρόνως να καθορίζονται έτσι ώστε η τιμή της μεταφοράς να παραμένει χαμηλή, προκειμένου οι εισαγωγές και οι εξαγωγές μας να παραμείνουν ανταγωνιστικές στις ευρωπαϊκές αγορές.

Για να έλθω στο συγκεκριμένο ερώτημα που μου θέσατε, πρέπει να πω ότι δεν είδα τίποτε στο υπόμνημα της Στρίντζης το οποίο θα μπορούσε να με οδηγήσει στο συμπέρασμα αυτό.

Είμαι σίγουρος ότι πρόκειται περί παρεξηγήσεως. Είναι αδιανόητο και αποκλείεται να απειλεί το YEN με ανάκληση των αδειών σκοπιμότητας για τα δρομολόγια μεταξύ λιμένων εσωτερικού οσάκισ οι εταιρίες αρνούνται να συμφωνήσουν για τους ναύλους των διεθνών δρομολογίων.

Όπως θα δείτε από τη συνημμένη σχετική νομοθεσία, η άδεια σκοπιμότητας που χορηγείται από το YEN για τα εσωτερικά δρομολόγια συνεπάγεται την επιβολή ορισμένων υποχρεώσεων (εκτέλεση του δρομολογίου καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, συχνότητα των δρομολογίων κ.λπ.)· αν δεν τηρούνται οι υποχρεώσεις αυτές, το YEN έχει δικαίωμα να ανακαλεί την άδεια. Επιπλέον, οι ναύλοι καθορίζονται με υπουργική απόφαση που εκδίδεται περιοδικώς. Αυτή η ειδική νομοθεσία έχει εφαρμογή στα πλοία των εταιριών που έχουν άδειες εκμεταλλεύσεως για το εσωτερικό τμήμα του δρομολογίου μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας (Πάτρα-Ηγουμενίτσα-Κέρκυρα) [...].»

101 Ομοίως, με επιστολή της 17ης Μαρτίου 1995, μνεία της οποίας γίνεται στο σημείο 103 του αιτιολογικού της Αποφάσεως, ο αναπληρωτής μόνιμος αντιπρόσωπος της Ελληνικής Δημοκρατίας στις Ευρωπαϊκές Κοινότητες, απαντώντας σε επιστολή της Επιτροπής της 13ης Ιανουαρίου 1995, εξέθεσε τα εξής:

«1. Η Ελληνική Κυβέρνηση αποδίδει μεγάλη σημασία στην αδιατάρακτη ανάπτυξη του θαλασσιού διαδρόμου που συνδέει τα λιμάνια της Δυτικής Ελλάδας (κυρίως την Πάτρα, την Ηγουμενίτσα και την Κέρκυρα) με τα ιταλικά λιμάνια Ανκόνα, Μπάρι, Μπρίντιζι και Τεργέστη.

[...]

Η τακτική και απρόσκοπτη, καθόλη τη διάρκεια του έτους, εκτέλεση δρομολογίων από τα ελληνικά προς τα ιταλικά λιμάνια και το αντίστροφο είναι παράγων αποφασιστικής σημασίας για τη διευκόλυνση και ανάπτυξη του ελληνικού εξαγωγικού εμπορίου και, κατ' επέκταση, επηρεάζει και το κοινοτικό εμπόριο στο σύνολό του.

Είναι επόμενο λοιπόν, το ενδιαφέρον της Ελληνικής Κυβέρνησης, και ειδικότερα του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας, στην αρμοδιότητα του οποίου ανήκει η εκπόνηση της εθνικής πολιτικής για τις θαλάσσιες μεταφορές, να είναι στραμμένο προς τη διατήρηση της ομαλής λειτουργίας της γραμμής Ελλάδα-Ιταλία.

Έτσι, τις υπηρεσίες που προσφέρονται στη γραμμή αυτή τις χαρακτηρίζουμε υπηρεσίες δημοσίου συμφέροντος για τη χώρα μας. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, όπως αντιλαμβάνεστε, βασικό μέλημα της κυβέρνησης είναι η βιωσιμότητα της γραμμής και η με κάθε τρόπο αποφυγή δημιουργίας τυχόν πολέμου τιμών που ενδεχόμενα θα δημιουργήσει προβλήματα στην ομαλή προώθηση του εισαγοεξαγωγικού μας εμπορίου αλλά και στην ομαλή διακίνηση οχημάτων και επιβατών. Κύρια φροντίδα

μας, επαναλαμβάνουμε, είναι η εξυπηρέτηση της κίνησης με τη θαλάσσια αυτή γραμμή καθόλη τη διάρκεια του έτους και οπωσδήποτε η αποφυγή κατάρρευσής της από τυχόν πόλεμο τιμών.

2. Με γνώμονα τις παραπάνω διαπιστώσεις και θέσεις, έχουν εκδοθεί αποφάσεις από τις αρμόδιες διευθύνσεις του ΥΕΝ προκειμένου να ρυθμιστεί κατά τον πλέον κατάλληλο τρόπο το πρόβλημα της ομαλής διακίνησης των οχημάτων, ανάλογα με τη διανυόμενη χρονική περίοδο του έτους. Λαμβάνεται δηλαδή μέριμνα ώστε να υπάρχει πάντοτε εξασφαλισμένος χώρος στα επιβατηγά-οχηματαγωγά πλοία για φορτηγά αυτοκίνητα που μεταφέρουν εμπορεύματα και να μην πληρούται —ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες οπότε παρουσιάζεται και αυξημένη επιβατική κίνηση— το γκαράζ των πλοίων μόνο από επιβατηγά αυτοκίνητα. Με αυτό τον τρόπο εξασφαλίζεται η διεξαγωγή του εμπορίου και γίνεται δυνατός ο ομαλός εφοδιασμός των αγορών.

Μέριμνα λαμβάνεται επίσης και για την επακριβή τήρηση των δρομολογίων των πλοίων, ώστε να μην παρατηρούνται καθυστερήσεις, αλλά και για να ρυθμίζονται θέματα όπως η ύπαρξη κατάλληλων χώρων υποδοχής των πλοίων στα λιμάνια προσέγγισης, προκειμένου να εξασφαλίζεται η ασφάλεια των πλοίων και να βελτιώνεται η εξυπηρέτηση των διακινουμένων επιβατών και οχημάτων.

3. Αναφορικά με το ύψος των ναύλων που χρεώνουν οι πλοιοκτήτριες εταιρίες, διευκρινίζουμε ότι η εμπλοκή του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας, σαν διοικητικού φορέα αρμόδιου για τον έλεγχο της ναυτιλίας, όσον αφορά τους ναύλους των ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών, περιορίζεται στον καθορισμό των τιμών μόνο για τους εσωτερικούς πλόες (cabotage). Διευκρινίζεται ότι σε διεθνείς γραμμές, και στην περίπτωση που το δρομολόγιο περιλαμβάνει και ενδιάμεσα ελληνικά λιμάνια (π.χ. Πάτρα-Κέρκυρα-Ανκόνα), για μεν το τμήμα γραμμής μεταξύ ελληνικών λιμένων ισχύει εγκεκριμένο ναυολόγιο, για δε το τμήμα γραμμής Ελλάδα-Ιταλία, οι τιμές των ναύλων καθορίζονται ελεύθερα από τις εταιρίες που εκμεταλλεύονται τη δρομολογιακή γραμμή. Στην περίπτωση αυτή —έμμεσα και μερικά, φυσικά— επηρεάζεται η συνολική τιμή του εισιτηρίου τελικού προορισμού Ιταλίας, λόγω του καθορισμένου από το κράτος ναυολογίου για το εσωτερικό σκέλος της μεταφοράς.

Περαιτέρω, όσον αφορά τους ναύλους εξωτερικών πλόων —οι οποίοι όπως προαναφέρθηκε καθορίζονται ελεύθερα— η προτροπή του ΥΕΝ προς τις ναυτιλιακές εταιρίες είναι να διατηρούνται σε επίπεδο ανταγωνιστικό και χαμηλό και, οπωσδήποτε, οι ετήσιες αυξήσεις να μη ξεπερνούν τα όρια του πληθωρισμού. Αυτό δε προς όφελος των εθνικών μας συμφερόντων που επιβάλλουν τη διατήρηση του εξαγωγικού μας εμπορίου σε ανταγωνιστικό επίπεδο, αλλά και την κατά το δυνατό μείωση του κόστους των εισαγωγών. Από εκεί και πέρα, οι εταιρίες έχουν δικαίωμα, σύμφωνα με τα δικά τους επιχειρηματικά/εμπορικά κριτήρια να καθορίσουν τις τιμές των ναύλων.

Η πιο πάνω ελευθερία των εταιριών περιορίζεται από την ελληνική νομοθεσία στην περίπτωση που οδηγεί στη δημιουργία αθέμιτου ανταγωνισμού. Πιο συγκεκριμένα, με τον νόμο 4195/1929 (αντίγραφο επισυνάπτεται), με σκοπό την αποφυγή αθέμιτου ανταγωνισμού μεταξύ των πλοιοκτητριών εταιριών που εξυπηρετούν γραμμές που συνδέουν ελληνικά λιμάνια με λιμένες εξωτερικού απαγορεύεται, μεταξύ άλλων, η υποτίμηση των ναύλων σε όρια ευτελή, η ταυτόχρονη αναχώρηση από το ίδιο λιμάνι δύο ή περισσότερων πλοίων που εκτελούν την ίδια γραμμή και η μη εκτέλεση του εξαγγελθέντος δρομολογίου (με εξαίρεση περιπτώσεις ανωτέρας βίας) (άρθρο 3). Στις περιπτώσεις μάλιστα που δημιουργείται αθέμιτος ανταγωνισμός δίνεται η δυνατότητα στο ΥΕΝ να καθορίζει τα κατώτερα και ανώτατα όρια των ναύλων που θα χρεώνουν τα ελληνικά πλοία (άρθρο 4). Στα πλαίσια αυτά, το ΥΕΝ άτυπα προτρέπει τις εταιρίες να διατηρούν τους ναύλους σε χαμηλά επίπεδα και οι ετήσιες αυξήσεις να μην ξεπερνούν τα όρια του πληθωρισμού.

4. Θεωρήσαμε αναγκαίες τις παραπάνω επισημάνσεις προκειμένου να καταστεί σαφές ότι η θαλάσσια γραμμή Πάτρα-Ιταλία που δημιουργήθηκε από την ιδιωτική πρωτοβουλία, χωρίς καμία κρατική ενίσχυση, θα πρέπει να συνεχίσει να λειτουργεί απρόσκοπτα προκειμένου τα δραστηριοποιούμενα πλοία να προσφέρουν τις υπηρεσίες δημοσίου συμφέροντος, όπως τις χαρακτηρίζουμε για τη χώρα μας, αφού η θαλάσσια αυτή σύνδεση αποτελεί τη μοναδική απ' ευθείας σύνδεση με τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

5. Τέλος, διευκρινίζουμε ότι το νομοθετικό πλαίσιο που καλύπτει τη χορήγηση και ανάκληση αδειών σκοπιμότητας, οι οποίες σημειωτέον χορηγούνται μόνο για εκτέλεση εσωτερικών πλόων, προβλέπει ότι σε περίπτωση που η εταιρία δεν τηρεί τις υποχρεώσεις που αναφέρονται στην άδεια σκοπιμότητας που της έχει χορηγηθεί (π.χ. ανελλιπής εκτέλεση δρομολογίων, χρονικό διάστημα ακινησίας, τήρηση ορισθείσας συχνότητας δρομολογίων κ.λπ.), τότε παρέχεται η δυνατότητα στο ΥΕΝ να ανακαλέσει αυτή την άδεια σκοπιμότητας.»

102 Μολονότι οι δύο αυτές επιστολές των ελληνικών αρχών υπογραμμίζουν ότι η εύρυθμη λειτουργία και η τακτική εκτέλεση του δρομολογίου μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας αποτελούν ζήτημα εθνικής σημασίας, επιβεβαιώνουν το ότι η σύναψη συμφωνιών για τον καθορισμό των ναύλων που ισχύουν στις διεθνείς γραμμές δεν επιβάλλεται ούτε από την εφαρμοστέα στην Ελλάδα νομοθεσία ούτε από την πολιτική που εφαρμόζουν οι ελληνικές αρχές.

103 Βεβαίως, από τις διευκρινίσεις που οι ελληνικές αρχές έδωσαν στην Επιτροπή προκύπτει ότι ένα από τα κύρια μελήματα τους ήταν να διασφαλίσουν την τακτική εκτέλεση των δρομολογίων από και προς την Ιταλία καθ' όλη τη διάρκεια του έτους και ότι τις ανησυχούσαν τα επιβλαβή αποτελέσματα που μπορούσαν να προκαλέσουν οι πράξεις αθέμιτου ανταγωνισμού, όπως ένας ενδεχόμενος πόλεμος τιμών. Ομοίως δεν αμφισβητείται ότι, προκειμένου να αποφευχθούν οι πράξεις αυτές, ο νόμος παρέχει στο YEN εξουσίες καθορισμού ανώτατων και κατώτατων τιμών. Γεγονός παραμένει όμως ότι καμία συνεννόηση ως προς τις τιμές δεν είναι νόμιμη, ακόμη και σε τέτοια περίπτωση, διότι κάθε επιχείρηση παραμένει ελεύθερη να αποφασίζει τις τιμές αυτόνομα, εντός των εν λόγω ανώτατων και κατώτατων ορίων. Επιπλέον, οι διευκρινίσεις που περιέχονται στις ανωτέρω εξετασθείσες επιστολές επιβεβαιώνουν ότι οι τιμές στις θαλάσσιες γραμμές μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας καθορίζονται ελεύθερα από τις εταιρίες που εκμεταλλεύονται τις εν λόγω γραμμές. Εξάλλου, προκύπτει επίσης αναμφισβήτητα από τις δηλώσεις αυτές ότι, προκειμένου να διασφαλιστούν η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών εξαγωγών και ο εύλογος χαρακτήρας των τιμών στη χώρα αυτή, το YEN παρότρυνε τις ναυτιλιακές εταιρίες όχι να συμπράξουν προκειμένου να αυξήσουν τις τιμές τους, αλλά μόνο να διατηρούν τις τιμές τους σε χαμηλό και ανταγωνιστικό επίπεδο και να αποφεύγουν, εν πάση περιπτώσει, τις ετήσιες αυξήσεις που υπερβαίνουν τα όρια του πληθωρισμού.

104 Επομένως, ήταν γνωστό τοις πάσι ότι καθεμία από τις ναυτιλιακές εταιρίες που εξυπηρετούσαν τις εν λόγω γραμμές απέλαυε αυτονομίας κατά τον καθορισμό της πολιτικής τιμών της και, συνεπώς, οι εταιρίες αυτές υπέκειντο πάντοτε στους κανόνες του ανταγωνισμού. Οι επιστολές αυτές εμφανίζουν ότι, για τις ελληνικές αρχές, η πλήρης εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού και, επομένως, η απαγόρευση των συμφωνιών περί τιμών η οποία απορρέει από το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης δεν εμπόδιζαν τις ναυτιλιακές εταιρίες, ούτε νομικώς ούτε εν τοις πράγμασι, να εκπληρώνουν την αποστολή που τους είχε αναθέσει η Ελληνική Κυβέρνηση. Επομένως, το γεγονός ότι, με την επιστολή της 17ης Μαρτίου 1995, η μόνιμη αντιπροσωπεία της Ελληνικής Δημοκρατίας χαρακτηρίζει την εκτέλεση των

δρομολογίων μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας ως «υπηρεσίες δημοσίου συμφέροντος» δεν ασκεί επιρροή από πλευράς της εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης. Για τους ίδιους λόγους, δεν είναι αναγκαίο να εξετασθεί αν ορθώς η Επιτροπή αμφισβητεί τον ισχυρισμό ότι οι επιχειρήσεις τις οποίες αφορά η Απόφαση πρέπει να θεωρούνται στο κοινοτικό δίκαιο ως «επιχειρήσεις επιφορτισμένες με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος», υπό την έννοια του άρθρου 90, παράγραφος 2, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 86, παράγραφος 2, ΕΚ).

105 Οι πληροφορίες που περιέχουν οι εν λόγω επιστολές επιβεβαιώνουν ότι η προσφεύγουσα δεν μπορεί να επικαλείται τη δήθεν σωρευτική συνδρομή παραμέτρων οι οποίες επηρέασαν τους ναύλους που ίσχυαν για το διεθνές τμήμα των γραμμών μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας και που είχαν ως αποτέλεσμα τον περιορισμό της αυτονομίας των επιχειρήσεων κατά τον σχεδιασμό και τη διαμόρφωση της τιμολογιακής τους πολιτικής. Οι πληροφορίες αυτές επιβεβαιώνουν ότι το YEN δεν αναμειγνύοταν στην πολιτική καθορισμού των τιμών, την οποία εφάρμοζαν οι εταιρίες στις διεθνείς γραμμές, παρά μόνον για να τις ενθαρρύνει ανεπισίμως να διατηρούν τους ναύλους τους σε χαμηλά επίπεδα και να αποφεύγουν τις ετήσιες αυξήσεις που υπερβαίνουν τα όρια του πληθωρισμού. Δεδομένης αυτής της στάσεως των ελληνικών αρχών, η δυνατότητα ανταγωνισμού δυναμένου να εμποδιστεί, περιοριστεί ή στρεβλωθεί από αυτοτελείς συμπεριφορές των επιχειρήσεων εξακολουθούσε προφανώς να υπάρχει στην αγορά.

106 Κατόπιν όλων των ανωτέρω σκέψεων, ο πρώτος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

Επί του δευτέρου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται το παράνομο του ελέγχου που πραγματοποιήθηκε στα γραφεία της ΕΤΑ

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

107 Η προσφεύγουσα υπογραμμίζει ότι τα έγγραφα που η Επιτροπή έλαβε υπόψη της αποκτήθηκαν παρανόμως, λόγω του ότι βρέθηκαν κατά τη διάρκεια ελέγχου που

έγινε τον Ιούλιο του 1994 από υπαλλήλους της στα γραφεία μιας εταιρίας, της ΕΤΑ, βάσει εντάλματος έρευνας που είχε εκδοθεί για τα γραφεία άλλης εταιρίας, δηλαδή των Μινωικών Γραμμών. Δεδομένου ότι η ΕΤΑ δεν είναι το ίδιο νομικό πρόσωπο με τις Μινωικές Γραμμές, αλλά είναι απλώς γενικός αντιπρόσωπος της δεύτερης, και ότι οι υπάλληλοι της Επιτροπής δεν είχαν ένταλμα έρευνας για τα γραφεία της ΕΤΑ, η έρευνα που πραγματοποιήσαν εκεί είναι παράνομη και τα έγγραφα και τα στοιχεία που βρέθηκαν στα γραφεία αυτά αποκτήθηκαν παρανόμως από την Επιτροπή. Κατά συνέπεια, δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη ως αποδεικτικά στοιχεία εις βάρος της.

- 108 Η Επιτροπή παρατηρεί, κατ' αρχάς, ότι ο ισχυρισμός της προσφεύγουσας ότι τα έγγραφα που η Επιτροπή έλαβε εν προκειμένω υπόψη προέρχονται από τον έλεγχο που πραγματοποίησε στα γραφεία της ΕΤΑ είναι ανακριβής και αναληθής. Έτσι, δύο μόνον από τα τέσσερα έγγραφα που η προσφεύγουσα αναφέρει με το δικόγραφο της προσφυγής της προέρχονται από τον έλεγχο που έγινε στα γραφεία της ΕΤΑ, ενώ τα άλλα δύο επισυνάπτονται στα υπομνήματα που η ANEK υπέβαλε στην Επιτροπή. Ομοίως, το τηλετύπημα της 22ας Οκτωβρίου 1991, μνεία του οποίου γίνεται στο σημείο 131 του αιτιολογικού της Αποφάσεως, επισυνάπτεται στην απάντηση της Στρίντζης στην αίτηση παροχής πληροφοριών της Επιτροπής (ανακοίνωση αιτιάσεων, σημείο 23, υποσημείωση 19).
- 109 Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή φρονεί ότι το ως άνω επιχείρημα της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθεί. Ισχυρίζεται ότι το γεγονός ότι η εταιρία ΕΤΑ διαθέτει αυτοτελή και χωριστή νομική προσωπικότητα δεν αποκλείει τη δυνατότητα να καταλογιστεί η συμπεριφορά της σε άλλη εταιρία, καθόσον στο κοινοτικό δίκαιο του ανταγωνισμού πρέπει να εφαρμόζεται οικονομική και όχι καθαρά νομική μέθοδος θεώρησης.
- 110 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι εκείνο που έχει σημασία εν προκειμένω είναι ότι οι ενέργειες της ΕΤΑ γίνονταν στο όνομα και για λογαριασμό των Μινωικών Γραμμών, των οποίων η ΕΤΑ ήταν αποκλειστικός γενικός αντιπρόσωπος (σημείο 136 του αιτιολογικού της Αποφάσεως) και ότι, βάσει των συμβάσεων που έχουν συνάψει μεταξύ τους, η ΕΤΑ εκπροσωπεί τις Μινωικές Γραμμές ενώπιον όλων των εθνικών και διεθνών αρχών, καθώς και στην Ένωση Ελλήνων Εφοπλιστών.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 111 Στο πλαίσιο αυτού του λόγου ακυρώσεως, η προσφεύγουσα προσάπτει κατ' ουσίαν στην Επιτροπή ότι συνέλεξε παρانونώς τις αποδείξεις επί των οποίων βασίζεται η Απόφαση, καθόσον τις έλαβε κατά τη διάρκεια ελέγχου διενεργηθέντος στα γραφεία εταιρίας που δεν ήταν ο αποδέκτης της αποφάσεως διενέργειας ελέγχου. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι, κατά τον τρόπο αυτόν, η Επιτροπή ενήργησε κατά κατάχρηση της εξουσίας που διαθέτει όσον αφορά τη διενέργεια ελέγχων και παρέβη το άρθρο 18 του κανονισμού 4056/86 και τις γενικές αρχές του δικαίου.
- 112 Το Πρωτοδικείο κρίνει ότι το βάσιμο αυτού του λόγου ακυρώσεως πρέπει να εκτιμηθεί υπό το πρίσμα των γενικών αρχών που διέπουν τις εξουσίες της Επιτροπής όσον αφορά τη διενέργεια ελέγχων και των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως.

Α — Εξουσίες της Επιτροπής όσον αφορά τη διενέργεια ελέγχων

- 113 Από τη δέκατη έκτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 4056/86 προκύπτει ότι ο νομοθέτης έκρινε ότι ο κανονισμός αυτός έπρεπε να προβλέπει «τις εξουσίες λήψεως αποφάσεων και τις κυρώσεις που είναι αναγκαίες προκειμένου να διασφαλισθεί η τήρηση των απαγορεύσεων που προβλέπονται στο άρθρο 85, παράγραφος 1, και στο άρθρο 86 [της Συνθήκης], καθώς και των προϋποθέσεων εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 3».
- 114 Ειδικότερα, οι εξουσίες που απονέμονται στην Επιτροπή όσον αφορά τους επιτοπίους ελέγχους εκτίθενται στο άρθρο 18 του κανονισμού 4056/86, το οποίο ορίζει τα εξής:

«Άρθρο 18

Ελεγκτικές εξουσίες της Επιτροπής

1. Κατά την εκπλήρωση των καθηκόντων που της ανατίθενται με τον παρόντα κανονισμό, η Επιτροπή μπορεί να διεξάγει όλους τους απαραίτητους ελέγχους στις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων.

Για τον σκοπό αυτό οι εντεταλμένοι από την Επιτροπή υπάλληλοι έχουν την εξουσία:

- α) να ελέγχουν τα βιβλία και άλλα επαγγελματικά έγγραφα·
- β) να λαμβάνουν αντίγραφα ή αποσπάσματα των βιβλίων και επαγγελματικών εγγράφων·
- γ) να ζητούν επιτόπου προφορικές διευκρινίσεις·
- δ) να εισέρχονται σε όλους τους στεγασμένους και μη χώρους και στα μεταφορικά μέσα των επιχειρήσεων.

2. Οι εντεταλμένοι από την Επιτροπή για τον έλεγχο υπάλληλοι ασκούν την εξουσία τους επιδεικνύοντας έγγραφη εντολή ελέγχου, στην οποία ορίζεται το αντικείμενο και ο σκοπός του ελέγχου καθώς και οι κυρώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 19, παράγραφος 1, στοιχείο γ', σε περίπτωση που τα βιβλία ή τα άλλα ζητούμενα

επαγγελματικά έγγραφα επιδειχθούν κατά τρόπο ελλιπή. Η Επιτροπή γνωστοποιεί, σε εύλογο χρόνο προ του ελέγχου, στην αρμόδια αρχή του κράτους μέλους στην επικράτεια του οποίου θα διενεργηθεί ο έλεγχος την εντολή ελέγχου και την ταυτότητα των εντεταλμένων υπαλλήλων της.

3. Οι επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων υποχρεούνται να δεχθούν τους ελέγχους τους οποίους διέταξε με απόφασή της η Επιτροπή. Η απόφαση αναφέρει το αντικείμενο και τον σκοπό του ελέγχου, ορίζει τον χρόνο ενάρξεως του ελέγχου και αναφέρει τις κυρώσεις που προβλέπονται στο άρθρο 19, παράγραφος 1, στοιχείο γ', και στο άρθρο 20, παράγραφος 1, στοιχείο δ', καθώς και το δικαίωμα προσφυγής στο Δικαστήριο κατά της απόφασής.

4. Η Επιτροπή εκδίδει τις αποφάσεις οι οποίες αναφέρονται στην παράγραφο 3 αφού προηγουμένως συμβουλευθεί την αρμόδια αρχή του κράτους μέλους στην επικράτεια του οποίου πρέπει να διενεργηθεί έλεγχος.

5. Οι υπάλληλοι της αρμόδιας αρχής του κράτους μέλους στην επικράτεια του οποίου πρόκειται να διενεργηθεί ο έλεγχος μπορούν, μετά από αίτηση της αρχής αυτής ή της Επιτροπής, να παράσχουν τη συνδρομή τους στους εντεταλμένους υπαλλήλους της Επιτροπής κατά την εκπλήρωσή του έργου τους.

6. Όταν μία επιχείρηση αντιτίθεται στη διενέργεια ελέγχου ο οποίος διατάχθη δυνάμει του παρόντος άρθρου, το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος παρέχει στους εντεταλμένους από την Επιτροπή υπαλλήλους την απαραίτητη συνδρομή για να μπορέσουν να διενεργήσουν τον έλεγχο. Για τον σκοπό αυτό τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα πριν από την 1η Ιανουαρίου 1989 αφού προηγουμένως συνεννοηθούν με την Επιτροπή.»

- 115 Δεδομένου ότι το άρθρο 18 του κανονισμού 4056/86 ταυτίζεται με το άρθρο 14 του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25), και ότι οι δύο αυτοί κανονισμοί εκδόθηκαν κατ' εφαρμογήν του άρθρου 87 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 83 ΕΚ) προς διευκρίνιση των λεπτομερειών εφαρμογής των άρθρων 85 της Συνθήκης και 86 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 82 ΕΚ), η νομολογία περί του περιεχομένου των εξουσιών της Επιτροπής όσον αφορά τους ελέγχους, υπό την έννοια του άρθρου 14 του κανονισμού 17, έχει επίσης εφαρμογή στη συγκεκριμένη υπόθεση.
- 116 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, στοιχεία α' και β', της Συνθήκης, ο κανονισμός 17 έχει ως σκοπό να εξασφαλίσει την τήρηση των απαγορεύσεων των άρθρων 85, παράγραφος 1, και 86 της Συνθήκης και να καθορίσει τις λεπτομέρειες εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 3. Ο εν λόγω κανονισμός αποβλέπει κατ' αυτό τον τρόπο να εξασφαλίσει την επίτευξη του στόχου που αναφέρεται στο άρθρο 3, στοιχείο στ', της Συνθήκης. Προς τούτο, παρέχει στην Επιτροπή ευρεία εξουσία έρευνας και ελέγχου διευκρινίζοντας, στην όγδοη αιτιολογική σκέψη, ότι η Επιτροπή πρέπει να έχει την εξουσία, σε όλη την έκταση της κοινής αγοράς, να ζητεί πληροφορίες και να προβαίνει σε ελέγχους «οι οποίοι είναι απαραίτητοι» προς εξακρίβωση παραβάσεων των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 26ης Ιουνίου 1980, 136/79, Συλλογή τόμος 1980/II, σ. 347, σκέψη 20, και της 18ης Μαΐου 1982, 155/79, ΑΜ & S κατά Επιτροπής, Συλλογή 1982, σ. 1575, σκέψη 15). Η δέκατη έκτη αιτιολογική σκέψη του κανονισμού 4056/86 είναι επίσης διατυπωμένη στο ίδιο πνεύμα.
- 117 Ομοίως, ο κοινοτικός δικαστής έχει υπογραμμίσει τη σπουδαιότητα που ενέχει ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων και, ειδικότερα, των δικαιωμάτων άμυνας σε όλες τις διαδικασίες εφαρμογής των κανόνων ανταγωνισμού της Συνθήκης και έχει διευκρινίσει με τις αποφάσεις του τον τρόπο κατά τον οποίο πρέπει τα δικαιώματα άμυνας να συμβιβάζονται με τις εξουσίες της Επιτροπής κατά τη διοικητική διαδικασία και κατά τις προκαταρκτικές φάσεις της έρευνας και της λήψεως πληροφοριών.

- 118 Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι η Επιτροπή πρέπει να σέβεται τα δικαιώματα άμυνας τόσο κατά τις διοικητικές διαδικασίες που μπορούν να καταλήξουν σε επιβολή κυρώσεων όσο και κατά τις διαδικασίες προκαταρκτικής έρευνας.

νας, διότι είναι σημαντικό να αποφεύγεται η μη θεραπεύσιμη προσβολή των δικαιωμάτων αυτών στο πλαίσιο διαδικασιών προκαταρκτικής έρευνας, όπως είναι οι έλεγχοι, οι οποίοι μπορούν να παίξουν καθοριστικό ρόλο για την εξακρίβωση στοιχείων σχετικά με τον παράνομο χαρακτήρα ενεργειών ορισμένων επιχειρήσεων ικανών να επισύρουν την ευθύνη τους (απόφαση του Δικαστηρίου της 21ης Σεπτεμβρίου 1989, 46/87 και 227/88, Hoechst κατά Επιτροπής, Συλλογή 1989, σ. 2859, σκέψη 15).

- 119 Όσον αφορά, ειδικότερα, τις εξουσίες ελέγχου που αναγνωρίζει στην Επιτροπή το άρθρο 14 του κανονισμού 17 και το ζήτημα κατά πόσον τα δικαιώματα άμυνας περιορίζουν το περιεχόμενο των εξουσιών αυτών, το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει ότι η ανάγκη προστασίας έναντι παρεμβάσεων της δημόσιας αρχής στη σφαίρα της ιδιωτικής δραστηριότητας ενός προσώπου, είτε φυσικού είτε νομικού, που είναι αυθαίρετες ή δυσανάλογα επαχθείς συνιστά γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου (προπαρατεθείσα απόφαση Hoechst κατά Επιτροπής, σκέψη 19, και απόφαση του Δικαστηρίου της 22ας Οκτωβρίου 2002, C-94/00, Roquette Frères, Συλλογή 2002, σ. I-9011, σκέψη 27). Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο έκρινε ότι σε όλα τα νομικά συστήματα των κρατών μελών οι παρεμβάσεις της δημόσιας αρχής στη σφαίρα της ιδιωτικής δραστηριότητας κάθε προσώπου, είτε φυσικού είτε νομικού, πρέπει να είναι νομικώς θεμελιωμένες και να δικαιολογούνται από λόγους προβλεπόμενους στον νόμο και, όπως είναι επόμενο, τα συστήματα αυτά προβλέπουν, καιτοι με διαφορές ως προς τις λεπτομέρειες, την προστασία από παρεμβάσεις που είναι αυθαίρετες ή δυσανάλογα επαχθείς.
- 120 Το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι οι εξουσίες που έχουν παρασχεθεί στην Επιτροπή με το άρθρο 14 του κανονισμού 17 αποσκοπούν στο να της δώσουν τη δυνατότητα να εκπληρώσει την ανατεθείσα σ' αυτήν από τη Συνθήκη ΕΚ αποστολή της μέριμνας για την τήρηση των κανόνων περί ανταγωνισμού στο πλαίσιο της κοινής αγοράς. Οι κανόνες αυτοί αποσκοπούν, όπως προκύπτει από το τέταρτο εδάφιο του προοιμίου της Συνθήκης, από το άρθρο 3, στοιχείο σ', καθώς και από τα άρθρα 85 και 86, στο να αποφεύγεται η νόθευση του ανταγωνισμού κατά τρόπο που να αποβαίνει σε βάρος του γενικού συμφέροντος, των επιμέρους επιχειρήσεων και των καταναλωτών. Έτσι, η άσκηση των εξουσιών αυτών συντελεί στη διατήρηση του επιδιωχθέντος από τη Συνθήκη συστήματος ανταγωνισμού που οι επιχειρήσεις οφείλουν να τηρούν οπωσδήποτε (προπαρατεθείσα απόφαση Hoechst κατά Επιτροπής, σκέψη 25).

- 121 Το Δικαστήριο έχει κρίνει ομοίως ότι τόσο από τον σκοπό του κανονισμού 17 όσο και από την απαρίθμηση, στο άρθρο 14, των εξουσιών που έχουν παρασχεθεί στα όργανα της Επιτροπής προκύπτει ότι οι έλεγχοι μπορούν να είναι λίαν εκτεταμένοι. Ειδικότερα, το Δικαστήριο έχει κρίνει ρητώς ότι «το δικαίωμα εισόδου σε κάθε χώρο, γήπεδο ή μέσο μεταφοράς των επιχειρήσεων έχει ιδιαίζουσα σημασία καθόσον καθιστά δυνατή για την Επιτροπή τη συλλογή των αποδείξεων για παραβάσεις των κανόνων περί ανταγωνισμού στον τόπο όπου ανευρίσκονται συνήθως, δηλαδή στους χώρους ασκήσεως των εμπορικών δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων» (προπαρατεθείσα απόφαση Hoechst κατά Επιτροπής, σκέψη 26).
- 122 Το Δικαστήριο έχει υπογραμμίσει επίσης τη σπουδαιότητα της διαφυλάξεως της πρακτικής αποτελεσματικότητας των ελέγχων ως αναγκαίου οργάνου προκειμένου η Επιτροπή να έχει τη δυνατότητα να ασκεί τα καθήκοντά της ως θεματοφύλακας της Συνθήκης στον τομέα του ανταγωνισμού, επισημαίνοντας τα εξής (προπαρατεθείσα απόφαση Hoechst κατά Επιτροπής, σκέψη 27): «[...] το δικαίωμα εισόδου θα ήταν άχρηστο αν τα όργανα της Επιτροπής όφειλαν να περιορίζονται στο να ζητούν την προσκόμιση εγγράφων ή φακέλων που θα μπορούσαν να προσδιορίσουν επακριβώς εκ των προτέρων. Αντιθέτως, το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει την ευχέρεια αναζητήσεως διαφόρων στοιχείων, που δεν είναι ακόμη γνωστά ή πλήρως εξακριβωμένα. Χωρίς αυτή την ευχέρεια θα ήταν αδύνατη για την Επιτροπή η συλλογή των αναγκαιών για τον έλεγχό της στοιχείων, σε περίπτωση που θα προσέκρουε στην άρνηση συνεργασίας ή ακόμα στην παρακωλυτική στάση των οικείων επιχειρήσεων».
- 123 Πάντως, επισημαίνεται η ύπαρξη διαφόρων εγγυήσεων απορρεουσών από το κοινοτικό δίκαιο, οι οποίες παρέχονται στις οικείες επιχειρήσεις, κατά των αυθαιρέτων ή δυσανάλογα επαχθών παρεμβάσεων της δημόσιας αρχής στη σφαίρα των ιδιωτικών τους δραστηριοτήτων (προπαρατεθείσα απόφαση Roquette Frères, σκέψη 43).
- 124 Το άρθρο 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 17 επιβάλλει στην Επιτροπή να αιτιολογεί την επιτάσσεισα τη διενέργεια ελέγχου απόφαση αναφέροντας το αντικείμενο και τον σκοπό του ελέγχου, πράγμα το οποίο, όπως έχει διευκρινίσει το Δικαστήριο, αποτελεί θεμελιώδη προϋπόθεση όχι μόνο για να αποδεικνύεται ότι η μελετώμενη παρέμβαση στο εσωτερικό των οικείων επιχειρήσεων είναι δικαιολο-

γυμνή, αλλά, επίσης, για να είναι οι τελευταίες σε θέση να αντιληφθούν την έκταση του καθήκοντος συνεργασίας που υπέχουν, διατηρώντας ταυτόχρονα τα δικαιώματα άμυνάς τους (προπαρατεθείσες αποφάσεις Hoechst κατά Επιτροπής, σκέψη 29, και Roquette Frères, σκέψη 47).

- 125 Ομοίως, εναπόκειται στην Επιτροπή να αναφέρει στην εν λόγω απόφαση, με τη μεγαλύτερη δυνατή ακρίβεια, αυτό που αναζητείται και τα στοιχεία που πρέπει να αποτελέσουν το αντικείμενο του ελέγχου (προπαρατεθείσα απόφαση National Panasonic κατά Επιτροπής, σκέψεις 26 και 27). Όπως έχει κρίνει το Δικαστήριο, η υποχρέωση αυτή αποβλέπει στην προστασία των δικαιωμάτων άμυνας των οικείων επιχειρήσεων, στο μέτρο που τα δικαιώματα αυτά θα διακυβεύονταν σοβαρώς, αν μπορούσε η Επιτροπή να επικαλείται σε βάρος των επιχειρήσεων αποδείξεις οι οποίες, συλλεγείσες κατά τη διάρκεια ενός ελέγχου, είναι άσχετες προς το αντικείμενο και τον σκοπό του τελευταίου (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 17ης Οκτωβρίου 1989, 85/87, Dow Benelux κατά Επιτροπής, Συλλογή 1989, σ. 3137, σκέψη 18, και Roquette Frères, προπαρατεθείσα, σκέψη 48).
- 126 Εξάλλου, υπενθυμίζεται ότι επιχείρηση κατά της οποίας διέταξε έλεγχο η Επιτροπή μπορεί, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 173, τέταρτο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποίησης, άρθρου 230, τέταρτο εδάφιο, ΕΚ), να ασκήσει προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του κοινοτικού δικαστή. Στην περίπτωση που ο δικαστής αυτός ακυρώσει την εν λόγω απόφαση, η Επιτροπή θα βρεθεί σε αδυναμία, ως εκ τούτου, να χρησιμοποιήσει, στο πλαίσιο της διαδικασίας παραβάσεως των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού, όλα τα έγγραφα και αποδεικτικά στοιχεία που θα έχει ενδεχομένως συγκεντρώσει στο πλαίσιο αυτού του ελέγχου, διότι άλλως ο κοινοτικός δικαστής θα ακυρώσει την απόφασή της περί παραβάσεως, κατά το μέτρο που στηρίζεται σε τέτοια αποδεικτικά μέσα (βλ. διατάξεις του Προέδρου του Δικαστηρίου της 26ης Μαρτίου 1987, 46/87 R, Hoechst κατά Επιτροπής, Συλλογή 1987, σ. 1549, σκέψη 34, και της 28ης Οκτωβρίου 1987, 85/87 R, Dow Chemical Nederland κατά Επιτροπής, Συλλογή 1987, σ. 4367, σκέψη 17· προπαρατεθείσα απόφαση Roquette Frères, σκέψη 49).
- 127 Υπό το πρίσμα των ανωτέρω σκέψεων πρέπει να εξετασθεί το βάσιμο του λόγου ακυρώσεως με τον οποίο προβάλλεται το παράνομο του ελέγχου.

B — Επί του βασίμου του λόγου ακυρώσεως

128 Η εξέταση του βασίμου του υπό κρίση λόγου ακυρώσεως επιβάλλει να εκτεθούν προηγουμένως οι περιστάσεις υπό τις οποίες πραγματοποιήθηκε εν προκειμένω ο έλεγχος.

1. Ουσιώδη πραγματικά περιστατικά μη αμφισβητηθέντα από τους διαδίκους

129 Στις 12 Οκτωβρίου 1992, ενεργώντας δυνάμει του κανονισμού 4056/86, κατόπιν καταγγελίας περί της ομοιότητας μεταξύ των ναύλων των πορθμείων στις θαλάσσιες γραμμές μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας, η Επιτροπή απηύθυνε αίτηση παροχής πληροφοριών στις Μινωικές Γραμμές στη διεύθυνση της έδρας τους (Αγίου Τίτου 38, Ηράκλειο, Κρήτη).

130 Στις 20 Νοεμβρίου 1992, η Επιτροπή έλαβε επιστολή απαντήσεως στην αίτησή της παροχής πληροφοριών, η οποία υπογραφόταν από τον Π. Σφηνιά, σε επιστολόχαρτο της εταιρίας Μινωικές Γραμμές το οποίο έφερε στο πάνω μέρος του και αριστερά ένα μόνον εμπορικό λογότυπο, ήτοι «Minoan Lines», κάτω από τον οποίο αναγραφόταν η διεύθυνση: «2, Vas. Konstantinou Av. (Stadion) 116 35, ATHENS».

131 Την 1η Μαρτίου 1993, η Επιτροπή απηύθυνε δεύτερη αίτηση παροχής πληροφοριών στις Μινωικές Γραμμές πάλι στην έδρα τους στο Ηράκλειο.

132 Στις 5 Μαΐου 1993, δόθηκε απάντηση στην από 1ης Μαρτίου 1993 επιστολή της Επιτροπής, με επιστολή η οποία ομοίως υπογραφόταν από τον Π. Σφηνιά, καταρτισθείσα σε επιστολόχαρτο της εταιρίας Μινωικές Γραμμές, το οποίο έφερε στο πάνω μέρος του και αριστερά ένα μόνον εμπορικό λογότυπο, ήτοι «Minoan Lines», αλλά, αυτή τη φορά, πιο κάτω δεν αναγραφόταν διεύθυνση. Στο υποσέλιδο αναγράφονταν

δύο διευθύνσεις: «INTERNATIONAL LINES HEAD OFFICES: 64B Kifissias Ave., GR, 151 25, Maroussi, Athens» και από κάτω «PASSENGER OFFICE: 2 Vassileos Konstantinou Ave., GR, 116 35 Athens».

- 133 Στις 5 Ιουλίου 1994, υπάλληλοι της Επιτροπής μετέβησαν στους χώρους που βρίσκονται στη Λεωφόρο Κηφισίας 64B, Μαρούσι, Αθήνα, και επέδωσαν στα πρόσωπα που τους δέχθηκαν, τα οποία στη συνέχεια αποδείχθηκε ότι είναι υπάλληλοι της εταιρίας ΕΤΑ, αφενός, την απόφαση της Επιτροπής περί διενέργειας ελέγχου και, αφετέρου, τα εντάλματα ελέγχου D/06658 και D/06659, της 4ης Ιουλίου 1994, τα οποία υπογράφονταν από τον γενικό διευθυντή της Γενικής Διευθύνσεως Ανταγωνισμού και παρείχαν σε δύο υπαλλήλους την εξουσία να προβούν στον έλεγχο.
- 134 Στηριζόμενοι στα έγγραφα αυτά, οι υπάλληλοι της Επιτροπής ζήτησαν από τους υπαλλήλους της ΕΤΑ να δεχθούν να γίνει ο έλεγχος. Όμως, οι υπάλληλοι της ΕΤΑ επέστησαν την προσοχή τους στο γεγονός ότι βρίσκονται στα γραφεία της ΕΤΑ, ότι είναι υπάλληλοι της ΕΤΑ και ότι η ΕΤΑ είναι ανεξάρτητο νομικό πρόσωπο, χωρίς καμία σχέση με τις Μινωικές Γραμμές εκτός από το ότι είναι πράκτοράς τους. Οι υπάλληλοι της Επιτροπής επέμειναν, μετά από τηλεφωνική συνεννόηση με τους ιεραρχικώς προϊστάμενους τους στις Βρυξέλλες, στη διενέργεια του ελέγχου και υπενθύμισαν στους υπαλλήλους της ΕΤΑ ότι, σε περίπτωση αρνήσεώς τους, μπορούσαν να επιβληθούν οι κυρώσεις του άρθρου 19, παράγραφος 1, και του άρθρου 20, παράγραφος 1, του κανονισμού 4056/86, διατάξεις παρατιθέμενες στην απόφαση διενέργειας ελέγχου, των οποίων το επί λέξει κείμενο περιλαμβάνεται στο παράρτημα της αποφάσεως. Επιπλέον, οι υπάλληλοι αυτοί της Επιτροπής ζήτησαν από τη Διεύθυνση Έρευνας Αγοράς και Ανταγωνισμού του ελληνικού Υπουργείου Εμπορίου, ως αρμόδια εθνική αρχή για τον ανταγωνισμό, να αποστείλει υπάλληλό της στα γραφεία της ΕΤΑ.
- 135 Οι υπάλληλοι της Επιτροπής δεν ανέφεραν ρητώς στους υπαλλήλους της ΕΤΑ ότι είχαν τη δυνατότητα να συμβουλευθούν δικηγόρο, αλλά τους επέδωσαν δισέλιδο επεξηγηματικό σημείωμα σχετικό με τη φύση και τη συνήθη διεξαγωγή του ελέγχου.

- 136 Οι υπάλληλοι της ΕΤΑ, αφού τηλεφώνησαν στον διευθυντή τους, ο οποίος τότε ήταν εκτός Αθηνών, αποφάσισαν τελικά να υποβληθούν στον έλεγχο, επισημαίνοντας ότι στο πρακτικό διενέργειας ελέγχου θα εκφράσουν τη σχετική διαφωνία τους.
- 137 Στη συνέχεια, οι υπάλληλοι της Επιτροπής άρχισαν τον έλεγχο, ο οποίος ολοκληρώθηκε στο τέλος της επόμενης ημέρας, της 6ης Ιουλίου 1994.
- 138 Τέλος, επισημαίνεται ότι η ΕΤΑ, ως αντιπρόσωπος των Μινωικών Γραμμών, είχε πλήρη εξουσιοδότηση να ενεργεί και να αυτοχαρακτηρίζεται στο πλαίσιο των εμπορικών της δραστηριοτήτων ως «Μινωικές Γραμμές Αθηνών» καθώς και να χρησιμοποιεί το εμπορικό σήμα και τον λογότυπο των Μινωικών γραμμών στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της ως πράκτορα.
- 139 Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει ότι ως πραγματικά περιστατικά προκύπτουν σαφώς τα εξής:
- πρώτον, κατά τη διεξαγωγή και τη διαχείριση των δραστηριοτήτων της ως πράκτορας και αντιπρόσωπος των Μινωικών γραμμών, η ΕΤΑ ήταν εξουσιοδοτημένη να εμφανίζεται στο κοινό εν γένει και στην Επιτροπή ως Μινωικές Γραμμές, με αποτέλεσμα η ΕΤΑ ως διαχειριστής των εν λόγω εμπορικών δραστηριοτήτων να έχει στην πράξη ταυτιστεί πλήρως προς τις Μινωικές Γραμμές·
 - δεύτερον, το γεγονός ότι οι επιστολές που απηύθυνε η Επιτροπή στις Μινωικές Γραμμές διαβιβάστηκαν στον Π. Σφηνιά, για άμεση απάντηση στην Επιτροπή, εμφανίζει ότι τόσο οι Μινωικές Γραμμές όσο και η ΕΤΑ και ο Π. Σφηνιάς γνώριζαν από την αρχή της παρεμβάσεως της Επιτροπής ότι η Επιτροπή ενεργούσε κατόπιν καταγγελίας· έλαβαν επίσης γνώση της φύσεως της καταγγελίας, του αντικειμένου της αιτήσεως παροχής πληροφοριών και του γεγονότος ότι η

Επιτροπή ενεργούσε βάσει του κανονισμού 4056/86, που παρατίθεται στις εν λόγω επιστολές· επομένως, διαβιβάζοντας τις επιστολές στον Π. Σφηνιά για απάντηση, οι Μινωικές Γραμμές ανέθεσαν εν τοις πράγμασι όχι μόνον σ' αυτόν, αλλά και στην ΕΤΑ, να εμφανιστεί ενώπιον της Επιτροπής ως ο δεόντως εξουσιοδοτημένος εκ μέρους των Μινωικών Γραμμών συνομιλητής στο πλαίσιο της εν λόγω έρευνας·

- τρίτον, από όλα τα ανωτέρω καθώς και από το γεγονός ότι οι Μινωικές Γραμμές ανέθεσαν την άσκηση των εμπορικών τους δραστηριοτήτων στην ΕΤΑ προκύπτει ότι τα γραφεία που βρίσκονται στη Λεωφόρο Κηφισίας 64B ήσαν, στην πράξη, το αληθές κέντρο των εμπορικών δραστηριοτήτων των Μινωικών Γραμμών και, για τον λόγο αυτόν, ο χώρος όπου φυλάσσονταν τα επαγγελματικά βιβλία και έγγραφα που αφορούσαν τις επίμαχες δραστηριότητες.

140 Επομένως, οι εν λόγω χώροι ήσαν χώροι των Μινωικών Γραμμών ως αποδέκτη της αποφάσεως διενέργειας ελέγχου, υπό την έννοια του άρθρου 18, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του κανονισμού 4056/86.

2. Επί της εν προκειμένω τηρήσεως των αρχών που διέπουν την εκ μέρους της Επιτροπής άσκηση των εξουσιών της όσον αφορά τη διενέργεια ελέγχων

141 Από τη δικογραφία προκύπτει ότι τόσο τα εντάλματα ελέγχου όσο και η απόφαση διενέργειας ελέγχου, τα οποία οι υπάλληλοι της Επιτροπής παρουσίασαν στους υπαλλήλους της ΕΤΑ, πληρούσαν την επιταγή περί καθορισμού του αντικειμένου και του σκοπού του ελέγχου. Συγκεκριμένα, η απόφαση περί διενέργειας ελέγχου αφιερώνει μιάμιση σελίδα των αιτιολογικών της σκέψεων στους λόγους για τους οποίους η Επιτροπή εκτιμά ότι μπορούσε να υπάρξει σύμπτραξη αφορώσα τους ναύλους των πορθμείων που ίσχυαν για τους επιβάτες, για τα αυτοκίνητα και για τα φορτηγά, μεταξύ των κυρίων επιχειρήσεων που εκτελούν τα δρομολόγια μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας, αντιβαίνουσα στο άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Εκθέτει τα κύρια χαρακτηριστικά της σχετικής αγοράς, τις κύριες εταιρίες που δραστηριοποιούνται στην αγορά αυτή, μεταξύ των οποίων οι Μινωικές Γραμμές, τα μερίδια αγοράς των επιχειρήσεων που εκτελούν τα τρία διαφοροποιημένα δρομο-

λόγια και περιγράφει λεπτομερώς το είδος συμπεριφοράς το οποίο μπορεί κατ' αυτήν να αποδειχθεί αντίθετο προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Η Επιτροπή εκθέτει σαφώς ότι η αποδέκτρια επιχείρηση, δηλαδή οι Μινωικές Γραμμές, είναι μία από τις κύριες επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη σχετική αγορά και υπογραμμίζει ότι η επιχείρηση αυτή γνωρίζει ήδη την ύπαρξη της εν λόγω έρευνας.

- 142 Στη συνέχεια, στο διατακτικό της απόφασης διενέργειας ελέγχου, το άρθρο 1 ορίζει ρητώς ότι σκοπός του ελέγχου είναι να προσδιοριστεί εάν τα συστήματα προσδιορισμού των τιμών ή ναύλων που εφαρμόζουν οι εταιρίες που δραστηριοποιούνται στον τομέα των toll-on/toll-off πορθμείων μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας αποτελούν παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Το άρθρο 1 της απόφασης διενέργειας ελέγχου εκθέτει επίσης την υποχρέωση της αποδέκτριας επιχείρησης να υποβληθεί στον έλεγχο και περιγράφει τις εξουσίες που απονέμονται στους υπαλλήλους της Επιτροπής στο πλαίσιο του εν λόγω ελέγχου. Το άρθρο 2 αναφέρεται στην ημερομηνία κατά την οποία έπρεπε να διεξαχθεί ο έλεγχος. Το άρθρο 3 αναφέρει τον αποδέκτη της απόφασης. Διευκρινίζεται ότι η απόφαση διενέργειας ελέγχου απευθύνεται στις Μινωικές Γραμμές. Τρεις διευθύνσεις αναγράφονται ως πιθανοί τόποι επιθεώρησης: πρώτον, Ακτή Ποσειδώνος 28, Πειραιάς, δεύτερον, Ακτή Ποσειδώνος 24, Πειραιάς, και, τρίτον, Λεωφόρος Κηφισίας 64B, Μαρούσι, Αθήνα, όπου και μετέβησαν εν τέλει οι υπάλληλοι της Επιτροπής. Τέλος, στο άρθρο 4 αναγράφεται ότι υπάρχει δυνατότητα ασκήσεως προσφυγής κατά της απόφασης ενώπιον του Πρωτοδικείου και υπογραμμίζεται συγχρόνως ότι η εν λόγω προσφυγή δεν έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα εκτός εάν το Πρωτοδικείο ορίσει διαφορετικά.
- 143 Τα εντάλματα που χορηγήθηκαν στον υπαλλήλους της Επιτροπής προκειμένου να προβούν στον έλεγχο αναγράφουν ρητώς ότι οι υπάλληλοι αυτοί έχουν εξουσιοδοτηθεί να προβούν στον έλεγχο σύμφωνα με το πνεύμα και τον σκοπό της απόφασης διενέργειας ελέγχου, επισυναφθείσας συγχρόνως στα εντάλματα αυτά.
- 144 Υπό τις συνθήκες αυτές, από το περιεχόμενο των ως άνω πράξεων προκύπτει σαφώς, αφενός, ότι η Επιτροπή επιθυμούσε να συλλέξει ενδείξεις και αποδείξεις της συμμετοχής των Μινωικών Γραμμών στην εικαζόμενη σύμπραξη μεταξύ επιχειρήσεων και, αφετέρου, ότι πίστευε ότι θα έβρισκε τις εν λόγω ενδείξεις και αποδείξεις, μεταξύ άλλων τόπων, στους χώρους που βρισκόνταν στη Λεωφόρο Κηφισίας 64B, Μαρούσι, Αθήνα, ως προς τους οποίους θεωρούσε ότι ανήκαν στις Μινωικές Γραμμές. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι η διεύθυνση αυτή ήταν τυπωμένη στο χαρτί αλληλογραφίας που χρησιμοποίησαν οι Μινωικές Γραμμές για να απαντήσουν στις 5 Μαΐου 1993 στο από 1ης Μαρτίου 1993 έγγραφο της Επιτροπής περί αιτήσεως παροχής πληροφοριών, το υποσέλιδο του οποίου έφερε την εξής μνεία: «INTERNATIONAL LINES HEAD OFFICES: 64B Kifissias Ave., GR, 151 25, Maroussi, Athens».

- 145 Το Πρωτοδικείο κρίνει ότι η απόφαση και τα εντάλματα ελέγχου περιείχαν όλα τα ουσιώδη στοιχεία προκειμένου να παράσχουν στους υπαλλήλους της ΕΤΑ τη δυνατότητα να κρίνουν αν, βάσει της αιτιολογίας της εν λόγω αποφάσεως και υπό το πρίσμα της γνώσεως που είχαν περί της φύσεως και του περιεχομένου των σχέσεων που υπήρχαν μεταξύ της ΕΤΑ και των Μινωικών Γραμμών, ήσαν υποχρεωμένοι να επιτρέψουν τον σκοπούμενο από την Επιτροπή έλεγχο στους χώρους τους.
- 146 Συνεπώς, πρέπει να συναχθεί ότι, όσον αφορά την απόφαση και τα εντάλματα ελέγχου, οι απορρέουσες από τη νομολογία επιταγές τηρήθηκαν πλήρως, ως προς τον άτοχο των επιθεωρηθέντων χώρων, δηλαδή την ΕΤΑ, διότι, αφενός, ως επιχείρηση που διαχειρίζεται τις υποθέσεις των Μινωικών Γραμμών στην αγορά των roll-on/roll-off πορθμείων που εκτελούν τα θαλάσσια δρομολόγια μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας, ήταν σε θέση να αντιληφθεί το περιεχόμενο του καθήκοντός της συνεργασίας με τους υπαλλήλους της Επιτροπής και, αφετέρου, τα δικαιώματά της άμυνας διαφυλάχθηκαν πλήρως λαμβανομένων υπόψη της λεπτομερούς αιτιολογίας των εν λόγω πράξεων και της ρητής μείας της δυνατότητας ασκήσεως προσφυγής ενώπιον του Πρωτοδικείου κατά της αποφάσεως διενέργειας ελέγχου. Το γεγονός ότι ούτε η ΕΤΑ ούτε οι Μινωικές Γραμμές άσκησαν προσφυγή στη συνέχεια αποτελεί επιλογή τους και δεν μπορεί να αποδυναμώσει το συμπέρασμα αυτό, αλλά αντιθέτως το ενισχύει.
- 147 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, μολονότι η ΕΤΑ αποτελούσε από νομικής απόψεως ανεξάρτητο νομικό πρόσωπο προς τις Μινωικές Γραμμές, ωστόσο, ως αντιπρόσωπος της εταιρίας αυτής και ως αποκλειστικός διαχειριστής των δραστηριοτήτων που αποτελούσαν αντικείμενο της έρευνας της Επιτροπής, εξομοιωνόταν πλήρως προς τον εντολέα της και, επομένως, υπείχε την ίδια υποχρέωση συνεργασίας που υπείχε και ο εντολέας αυτός.
- 148 Εξάλλου, εφόσον επιτραπεί στις Μινωικές Γραμμές να επικαλεσθούν τα δικαιώματα άμυνας της ΕΤΑ ως ανεξαρτήτου νομικού προσώπου, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι τα δικαιώματα αυτά ουδέποτε διακυβεύθηκαν. Συγκεκριμένα, ούτε οι αυτοτελείς δραστηριότητες, αν υποθεθεί ότι υπήρχαν, ούτε τα βιβλία και επαγγελματικά έγγραφα που ανήκαν στην ΕΤΑ αποτέλεσαν αντικείμενο του επίμαχου ελέγχου.

- 149 Ομοίως δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή, υπό τις συνθήκες της υπό κρίση υποθέσεως, το ότι θεώρησε ότι οι Μινωικές Γραμμές είχαν δικούς τους χώρους στη διεύθυνση στην οποία μετέβησαν, στην Αθήνα, οι υπάλληλοι της Επιτροπής, ούτε το ότι, κατά συνέπεια, περιέλαβαν την εν λόγω διεύθυνση στην απόφαση διενέργειας ελέγχου ως τη διεύθυνση ενός από τα κέντρα δραστηριοτήτων των Μινωικών Γραμμών.
- 150 Στη συνέχεια, πρέπει να εξετασθεί το ζήτημα αν η Επιτροπή, επιμένοντας να προβεί στον έλεγχο, τήρησε το πλαίσιο της νομιμότητας.
- 151 Από την ανωτέρω υπομνησθείσα νομολογία προκύπτει ότι η Επιτροπή, στο πλαίσιο των ελεγκτικών της δραστηριοτήτων, πρέπει να διασφαλίζει την τήρηση της αρχής της νομιμότητας της δράσεως των κοινοτικών οργάνων και της αρχής της προστασίας έναντι των αυθαιρέτων παρεμβάσεων της δημόσιας αρχής στη σφαίρα της ιδιωτικής δραστηριότητας κάθε φυσικού ή νομικού προσώπου (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Hoechst κατά Επιτροπής, σκέψη 19). Θα ήταν υπερβολικό και αντίθετο προς τον κανονισμό 4056/86 και προς τις θεμελιώδεις αρχές του δικαίου να αναγνωρίζεται γενικώς στην Επιτροπή δικαίωμα προσβάσεως, βάσει αποφάσεως διενέργειας ελέγχου απευθυνόμενης προς συγκεκριμένο νομικό πρόσωπο, στους χώρους ενός τρίτου νομικού προσώπου, με το απλό πρόσχημα ότι το πρόσωπο αυτό συνδέεται στενά με τον αποδέκτη της αποφάσεως διενέργειας ελέγχου ή ότι η Επιτροπή θεωρεί ότι μπορεί να βρει στους χώρους αυτούς έγγραφα του αποδέκτη αυτού, και το δικαίωμα να διενεργεί ελέγχους στους εν λόγω χώρους βάσει της άνω αποφάσεως.
- 152 Εν προκειμένω όμως η προσφεύγουσα δεν μπορεί να προσάψει στην Επιτροπή ότι επιχείρησε να διευρύνει τις εξουσίες της ελέγχου επισκεπτόμενη τους χώρους μιας εταιρίας διαφορετικής από την αποδέκτρια της αποφάσεως. Αντιθέτως, από τη δικογραφία προκύπτει ότι η Επιτροπή ενήργησε με επιμέλεια και τηρώντας σε μεγάλο βαθμό το καθήκον της να βεβαιώνεται κατά το δυνατόν, πριν από τον έλεγχο, ότι οι χώροι που σκοπεύει να επιθεωρήσει είναι πράγματι οι χώροι του νομικού προσώπου ως προς το οποίο επιθυμεί να διεξαγάγει έρευνα. Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι είχε προηγηθεί αλληλογραφία μεταξύ της Επιτροπής και των Μινωικών Γραμμών, στο πλαίσιο της οποίας η εταιρία αυτή απάντησε σε δύο έγγραφα της Επιτροπής με δύο επιστολές υπογεγραμμένες από τον Π. Σφήνιά, ο οποίος, όπως προέκυψε εν τέλει, ήταν ο διαχειριστής της ΕΤΑ, χωρίς ωστόσο να προβεί στην παραμικρή μνεία έστω και της υπάρξεως της ΕΤΑ ούτε του γεγονότος ότι οι Μινωικές Γραμμές δρούσαν στην αγορά μέσω ενός αποκλειστικού πράκτορα.

- 153 Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι, όπως επισήμανε η Επιτροπή με το υπόμνημα αντικρούσεως, χωρίς να αντιλέξει η προσφεύγουσα, στον κατάλογο των μελών της Ενώσεως Ελλήνων Ιδιοκτητών Πορθμείων αναγράφεται το όνομα του Π. Σφηνιά, ο οποίος υπέγραψε τις δύο επιστολές εξ ονόματος των Μινωικών Γραμμών, ότι ο κατάλογος τιμών που δημοσίευσαν οι Μινωικές Γραμμές αναφέρει ένα κεντρικό γραφείο στη Λεωφόρο Κηφισίας 64B, Αθήνα, και, τέλος, ότι στον τηλεφωνικό κατάλογο των Αθηνών υπάρχει καταχώριση της εταιρίας Μινωικές Γραμμές στη διεύθυνση στην οποία μετέβησαν οι υπάλληλοι της Επιτροπής για να διενεργήσουν τον έλεγχο.
- 154 Παραμένει το ζήτημα αν, άπαξ οι υπάλληλοι της Επιτροπής έμαθαν ότι η ΕΤΑ ήταν άλλη εταιρία για την οποία δεν διέθεταν απόφαση διενέργειας ελέγχου, έπρεπε να αποχωρήσουν και να επιστρέψουν, ενδεχομένως, με απόφαση απευθυνόμενη στην ΕΤΑ και δεόντως αιτιολογημένη όσον αφορά τους λόγους που δικαιολογούν τον έλεγχο αυτόν στο πλαίσιο της εν λόγω υποθέσεως.
- 155 Διαπιστώνεται ότι, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων συνθηκών που εκτέθηκαν ανωτέρω, η Επιτροπή ευλόγως θεώρησε ότι οι «διευκρινίσεις» των υπαλλήλων της ΕΤΑ δεν ήταν αρκετές για να διαφωτίσουν αμέσως το ζήτημα της διακρίσεως μεταξύ αυτών των νομικών προσώπων ούτε να δικαιολογήσουν την αναστολή της διεξαγωγής του ελέγχου, πολλώ δε μάλλον όταν, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, η απόφαση περί του αν επρόκειτο για την ίδια επιχείρηση ή όχι απαιτούσε ουσιαστική αξιολόγηση και ιδίως ερμηνεία του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 18 του κανονισμού 4056/86.
- 156 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, υπό τις συνθήκες της υπό κρίση υποθέσεως, η Επιτροπή ορθώς έκρινε, ακόμη και αφού πληροφορήθηκε ότι οι χώροι τους οποίους επισκέφθηκαν οι υπάλληλοί της ανήκαν στην ΕΤΑ και όχι στις Μινωικές Γραμμές, ότι παρά ταύτα αυτοί έπρεπε να θεωρηθούν ως χώροι τους οποίους χρησιμοποιούσαν οι Μινωικές Γραμμές για την ανάπτυξη των εμπορικών τους δραστηριοτήτων και, επομένως, ότι μπορούσαν να εξομοιωθούν προς τους χώρους ασκήσεως των εμπορικών δραστηριοτήτων της επιχειρήσεως που είναι αποδέκτρια της αποφάσεως διενέργειας ελέγχου. Υπενθυμίζεται συναφώς ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το δικαίωμα εισόδου σε κάθε χώρο, γήπεδο ή μέσο μεταφοράς των επιχειρήσεων έχει ιδιαίζουσα σημασία καθόσον καθιστά δυνατή για την Επιτροπή τη συλλογή των

αποδείξεων για παραβάσεις των κανόνων περί ανταγωνισμού στον τόπο όπου ανευρίσκονται συνήθως, δηλαδή στους «χώρους ασκήσεως των εμπορικών δραστηριοτήτων των επιχειρήσεων» (προπαρατεθείσα απόφαση Hoechst κατά Επιτροπής, σκέψη 26). Επομένως, η Επιτροπή μπορούσε να λάβει υπόψη, κατά την άσκηση των ελεγκτικών της εξουσιών, τη λογική κατά την οποία οι πιθανότητες της να βρει αποδείξεις της εικαζομένης παραβάσεως είναι μεγαλύτερες αν ερευνήσει τους χώρους από τους οποίους η ερευνώμενη επιχείρηση αναπτύσσει συνήθως και de facto την επιχειρηματική της δραστηριότητα.

- 157 Τέλος και εν πάση περιπτώσει, πρέπει να προστεθεί ότι εν τέλει οι υπάλληλοι της ΕΤΑ δεν ενέμειναν στις αντιρρήσεις τους για την εκ μέρους της Επιτροπής διενέργεια ελέγχου.
- 158 Επομένως, εν προκειμένω η Επιτροπή, επιμένοντας να διενεργήσει έλεγχο σε περίπτωση όπως η υπό κρίση, δεν υπερέβη τα όρια των ελεγκτικών εξουσιών τις οποίες της αναγνωρίζει το άρθρο 18, παράγραφος 1, του κανονισμού 4056/86.

3. Επί του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας και της μη υπερβολικής αναμείξεως της δημόσιας αρχής στη σφαίρα δραστηριότητας της ΕΤΑ

- 159 Όπως υπομνήσθηκε ανωτέρω, από τη νομολογία του Δικαστηρίου και του Πρωτοδικείου προκύπτει ότι, μολονότι πρέπει να διαφυλάσσεται η πρακτική αποτελεσματικότητα των ελέγχων της Επιτροπής, η Επιτροπή από την πλευρά της πρέπει να διασφαλίζει τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας των υποβαλλομένων σε έλεγχο επιχειρήσεων και να απέχει από κάθε αυθαίρετη ή δυσανάλογα επαχθή παρέμβαση στη σφαίρα των ιδιωτικών τους δραστηριοτήτων (προπαρατεθείσες αποφάσεις Hoechst κατά Επιτροπής, σκέψη 19, Dow Benelux κατά Επιτροπής, σκέψη 30, απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Οκτωβρίου 1989, 97/87 έως 99/87, Dow Chemical Ibérica κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1989, σ. 3165, σκέψη 16, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Απριλίου 1999, Τ-305/94 έως Τ-307/94, Τ-313/94 έως Τ-316/94, Τ-318/94, Τ-325/94, Τ-328/94, Τ-329/94 και Τ-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, καλούμενη «PVC II», Συλλογή 1999, σ. II-931, σκέψη 417).

160 Όσον αφορά τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας, διαπιστώνεται ότι ούτε η προσφεύγουσα ούτε το νομικό πρόσωπο που ήταν κάτοχος των επιθεωρηθέντων χώρων, ήτοι η ΕΤΑ, έκρινε σκόπιμη την άσκηση προσφυγής κατά της αποφάσεως διενέργειας ελέγχου βάσει της οποίας έγινε ο έλεγχος, ενώ είχαν τη δυνατότητα να το πράξουν, όπως προβλέπει ρητώς το άρθρο 18, παράγραφος 3, του κανονισμού 4056/86.

161 Επιπλέον, όσον αφορά την προσφεύγουσα, αρκεί η διαπίστωση ότι η εταιρία αυτή προβάλλει το δικαίωμά της να ζητήσει τον έλεγχο της εγγενούς νομιμότητας του ελέγχου στο πλαίσιο της υπό κρίση προσφυγής ακυρώσεως κατά της τελικής αποφάσεως που εξέδωσε η Επιτροπή κατ' εφαρμογήν του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

162 Δεν αμφισβητείται επίσης ότι, κατά το μέτρο που οι υπάλληλοι της ΕΤΑ εν τέλει δεν ενέμειναν στις αντιρρήσεις τους για την εκ μέρους της Επιτροπής διενέργεια του ελέγχου, η Επιτροπή δεν αναγκάστηκε να ζητήσει δικαστική εντολή και/ή την αρωγή της δημόσιας εξουσίας για να προβεί στον έλεγχο. Επομένως, ένας έλεγχος όπως ο επίδικος πρέπει να θεωρηθεί ως έλεγχος πραγματοποιηθείς με τη συνεργασία της οικείας επιχειρήσεως. Το γεγονός ότι ειδοποιήθηκε η ελληνική αρχή ανταγωνισμού και ότι ένας υπάλληλός της μετέβη στον τόπο του ελέγχου δεν αντικρούει το προεκτεθέν συμπέρασμα, διότι ένα τέτοιο μέτρο προβλέπεται στο άρθρο 18, παράγραφος 5, του κανονισμού 4056/86 για τις περιπτώσεις στις οποίες η επιχείρηση δεν αντιτάσσεται στον έλεγχο. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν τίθεται θέμα υπερβολικής αναμείξεως της δημόσιας αρχής στη σφαίρα δραστηριότητας της ΕΤΑ, καθόσον δεν έγινε επίκληση κανενός στοιχείου με το οποίο να υποστηρίζεται ότι η Επιτροπή υπερέβη τα όρια της συνεργασίας την οποία προσέφεραν οι υπάλληλοι της ΕΤΑ (βλ., υπό την έννοια αυτή, προπαρατεθείσα απόφαση PVC II, σκέψη 422).

Γ — Συμπέρασμα

163 Από όλα τα ανωτέρω προκύπτει ότι εν προκειμένω η Επιτροπή τήρησε πλήρως τη νομιμότητα, τόσο ως προς τις πράξεις περί διενέργειας ελέγχου τις οποίες εξέδωσε

όσο και ως προς τον τρόπο διεξαγωγής του ελέγχου στη συνέχεια, και ότι στο πλαίσιο αυτό διαφύλαξε τα δικαιώματα άμυνας των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων και σεβάστηκε πλήρως τη γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου η οποία εγγυάται την προστασία έναντι αυθαίρετων ή δυσανάλογα επαχθών παρεμβάσεων της δημόσιας αρχής στη σφαίρα των ιδιωτικών δραστηριοτήτων ενός προσώπου, είτε φυσικού είτε νομικού.

164 Επομένως, ο λόγος αυτός ακυρώσεως πρέπει να κριθεί αβάσιμος.

Επί του τρίτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται επικουρικός ότι κακώς εφαρμόστηκε το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης στην παρούσα υπόθεση, καθόσον πρόκειται για συμφωνία ήσσονος σημασίας

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

165 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η εικαζόμενη συμφωνία δεν εμπίπτει στην απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Εφόσον η προσφεύγουσα ανήκει στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις και η Επιτροπή δέχεται ότι η συμμετοχή της στη συμφωνία αυτή δεν είχε επίδραση στις συνθήκες ανταγωνισμού εντός της αγοράς, πρόκειται για συμφωνία ήσσονος σημασίας. Εν προκειμένω, η Απόφαση είναι αντιφατική, καθόσον υπάρχει αντίφαση μεταξύ των σημείων 148 και 151 του αιτιολογικού της.

166 Η Επιτροπή θεωρεί ότι ο ισχυρισμός αυτός είναι αβάσιμος. Εφόσον η συμφωνία, όπως αναφέρει το σημείο 151 του αιτιολογικού της Αποφάσεως, εμποδίζει αισθητώς τον ανταγωνισμό σε σημαντικό τμήμα της σχετικής αγοράς, δεν μπορεί να εξομοιωθεί με τις ήσσονος σημασίας συμφωνίες. Η εκτίμηση αυτή που περιέχει η απόφαση δεν αντιφάσκει με το σημείο 148 του αιτιολογικού της Αποφάσεως, κατά το οποίο «η παράβαση είχε περιορισμένο πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά», καθόσον το χωρίο αυτό αφορά τις ελαφρυντικές περιστάσεις που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 167 Από τα σημεία 148 και 149 του αιτιολογικού της Αποφάσεως προκύπτει ότι, όσον αφορά την αξιολόγηση της σοβαρότητας της παραβάσεως και τις ελαφρυντικές περιστάσεις που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, η Επιτροπή έκρινε ότι η παράβαση «είχε περιορισμένο πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά» και ότι «τα αποτελέσματα της παράβασης αφορούσαν ένα περιορισμένο τμήμα της κοινής αγοράς, δηλαδή τρεις από τις γραμμές της Αδριατικής».
- 168 Εντούτοις, αντιθέτως προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, η διαπίστωση αυτή, η οποία είχε ως συνέπεια ότι η παράβαση των επιχειρήσεων στις οποίες επιβλήθηκε πρόστιμο χαρακτηρίστηκε ως απλώς «σοβαρή» και όχι ως «πολύ σοβαρή» δεν αντιφάσκει προς την άρνηση της Επιτροπής, στο σημείο 151 του αιτιολογικού της Αποφάσεως, να χαρακτηρίσει τα πραγματικά περιστατικά ως συμφωνίες ήσσονος σημασίας, ακόμη και αν υποτεθεί ότι η προσφεύγουσα μπορεί να χαρακτηριστεί ως μικρομεσαία επιχείρηση.
- 169 Η ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τις συμφωνίες ήσσονος σημασίας που δεν εμπίπτουν στις διατάξεις του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης (ΕΕ 1997, C 372, σ. 13) εκθέτει ότι οι συμφωνίες μεταξύ των μικρομεσαίων επιχειρήσεων δεν εμπίπτουν, κατά γενικό κανόνα, στην απαγόρευση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Επομένως, μπορούν να εκφεύγουν της απαγορεύσεως αυτής μόνον οι συμφωνίες που συνάπτονται αποκλειστικώς από μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Όπως ορθώς υπενθυμίζει η Επιτροπή στην υποσημείωση 10 της αποφάσεως (σημείο 151 του αιτιολογικού), στην προκειμένη περίπτωση, μόνον η Marlines και η προσφεύγουσα μπορούν να θεωρηθούν ως μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Τέλος, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να αμφισβητήσει το γεγονός ότι η κολαζομένη εν προκειμένω σύμπραξη παρεμπόδιζε ουσιαστικά τον ανταγωνισμό σε σημαντικό τμήμα της σχετικής αγοράς. Το σημείο 20 της προπαρατεθείσας ανακοινώσεως προβλέπει ότι «η Επιτροπή επιφυλάσσεται [...] να παρέμβει ως προς τις συμφωνίες [μεταξύ μικρομεσαίων επιχειρήσεων] όταν παρεμποδίζουν ουσιαστικά τον ανταγωνισμό σε σημαντικό τμήμα της σχετικής αγοράς».

- 170 Επομένως, δεν υπάρχει αντίφαση μεταξύ των σημείων 148 και 149 του αιτιολογικού της Αποφάσεως, αφενός, και του σημείου 151 του αιτιολογικού της Αποφάσεως, αφετέρου. Συνεπώς, ο υπό κρίση λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τετάρτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται ελλιπής αιτιολογία

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

- 171 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι η κατηγορία που της προσάπτει η Επιτροπή, ότι μετείχε χωρίς διακοπή στην εν λόγω συμφωνία ή στις εν λόγω συμφωνίες από τις 4 Δεκεμβρίου 1989 μέχρι τον Ιούλιο του 1994, δεν είναι επαρκώς αιτιολογημένη και δεν στηρίζεται σε επαρκή αποδεικτικά στοιχεία.

- 172 Η Επιτροπή θεωρεί ότι οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας είναι αβάσιμοι. Υπενθυμίζει ότι, κατά πάγια νομολογία, μια απόφαση είναι επαρκώς αιτιολογημένη όταν εκθέτει κατά τρόπο σαφή και λογικό τις ουσιαστικές και νομικές εκτιμήσεις της Επιτροπής, ώστε τόσο ο αποδέκτης της απόφασεως όσο και το Πρωτοδικείο να μπορούν να γνωρίσουν τα διάφορα στοιχεία της συλλογιστικής της Επιτροπής, χωρίς η τελευταία να πρέπει οπωσδήποτε να επαναλάβει όλα τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που κάθε ενδιαφερόμενος πρόέβαλε κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας. Εξάλλου, υπενθυμίζει ότι η αποδεικτική διαδικασία διέπεται από την αρχή της ελεύθερης εκτίμησης των αποδείξεων και ότι το Πρωτοδικείο στηρίζεται αποκλειστικώς στη συνολική εκτίμηση της αποδεικτικής ισχύος ενός εγγράφου και σε απλούς κανόνες λογικής σχετικά με την απόδειξη.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 173 Στο πλαίσιο αυτού του λόγου ακυρώσεως, η προσφεύγουσα προβάλλει, χωρίς να τις διακρίνει και κάπως συγκεχυμένα, δύο αιτιάσεις που πρέπει να διαχωρισθούν: αφενός, προσάπτει στην Επιτροπή ότι αιτιολόγησε ανεπαρκώς την Απόφαση-αφετέρου, ισχυρίζεται ότι η κατηγορία που της προσάπτει η Επιτροπή δεν έχει καμία βάση και βασίζεται σε ανεπαρκή αποδεικτικά στοιχεία. Δεδομένου ότι το τελευταίο αυτό ζήτημα εξετάσθηκε στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ακυρώσεως, πρέπει να εξετασθεί αποκλειστικώς η αιτίαση περί ελλιπούς αιτιολογίας της Αποφάσεως.
- 174 Υπενθυμίζεται ότι η Επιτροπή υποχρεούται μεν, δυνάμει του άρθρου 190 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 253 ΕΚ), να μνημονεύει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία από τα οποία εξαρτάται η νόμιμη δικαιολόγηση της αποφάσεως και τις σκέψεις που την οδήγησαν να λάβει την απόφαση αυτή, δεν απαιτείται όμως να λαμβάνει θέση επί όλων των πραγματικών και νομικών ζητημάτων που εθίγησαν κατά τη διοικητική διαδικασία (προπαρατεθείσα απόφαση PVC II, σ. 388).
- 175 Εν προκειμένω, η Απόφαση εκθέτει όλα τα αποδεικτικά στοιχεία που ελήφθησαν υπόψη στα σημεία 16, 19 22, 28, 37 και 38. Εκθέτει, εξάλλου, λεπτομερώς όλες τις πραγματικές και νομικές εκτιμήσεις που βασίζονται στα στοιχεία αυτά στα σημεία 111, 112, 117 και 128 έως 131 του αιτιολογικού. Το Πρωτοδικείο φρονεί ότι τα σημεία αυτά του αιτιολογικού της Αποφάσεως εκθέτουν με σαφήνεια τόσο τα πραγματικά περιστατικά τα οποία η Επιτροπή έκρινε σκόπιμο να λάβει υπόψη της ως στοιχειοθετούντα την παράβαση όσο και τη νομική τους εκτίμηση. Οι παρεχόμενες με την Απόφαση εξηγήσεις είναι λεπτομερείς και εκτεταμένες σε βαθμό που αρκεί πλήρως ώστε να μπορεί η προσφεύγουσα να λάβει γνώση της συλλογιστικής της Επιτροπής και το Πρωτοδικείο να ασκήσει ευχερώς τον δικαστικό του έλεγχο.
- 176 Επομένως, ο τέταρτος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

II — *Επί του αιτήματος περί ακυρώσεως ή μειώσεως του προστίμου*

- 177 Επικουρικώς, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται, στο πλαίσιο του αιτήματός της περί ακυρώσεως ή μειώσεως του προστίμου, ότι, κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου που της επιβλήθηκε, η Επιτροπή παραβίασε την αρχή της αναλογικότητας, καθόσον υπέπεσε σε σφάλματα κατά τον καθορισμό της διάρκειας της παραβάσεως, της σοβαρότητάς της και του μεριδίου ευθύνης της προσφεύγουσας στην παράβαση.

A — Επί του πρώτου σκέλους, με το οποίο προβάλλεται εσφαλμένος καθορισμός της διάρκειας της παραβάσεως

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

- 178 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι ο καθορισμός του χρονικού διαστήματος εντός του οποίου φέρεται ότι μετείχε στην παράβαση έγινε με αυθαίρετο τρόπο από την Επιτροπή. Ειδικότερα, θεωρεί ότι ο ισχυρισμός ότι μετείχε στη συμφωνία χωρίς διακοπή από τις 4 Δεκεμβρίου 1989 μέχρι τον Ιούλιο του 1994 δεν στηρίζεται σε επαρκή αποδεικτικά στοιχεία. Κατά την προσφεύγουσα, σε καμία περίπτωση η Επιτροπή δεν μπορεί να της προσάψει ότι μετείχε στη σχετική συμφωνία κατά την περίοδο 1992-1994, διότι δεν υπάρχουν προς τούτο αποδεικτικά στοιχεία. Κατά συνέπεια, δεν έπρεπε να επιβληθεί στην προσφεύγουσα πρόστιμο για την περίοδο 1992-1994.

- 179 Η Επιτροπή υπενθυμίζει τη νομολογία σχετικά με την αρχή της ελεύθερης εκτιμήσεως των αποδείξεων και με την αιτιολογία των διοικητικών αποφάσεων. Ισχυρίζεται ότι στα σημεία 128 έως 131 του αιτιολογικού της Αποφάσεως παρέθεσε τα αποδεικτικά στοιχεία που αφορούν την προσφεύγουσα. Έτσι, από τα έγγραφα ιδίως

της 25ης Φεβρουαρίου 1992, της 24ης Νοεμβρίου 1993 και της 7ης Ιανουαρίου 1993 προκύπτει ότι συνέχισε να υπάρχει συμφωνία μεταξύ των ενεχομένων επιχειρήσεων, περιλαμβανομένης της προσφεύγουσας, κατά τα έτη 1992, 1993 και 1994, ενώ δεν υφίσταται απόδειξη ότι η προσφεύγουσα αποχώρησε από τη σύμπραξη το 1991.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 180 Όπως κρίθηκε στο πλαίσιο της εξετάσεως του πρώτου λόγου ακυρώσεως, από το άρθρο 1, παράγραφος 2, της Αποφάσεως προκύπτει ότι αυτό το οποίο προσήψε η Επιτροπή στην προσφεύγουσα εν προκειμένω είναι ότι μετέσχε σε σύμπραξη περί των ναύλων των φορτηγών στη γραμμή Πάτρα-Μπάρι και Πάτρα-Μπρίντιζι κατά το διάστημα μεταξύ 8 Δεκεμβρίου 1989 και Ιουλίου 1994.
- 181 Από τη νομολογία προκύπτει ότι στην Επιτροπή εναπόκειται να αποδείξει όχι μόνον την ύπαρξη της συμπράξεως, αλλά και τη διάρκειά της (απόφαση του Πρωτοδικείου της 7ης Ιουλίου 1994, T-43/92, Dunlop Slazenger κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-441, σκέψη 79, και προπαρατεθείσα απόφαση Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 2802).
- 182 Όσον αφορά την απόδειξη της συνεχίσεως της παραβάσεως, ο κοινοτικός δικαστής έχει διευκρινίσει ότι το καθεστώς ανταγωνισμού που θεσπίστηκε με τα άρθρα 85 επ. της Συνθήκης ενδιαφέρεται μάλλον για τα οικονομικά αποτελέσματα των συμφωνιών ή οποιασδήποτε ανάλογης μορφής συνεννοήσεως ή συντονισμού, παρά για τον νομικό τους τύπο. Κατά συνέπεια, στην περίπτωση συμπράξεων που έχουν παύσει να ισχύουν, για να έχει εφαρμογή το άρθρο 85 αρκεί να εξακολουθούν να παράγουν τα αποτελέσματά τους πέρα από την τυπική τους περάτωση (βλ., επί παραδείγματι, απόφαση του Δικαστηρίου της 3ης Ιουλίου 1985, 243/83, Binon, Συλλογή 1985, σ. 2015, σκέψη 17, και απόφαση της 14ης Μαΐου 1998, T-327/94, SCA Holding κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1373, σκέψη 95).

- 183 Όπως κρίθηκε στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ακυρώσεως, τα τηλετυπήματα της 8ης Δεκεμβρίου 1989 και της 30ής Οκτωβρίου 1990 αποδεικνύουν την ύπαρξη μιας συμφωνίας, όπως η περιγραφόμενη στο άρθρο 1, παράγραφος 2, της Αποφάσεως, καθώς και τη συμμετοχή της προσφεύγουσας στη συμφωνία αυτή κατά τη διάρκεια των ετών 1990 και 1991.
- 184 Η προσφεύγουσα αμφισβητεί την απόδειξη της συμμετοχής της στη σύμπραξη από το 1992 και μέχρι την ημερομηνία που έλαβε υπόψη της η Επιτροπή ως ημερομηνία παύσεως της παραβάσεως, δηλαδή μέχρι τον Ιούλιο του 1994. Πρέπει να εξετασθούν τα αποδεικτικά στοιχεία που έλαβε υπόψη της η Επιτροπή.
- 185 Όπως κρίθηκε στο πλαίσιο της εξετάσεως του πρώτου λόγου ακυρώσεως, από το τηλετύπημα της 30ής Οκτωβρίου 1990 προκύπτει η συμμετοχή της προσφεύγουσας σε σύμπραξη μεταξύ των εταιριών που εξυπηρετούν τις γραμμές Πάτρα-Μπάρι και Πάτρα-Μπρίντιζι αφορώσα τους ναύλους για τη μεταφορά φορτηγών που ίσχυσαν από 5ης Νοεμβρίου 1990.
- 186 Το τηλετύπημα της 22ας Οκτωβρίου 1991, το οποίο οι Μινωικές Γραμμές έστειλαν στην ANEK, εμφανίζει σαφώς τη συνέχιση των συμπράξεων και των συννενοήσεων που αφορούσαν τις γραμμές Πάτρα-Ανκόνα, Πάτρα-Μπάρι και Πάτρα-Μπρίντιζι. Αρκεί η υπόμνηση ορισμένων χωριών του τηλετυπήματος αυτού: «[...] την πρόθεσή σας να διαμορφώσετε τιμολόγιο στη γραμμή Πάτρα-Τεργέστη ίδιο με το τιμολόγιο που έχουμε συμφωνήσει όλες οι εταιρίες στη γραμμή Πάτρα-Ανκόνα. [...] τον κίνδυνο να καταρρεύσει η τιμολογιακή ισορροπία που με πολλούς κόπους καταφέραμε να ισχύει για όλα τα λιμάνια της Ιταλίας. Σας υπενθυμίζουμε ότι μετά από κοινές προσπάθειες —στις οποίες και εσείς συνεισφέρατε— εξυγιάναμε κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο και καθορίσαμε τις αποκλίσεις στο τιμολόγιο, με βάση τις μιλιομετρικές αποστάσεις για τα λιμάνια του Μπρίντιζι, του Μπάρι και της Ανκόνα. [...] παρακαλούμε να προστατεύσετε, όπως οφείλετε, τη συμφωνία των 11 εταιριών [...]. Σας προτείνουμε το τιμολόγιο της γραμμής [...] να διαμορφωθεί [...] σε περίπτωση που επιμένετε να ισχύει ενιαίο τιμολόγιο από Τεργέστη και Ανκόνα προς Ελλάδα, θα παύσει να ισχύει η δέσμευση για κοινό τιμολόγιο στη γραμμή της Ανκόνα και κάθε εταιρία θα καθορίσει δική της τιμολογιακή πολιτική».

187 Το τηλετύπημα της 7ης Ιανουαρίου 1993, το οποίο οι Μινωικές Γραμμές έστειλαν στη Στρίντζης, στην ANEK και στην Καραγεώργης, αποδεικνύει τη συνέχιση το 1992 των συνεννοήσεων μεταξύ των επιχειρήσεων που συνέπραξαν το 1990, μεταξύ των οποίων και η προσφεύγουσα. Από το έγγραφο αυτό προκύπτει σαφέστατα το αντικείμενο της συμφωνίας ως εξής: «Ναυτολόγια φορτηγών οχημάτων στη γραμμή Ελλάδας-Ιταλίας-Ελλάδας» (βλ. την παράγραφο 2 του εν λόγω εγγράφου). Το τηλετύπημα αυτό αποδεικνύει επίσης την ύπαρξη προγενέστερης συμφωνίας με το ίδιο αντικείμενο, κατά το μέτρο που περιέχει την εξής διαπίστωση: «από την τελευταία αναπροσαρμογή στο ναυτολόγιο των φορτηγών οχημάτων έχει περάσει διετία. Το γεγονός αυτό επιβάλλει την αναπροσαρμογή του ναυτολογίου σε δραχμές ή την υποτίμηση του ναυτολογίου σε LIT. [...] Η επιλογή μας να προχωρήσουμε σε συμφωνία μαζί σας για την αναπροσαρμογή, χωρίς προηγούμενη συνεννόηση με τις εταιρίες των άλλων γραμμών της Ιταλίας, οφείλεται στην εκτίμησή μας ότι θα εμπλακούμε σε ατέρμονες συζητήσεις.

Πιστεύουμε ότι η κοινή πρωτοβουλία αυτή θα εκτιμηθεί θετικά από τις εταιρίες αυτές. [...]».

188 Το Πρωτοδικείο κρίνει ότι η έκφραση «πιστεύουμε ότι η κοινή πρωτοβουλία αυτή θα εκτιμηθεί θετικά από τις εταιρίες αυτές» εμφάνει ότι υπήρξαν και επρόκειτο να υπάρξουν και άλλες επαφές με τις επιχειρήσεις που μετείχαν στη συμφωνία του Οκτωβρίου του 1990 (μεταξύ άλλων, με την προσφεύγουσα). Ομοίως, η φράση «από την τελευταία αναπροσαρμογή στο ναυτολόγιο των φορτηγών οχημάτων έχει περάσει διετία» και «το γεγονός αυτό επιβάλλει την αναπροσαρμογή του ναυτολογίου σε δραχμές ή την υποτίμηση του ναυτολογίου σε LIT» έχει την έννοια ότι αναφέρεται στην προηγούμενη συμφωνία περί των ναύλων για τη μεταφορά των φορτηγών οχημάτων. Από την ανάλυση των διαφόρων εγγράφων που αφορούν τα προηγούμενα έτη προκύπτει ότι, ακριβώς, κατά τη διάρκεια του Οκτωβρίου του 1990, πραγματοποιήθηκε η τελευταία αναπροσαρμογή των ναύλων αυτών (βλ. την τηλεομοιοτυπία της 30ής Οκτωβρίου 1990, την οποία η Στρίντζης έστειλε στην Adriatica, στην ANEK, στη Hellenic Mediterranean Lines, στην Καραγεώργης, στη Med Lines, στις Μινωικές Γραμμές, στη Στρίντζης και στη Βεντούρης). Η Επιτροπή απέδειξε τη συμμετοχή της προσφεύγουσας στην αναπροσαρμογή αυτή, όπως κρίθηκε στο πλαίσιο της εξετάσεως του πρώτου λόγου ακυρώσεως.

- 189 Την άποψη περί συνέχισης της συμπράξεως επιβεβαιώνει επίσης το τηλετύπημα της 24ης Νοεμβρίου 1993, στο οποίο ο συντάκτης του εκθέτει τα εξής: «Είμαστε πολύ ευχαριστημένοι, διότι ξεκινήσαμε με πρόβλημα κατάρρευσης της προϋπάρχουσας συμφωνίας, λόγω των αντιθέσεων των εταιριών Κοσμά-Γιαννάτου και Βεντούρη Α, τη θεραπέυσαμε και σιγά-σιγά, ανατρέποντας το 5 έως 10 % (θέσεις Στρίντζη, Βεντούρη Γ και Adriatica), ολοκληρώσαμε στο ποσοστό που σας προαναφέραμε». Το χωρίο αυτό αποδεικνύει ότι υπήρξαν διαπραγματεύσεις κατά τη διάρκεια του έτους εκείνου, κατά τις οποίες ανέκυψαν διαφορές μεταξύ των επιχειρήσεων, ορισμένες από τις οποίες μετείχαν και στην παλιά συμφωνία (Βεντούρης, Adriatica κ.λπ.). Η έκφραση «σιγά-σιγά» αποδεικνύει ότι υπήρξε ολόκληρη σειρά διαπραγματεύσεων κατά τη διάρκεια του έτους μεταξύ των εταιριών (περιλαμβανομένης της προσφεύγουσας), πράγμα το οποίο αποδεικνύει τη συνέχιση της συμμετοχής της εταιρίας αυτής κατά το διάστημα μεταξύ Ιανουαρίου και Νοεμβρίου 1993.
- 190 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η συνέχιση της συμφωνίας κατά το 1992 και το 1993 συνάγεται από την ανάγνωση της τηλεομοιοτυπίας της 30ής Οκτωβρίου 1990, σε συνδυασμό με τα τηλετυπήματα της 22ας Οκτωβρίου 1991, της 7ης Ιανουαρίου 1993 και της 24ης Νοεμβρίου 1993.
- 191 Όσον αφορά την παράταση της συμπράξεως μέχρι τον Ιούλιο του 1994, ημερομηνία παύσεως της παραβάσεως κατά την Απόφαση, επισημαίνεται ότι το τηλετύπημα της 24ης Νοεμβρίου 1993 αφορούσε τους ναύλους για τη μεταφορά, στις τρεις γραμμές μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας, των φορτηγών οχημάτων, εφαρμοστέους από τις 16 Δεκεμβρίου 1993, δηλαδή, στην πραγματικότητα, κατά τη διάρκεια του 1994. Το Πρωτοδικείο παραπέμπει σε ένα τηλετύπημα που έστειλε η ΕΤΑ στην έδρα των Μινωικών Γραμμών στις 26 Μαΐου 1994, στο οποίο ο συντάκτης του εκθέτει τα εξής: «Εμείς έχουμε αναλάβει πρωτοβουλία στη γραμμή της Ιταλίας, για να διαμορφώσουμε νέο τιμολόγιο, διαφορετικό για τις συναλλαγές τοις μετρητοίς και διαφορετικό για τις συναλλαγές επί πιστώσει, με επιταγές δίμηνης προθεσμίας. Το πρόβλημά μας εντοπίζεται στο ότι πρέπει να συμφωνήσουν 16 εταιρίες. Παρ' όλα αυτά, είμαστε αισιόδοξοι». Από το έγγραφο αυτό προκύπτει ότι τον Μάιο του 1994 οι Μινωικές Γραμμές συνέχισαν να καταβάλλουν προσπάθειες για να επιτύχουν συμφωνία με τις άλλες επιχειρήσεις προς τροποποίηση των ισχυόντων ναυτολογίων.

192 Τέλος, το Πρωτοδικείο κρίνει αλυσιτελή τον ισχυρισμό που προβάλλει η προσφεύγουσα στη σελίδα 13 του δικογράφου της προσφυγής της, περί αντιφάσεως μεταξύ της διάρκειας της παραβάσεως την οποία δέχθηκε η Απόφαση, η οποία περιλαμβάνει ολόκληρο το 1993, και του σημείου 62 της ανακοινώσεως αιτιάσεων, με το οποίο η προσφεύγουσα κατηγορείται ότι μετέσχε σε συμφωνία αντίθετη προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης αφορώσα μέρος μόνον του 1993. Συναφώς, αρκεί η διαπίστωση ότι η προσφεύγουσα δεν αντλεί καμία ιδιαίτερη συνέπεια από την προβαλλόμενη αντίφαση. Επιπλέον και εν πάση περιπτώσει, ακόμη και αν υποθεθεί ότι επικαλείται προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας, ο ισχυρισμός αυτός δεν μπορεί να ευσταθήσει κατά το μέτρο που, όπως η ίδια η προσφεύγουσα επισημαίνει στη σελίδα 13 του δικογράφου της προσφυγής της, είχε τη δυνατότητα να προβάλει ενώπιον της Επιτροπής, κατά τη διάρκεια της ακροάσεως, την άποψή της περί της διάρκειας της παραβάσεως το 1993 που της καταλόγιζε η ανακοίνωση αιτιάσεων.

193 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω και ελλείψει κάθε αποδεικτικού στοιχείου ή ενδείξεως που να μπορεί να ερμηνευθεί ως δηλωθείσα βούληση της προσφεύγουσας να αποστασιοποιηθεί από το αντικείμενο της συναφθείσας τον Νοέμβριο του 1993 συμφωνίας, ορθώς η Επιτροπή έκρινε ότι διάθετε αποδείξεις περί της συνεχίσεως της μέχρι τον Ιούλιο του 1994, οπότε η Επιτροπή θεωρεί ότι έπαυσε η παράβαση, ημερομηνία που συμπίπτει με τη διενέργεια των πρώτων ελέγχων. Επομένως το σκέλος αυτό πρέπει να απορριφθεί.

B — Επί του δευτέρου σκέλους, που αφορά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως και τον καθορισμό του μεριδίου ευθύνης της προσφεύγουσας στη διάπραξη της παραβάσεως

Επιχειρηματολογία των διαδίκων

194 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει, κατ' αρχάς, ότι η Επιτροπή κακώς χαρακτήρισε τη σύμπραξη ως σοβαρή παράβαση, διότι δεν έλαβε υπόψη της ότι η συμφωνία αυτή

είχε περιορισμένο αντίκτυπο στην αγορά των θαλασσιών μεταφορών μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας, ότι οι δημοσιοποιηθείσες τιμές δεν τηρήθηκαν στην πράξη και ότι ο παράνομος χαρακτήρας της συμφωνίας δεν ήταν ξεκάθαρος λόγω του ισχύοντος στην Ελλάδα νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου.

- 195 Περαιτέρω, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι το μερίδιό της ευθύνης στη διάπραξη της εικαζόμενης παραβάσεως είναι ήσσον και διατείνεται ότι, εν πάση περιπτώσει, ο ρόλος που διαδραμάτισε στην παράβαση αυτή δεν μπορεί παρά να χαρακτηριστεί ως παθητικός. Έτσι, προβάλλει ότι η συμπεριφορά της δεν ήταν αποτέλεσμα της ελεύθερης βουλήσεώς της, αλλά προϊόν της συγχύσεως που επικρατούσε στην Ελλάδα μεταξύ των ναυτιλιακών εταιριών λόγω του ισχύοντος νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου και των επιταγών και συστάσεων που διατύπωνε κατά καιρούς το ΥΕΝ. Επίσης, δεν είχε ενεργό συμμετοχή στην εικαζόμενη παράβαση, καθόσον ως μικρομεσαία επιχείρηση ήταν υποχρεωμένη, για να επιβιώσει, να ακολουθεί αμυντική εμπορική πολιτική έναντι των άλλων εταιριών, που ήσαν μεγάλοι μεταφορείς στην αγορά των θαλασσιών μεταφορών μεταξύ Ελλάδος και Ιταλίας. Ισχυρίζεται επίσης ότι πάντοτε δρούσε εντός του ισχύοντος νομοθετικού και κανονιστικού πλαισίου, σύμφωνα με τις επιταγές του ανταγωνισμού στη σχετική αγορά.
- 196 Τέλος, η αξιολόγηση της ευθύνης της προσφεύγουσας στη διάπραξη της κολασθείσας παραβάσεως είναι ωσαύτως εσφαλμένη, καθόσον η Επιτροπή παραγνώρισε το γεγονός ότι η προσφεύγουσα κρίθηκε ένοχη μόνο για τη συμμετοχή σε σύμπραξη αφορώσα τις γραμμές Πάτρα-Μπάρι και Πάτρα-Μπρίντζι. Επιπλέον, το επιβληθέν στην προσφεύγουσα πρόστιμο ήταν δυσανάλογο, κατά το μέτρο που η παράβαση αυτή αφορούσε αποκλειστικώς τους ναύλους για τη μεταφορά των φορτηγών οχημάτων, αντιθέτως προς τη σύμπραξη που αφορούσε τη γραμμή Πάτρα-Ανκόνα, η οποία είχε ως αντικείμενο και τους ναύλους για τη μεταφορά των επιβατών και των οχημάτων τους.
- 197 Υπό τις συνθήκες αυτές, η προσφεύγουσα φρονεί ότι, στην περίπτωση που το Πρωτοδικείο κρίνει ότι αυτή παρέβη το άρθρο 85 της Συνθήκης, οι πιο πάνω σκέψεις δικαιολογούν τη μείωση του προστίμου που της επιβλήθηκε στα κατώτατα προβλεπόμενα όρια.

198 Η Επιτροπή υπενθυμίζει ότι, μολονότι οι κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού αριθ. 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3, στο εξής: κατευθυντήριες γραμμές) κατατάσσουν κατ' αρχήν στις πολύ σοβαρές παραβάσεις τα καρτέλ καθορισμού τιμών, εν προκειμένω έλαβε υπόψη (ιδίως στα σημεία 148, 149 και 162 του αιτιολογικού της Αποφάσεως) τις προβληθείσες από την προσφεύγουσα ελαφρυντικές περιστάσεις, οι οποίες την οδήγησαν δικαιολογημένα στο συμπέρασμα ότι πρόκειται για σοβαρή και όχι πολύ σοβαρή παράβαση. Ομοίως, η Επιτροπή θεωρεί ότι έλαβε δεόντως υπόψη της τόσο τη σύγχυση λόγω του νομοθετικού πλαισίου όσο και τον παρακολουθηματικό ρόλο της προσφεύγουσας, όπως προκύπτει από τα σημεία 163 και 164 του αιτιολογικού της Αποφάσεως.

Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

199 Από τη νομολογία προκύπτει ότι η εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, προς τον σκοπό του καθορισμού του προστίμου, πρέπει να γίνεται λαμβανομένης υπόψη ιδίως της φύσεως των περιορισμών που η παράβαση αυτή επέφερε στον ανταγωνισμό, του αριθμού και της σπουδαιότητας των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων, του αντίστοιχου τμήματος της αγοράς που ελέγχουν εντός της Κοινότητας, καθώς και της κατάστασης της αγοράς κατά τη χρονική περίοδο διαπράξεως της παραβάσεως (απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1970, 41/69, *Chemiefarma κατά Επιτροπής*, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 397, σκέψη 176).

200 Ομοίως, όταν μια παράβαση έχει διαπραχθεί από πλείονες επιχειρήσεις, η Επιτροπή πρέπει να λάβει υπόψη της τον ρόλο που διαδραμάτισε καθεμία επιχείρηση στην παράβαση (απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Ιουνίου 1983, 100/80 έως 103/80, *Musique diffusion française κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1983, σ. 1825, σκέψεις 120 και 129) και, συνεπώς, να εξετάσει τη σχετική βαρύτητα της συμμετοχής καθεμιάς απ' αυτές (απόφαση του Πρωτοδικείου της 17ης Δεκεμβρίου 1991, T-7/89, *Hercules Chemicals κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1991, σ. II-1711, σκέψη 110, και προπαρατεθείσες αποφάσεις *Montecatini κατά Επιτροπής*, σκέψη 207, *Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni*, σκέψη 150, και *Cimenteries CBR κ.λπ. κατά Επιτροπής*, σκέψεις 4949 και 4994). Ειδικότερα, το ότι μια επιχείρηση δεν έχει μετάρσει σε όλα τα συστατικά

στοιχεία μιας συμπράξεως ή ότι έχει διαδραματίσει ή σsona ρόλο σε όσες πτυχές έχει μετάσχει πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, ενδεχομένως δε και κατά την επιμέτρηση του προστίμου (προσπαρτεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, σκέψη 90).

- 201 Η εξέταση των αιτιάσεων που προβάλλει η προσφεύγουσα στο πλαίσιο του υπό κρίση σκέλους επιβάλλει κατ' αρχάς να υπομνησθεί η διατύπωση του άρθρου 1 της Αποφάσεως και στη συνέχεια να αναλυθεί ο τρόπος κατά τον οποίο η Επιτροπή θεώρησε ότι εφάρμοσε εν προκειμένω τις κατευθυντήριες γραμμές.
- 202 Όπως κρίθηκε στο πλαίσιο της εξετάσεως του πρώτου λόγου ακυρώσεως, δεδομένου ότι το διατακτικό της Αποφάσεως δεν είναι διφορούμενο, πρέπει να θεωρηθεί ότι αυτό το οποίο η Επιτροπή διαπίστωσε και κόλασε δεν είναι μια ενιαία παράβαση αφορώσα και τις τρεις γραμμές, αλλά δύο αυτοτελείς παραβάσεις, μία αφορώσα τη βόρεια γραμμή (άρθρο 1, παράγραφος 1) και μία άλλη αφορώσα τις νότιες γραμμές (άρθρο 1, παράγραφος 2).
- 203 Το Πρωτοδικείο φρονεί ότι, για να εξετασθεί το δεύτερο σκέλος του πέμπτου λόγου ακυρώσεως, πρέπει να εξετασθούν οι αιτιάσεις περί του χαρακτηρισμού της σοβαρότητας της παραβάσεως, κατόπιν δε οι αιτιάσεις που αφορούν το ότι δεν ελήφθησαν υπόψη οι ελαφρυντικές περιστάσεις και, τέλος, η αιτίαση που αντλείται από την επιβολή προστίμου δυσανάλογου προς το ειδικό βάρος της συμμετοχής της προσφεύγουσας στην κολασθείσα παράβαση.

1. Επί του καθορισμού της σοβαρότητας της παραβάσεως

- 204 Από τα σημεία 147 έως 150 του αιτιολογικού της Αποφάσεως προκύπτει ότι, μολονότι η Επιτροπή έκρινε κατ' αρχήν ότι μια σύμπραξη όπως η υπό κρίση, συναφθείσα μεταξύ ορισμένων από τις σημαντικότερες εταιρίες εκμεταλλεύσεως πορθμείων στη σχετική αγορά, για να καθοριστούν οι τιμές μεταφοράς επιβατών και οχημάτων με

roll-on/roll-off πορθμεία, συνιστά από τη φύση της πολύ σοβαρή παράβαση της κοινοτικής νομοθεσίας (σημείο 147 του αιτιολογικού της Απόφασης), θεώρησε εν προκειμένω την εν λόγω παράβαση ως απλώς σοβαρή παράβαση (σημείο 150 του αιτιολογικού της Απόφασης).

205 Το Πρωτοδικείο επισημαίνει ότι μια συμφωνία για τον καθορισμό τιμών περιορίζει από τη φύση της τον ανταγωνισμό (προπαρατεθείσα απόφαση Chemiefarma κατά Επιτροπής, σκέψη 133). Επιπλέον, οι οριζόντιοι περιορισμοί, όπως είναι τα καρτέλ για τις τιμές όπως τα εν προκειμένω, χαρακτηρίζονται, κατ' αρχήν, ως πολύ σοβαρές παραβάσεις, κατά τις κατευθυντήριες γραμμές.

206 Εν προκειμένω, από την Απόφαση προκύπτει ότι η Επιτροπή κατέληξε ότι επρόκειτο για σοβαρή παράβαση των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού (σημείο 150 του αιτιολογικού), αφού αναγνώρισε (σημείο 148 του αιτιολογικού) ότι η παράβαση είχε περιορισμένο μόνον πραγματικό αντίκτυπο στην αγορά, δεχόμενη έτσι το επιχείρημα των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων ότι δεν εφάρμοσαν πλήρως όλες τις ειδικές συμφωνίες περί τιμών και ότι, κατά τη διάρκεια της παραβάσεως, υπήρχε μεταξύ τους ανταγωνισμός ως προς τις τιμές μέσω της εφαρμογής διαφορετικών εκπτώσεων. Η Επιτροπή αναγνώρισε επίσης ρητώς ότι η Ελληνική Κυβέρνηση, κατά τη διάρκεια της ίδιας αυτής περιόδου, ενθάρρυνε τις επιχειρήσεις να διατηρούν τις αυξήσεις των ναύλων τους εντός των ορίων του πληθωρισμού και έτσι οι ναύλοι διατηρήθηκαν σε ένα από τα χαμηλότερα επίπεδα εντός της κοινής αγοράς για τις θαλάσσιες μεταφορές από ένα κράτος μέλος στο άλλο. Η Επιτροπή δέχθηκε επιπλέον (σημείο 149 του αιτιολογικού) ότι τα αποτελέσματα της παραβάσεως αφορούσαν ένα περιορισμένο τμήμα της κοινής αγοράς, δηλαδή τρεις από τις θαλάσσιες γραμμές της Αδριατικής, υπογραμμίζοντας συγχρόνως ότι, ακόμη και αν ληφθούν υπόψη όλες οι ναυτιλιακές γραμμές μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας, η αγορά είναι εν πάση περιπτώσει μικρή σε σύγκριση με τις άλλες αγορές εντός της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Τέλος, η Επιτροπή έλαβε υπόψη (σημείο 149 του αιτιολογικού) τα αριθμητικά στοιχεία που αντιστοιχούν στον αριθμό των επιβατών, των αυτοκινήτων και των ρυμουλκούμενων οχημάτων που μεταφέρθηκαν κατά τη διάρκεια του 1996 στη σχετική αγορά σε σύγκριση με τα μεταφερθέντα στις άλλες ναυτιλιακές γραμμές της Ευρωπαϊκής Ενώσεως.

207 Συνεπώς, κατά την αξιολόγηση της σοβαρότητας της παραβάσεως και, επομένως, κατά την εκτίμηση του βασικού ποσού του επιβληθέντος στην προσφεύγουσα προστίμου, η Επιτροπή έλαβε υπόψη της τις ελαφρυντικές περιστάσεις που επικαλέσθηκε η προσφεύγουσα, δηλαδή τον περιορισμένο αντίκτυπο των συμφωνιών στη

σχετική αγορά, το ότι οι καθορισθείσες με τις συμφωνίες τιμές δεν τηρήθηκαν στην πράξη, το ότι η Ελληνική Κυβέρνηση παρότρυνε τις επιχειρήσεις να διατηρούν τις αυξήσεις των ναύλων τους εντός των ορίων του πληθωρισμού, καθώς και το ότι τα αποτελέσματα της παραβάσεως αφορούσαν ένα περιορισμένο τμήμα της κοινής αγοράς.

- 208 Δεδομένου ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη της τις ελαφρυντικές αυτές περιστάσεις, οι οποίες και δικαιολόγησαν την εκ μέρους της μείωση του πολύ υψηλού επιπέδου σοβαρότητας της παραβάσεως, το οποίο συνήθως χαρακτηρίζει τις συμπράξεις περί τιμών, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να επικαλείται τις ίδιες αυτές περιστάσεις για να απαιτήσει και περαιτέρω μείωση του επιπέδου σοβαρότητας της παράβασης. Συνεπώς, το τμήμα αυτό του δευτέρου σκέλους πρέπει να απορριφθεί.

2. Επί του ότι δεν ελήφθησαν υπόψη οι λοιπές ελαφρυντικές περιστάσεις

- 209 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει επίσης ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της όλες τις ελαφρυντικές περιστάσεις που συντρέχουν εν προκειμένω.
- 210 Στα σημεία 163 και 164 του αιτιολογικού της, η Απόφαση εκθέτει τις ελαφρυντικές περιστάσεις τις οποίες έλαβε υπόψη της η Επιτροπή κατά τον καθορισμό του τελικού ύψους του επιβλητέου σε κάθε αποδέκτη της Αποφάσεως προστίμου, αφού καθόρισε το βασικό ποσό.
- 211 Στο σημείο 163 του αιτιολογικού της Αποφάσεως, η Επιτροπή δέχεται ότι υπήρχε κάποια σύγχυση μεταξύ των ελληνικών εταιριών που δραστηριοποιούνταν στις εσωτερικές γραμμές ως προς το αν οι διαβουλεύσεις επί των τιμών για το διεθνές τμήμα των ναυτιλιακών γραμμών αποτελούσαν παράβαση. Η Επιτροπή εκθέτει τα εξής: «Η συνήθης πρακτική —που δεν επιβάλλεται άμεσα από το νομοθετικό ή το κανονιστικό πλαίσιο— του καθορισμού των εγχώριων ναύλων στην Ελλάδα μέσω

διαβούλευσης όλων των εγχώριων φορέων εκμετάλλευσης (κατά τη οποία αναμενόταν να υποβάλουν κοινή πρόταση) και της εκ των υστέρων απόφασης του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας μπορεί να προκαλέσει ορισμένες αμφιβολίες στις ελληνικές εταιρείες που ασκούν δραστηριότητες και στις εσωτερικές γραμμές για το κατά πόσον η διαβούλευση για τον καθορισμό τιμών στις διεθνείς γραμμές συνιστούσε πράγματι παράβαση». Λαμβανομένων υπόψη των στοιχείων αυτών, η Επιτροπή έκρινε ότι έπρεπε να μειωθούν τα πρόστιμα κατά 15 % για όλες τις επιχειρήσεις (σημείο 163 του αιτιολογικού, τελευταία περίοδος).

- 212 Στο σημείο 164 του αιτιολογικού της, η Απόφαση εκθέτει ότι η Επιτροπή έκρινε τα εξής:

«Οι εταιρίες Marlines, Adriatica, ANEK και Βεντούρης περιορίστηκαν απλώς να ακολουθήσουν τους πρωταίτιους της παράβασης. Οι διαπιστώσεις αυτές δικαιολογούν μείωση των προστίμων κατά 15 % για τις εν λόγω εταιρίες».

- 213 Επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη της όλες τις ελαφρυντικές περιστάσεις που επικαλέστηκε η προσφεύγουσα και ότι για τον λόγο αυτό μείωσε κατά 30 % το ύψος του προστίμου που, άλλως πώς, θα της είχε επιβληθεί.

3. Επί του αν το πρόστιμο είναι ανάλογο προς το ειδικό βάρος της συμμετοχής της προσφεύγουσας στην κολασθείσα παράβαση

- 214 Τέλος, η προσφεύγουσα προσάπτει στην Επιτροπή ότι υπέπεσε σε σφάλμα κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, καθόσον το υπολόγισε χωρίς να λάβει υπόψη της την έκταση της παραβάσεως που έγινε δεκτή εις βάρος της προσφεύγουσας, η οποία αφορούσε μόνον τη γραμμή Πάτρα-Μπάρι-Μπρίντιζι και είχε αποκλειστικώς ως αντικείμενο τους ναύλους για τη μεταφορά των φορτηγών οχημάτων, αντιθέτως

προς τη σύμπραξη που αφορούσε τη γραμμή Πάτρα-Ανκόνα, η οποία είχε ως αντικείμενο και τους ναύλους για τη μεταφορά των επιβατών και των οχημάτων τους. Ενεργώντας κατά τον τρόπο αυτόν, η Επιτροπή παραγνώρισε το γεγονός ότι η προσφεύγουσα κρίθηκε ένοχη μόνο για τη συμμετοχή σε σύμπραξη αφορώσα τις γραμμές Πάτρα-Μπάρι και Πάτρα-Μπρίντιζι, πράγμα που είχε ως αποτέλεσμα την επιβολή προστίμου δυσαναλόγου σε σχέση με τη σοβαρότητα της διαπραχθείσας παραβάσεως.

- 215 Υπενθυμίζεται ο τρόπος κατά τον οποίο η Επιτροπή καθόρισε το βασικό ποσό του προστίμου εν προκειμένω.
- 216 Δεν αμφισβητείται ότι η Επιτροπή υπολόγισε το ύψος των προστίμων εν προκειμένω βάσει της συλλογιστικής που εκτίθεται στο σημείο 144 του αιτιολογικού της Αποφάσεως, κατά την οποία συλλογιστική η Επιτροπή θεώρησε ότι οι δύο συμπράξεις τις οποίες έκρινε αποδεδειγμένες με την απόφαση αποτελούν πτυχές «μιας ενιαίας συνεχούς παράβασης». Η Επιτροπή παρατηρεί ότι λόγω του ότι η παράβαση διαπιστώθηκε και στις τρεις γραμμές, οι οποίες θεωρούνται ότι αποτελούν μία και μόνη αγορά, το βασικό ποσό καθορίστηκε αφού ελήφθη υπόψη ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων στο σύνολο της αγοράς των υπηρεσιών πορθμείων μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας.
- 217 Πράγματι, από τα σημεία 157 και 158 του αιτιολογικού της Αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή υπολόγισε τα πρόστιμα με βάση ένα ενιαίο για όλες τις επιχειρήσεις βασικό ποσό, προσαρμοσμένο βάσει του μεγέθους εκάστης, χωρίς όμως άλλη διάκριση αναλόγως της συμμετοχής τους σε μία ή σε δύο κολασθείσες παραβάσεις.
- 218 Σημειωτέον ότι κρίθηκε ότι από το διατακτικό της Αποφάσεως προκύπτει σαφώς ότι η Επιτροπή επέβαλε κυρώσεις για δύο αυτοτελείς παραβάσεις και ότι προσάπτεται στην προσφεύγουσα μόνον ότι μετέσχε στην παράβαση για την οποία επιβάλλει κυρώσεις το άρθρο 1, παράγραφος 2, δηλαδή την παράβαση που αφορά τα επίπεδα των ναύλων για τα φορτηγά στις γραμμές Πάτρα-Μπάρι και Πάτρα-Μπρίντιζι.

Συνεπώς, το επιβληθέν στην προσφεύγουσα πρόστιμο υπολογίστηκε με βάση την εσφαλμένη υπόθεση ότι η Απόφαση κόλαζε μία και μόνη παράβαση αφορώσα και τις τρεις γραμμές.

- 219 Συνεπώς, η Επιτροπή επέβαλε κυρώσεις κατά τον ίδιο τρόπο στις επιχειρήσεις που μετέσχαν και στις δύο παραβάσεις και στις επιχειρήσεις που μετέσχαν μόνο στη μία, κατά παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας. Για λόγους επεικειάς και αναλογικότητας, πρέπει οι εταιρίες των οποίων η συμμετοχή παρέμεινε περιορισμένη σε μία μόνο σύμπραξη να τιμωρηθούν λιγότερο αυστηρά από τις εταιρίες που μετέσχαν σε όλες τις επίδικες συμφωνίες. Η Επιτροπή δεν μπορεί να επιβάλει το ίδιο αυστηρές κυρώσεις στις εταιρίες στις οποίες η Απόφαση καταλογίζει δύο παραβάσεις και σε εκείνες στις οποίες καταλογίστηκε η μία μόνον από τις παραβάσεις, όπως συμβαίνει με την προσφεύγουσα.
- 220 Επομένως, κατά το μέτρο που η προσφεύγουσα δεν κρίθηκε υπεύθυνη παρά μόνο για τη συμμετοχή στην παράβαση που κολάζεται στο άρθρο 1, παράγραφος 2, της Αποφάσεως, της επιβλήθηκε πρόστιμο δυσανάλογο σε σχέση με τη σοβαρότητα της διαπραχθείσας παραβάσεως. Κατά συνέπεια, το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα πρέπει να μειωθεί.
- 221 Με γνώμονα την οικονομία της Αποφάσεως και το ότι η Επιτροπή θέλησε να εφαρμόσει εν προκειμένω μέθοδο σκοπούσα να λάβει υπόψη το ειδικό βάρος των επιχειρήσεων και το πραγματικό αποτέλεσμα των διαπραχθεισών παραβάσεων επί του ανταγωνισμού, το ύψος του προστίμου της προσφεύγουσας πρέπει να καθορισθεί λαμβανομένου υπόψη του σχετικού μεγέθους της κινήσεως στις γραμμές τις οποίες αφορά το άρθρο 1, παράγραφος 2, της Αποφάσεως (Πάτρα-Μπάρι και Πάτρα-Μπρίντιζι) σε σχέση με το μέγεθος της κινήσεως στην γραμμή την οποία αφορά το άρθρο 1, παράγραφος 1, της Αποφάσεως (Πάτρα-Ανκόνα). Από την απάντηση της Επιτροπής στην ερώτηση του Πρωτοδικείου στο πλαίσιο των μέτρων οργάνωσης της διαδικασίας προκύπτει ότι ο συνολικός κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων στις οποίες επιβλήθηκαν κυρώσεις με την Απόφαση ανέρχεται σε 114,3 εκατομμύρια ECU. Από τη δικογραφία προκύπτει ότι ο κύκλος εργασιών που αντιστοιχεί στις υπηρεσίες μεταφοράς οι οποίες αποτέλεσαν αντικείμενο της συμπράξεως που κολάζεται με το άρθρο 1, παράγραφος 2, της Αποφάσεως (στις γραμμές Πάτρα-Μπάρι και Πάτρα-Μπρίντιζι) αντιστοιχεί, περίπου, στο ένα τέταρτο του συνολικού κύκλου εργασιών που ελήφθη υπόψη.

- 222 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω στοιχείων, το Πρωτοδικείο κρίνει, κατά την άσκηση της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας, ότι το επιβληθέν στην προσφεύγουσα πρόστιμο ύψους 1 010 000 ECU πρέπει να μειωθεί σε 252 500 ευρώ.
- 223 Κατά τα λοιπά, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί.

III — Επί του αιτήματος περί λήψεως μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας

- 224 Με το υπόμνημα απαντήσεως, η προσφεύγουσα πρότεινε στο Πρωτοδικείο να εξετάσει κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ορισμένους μάρτυρες προς στήριξη των λόγων της προσφυγής της που ενδεχομένως δεν προαποδεικνύονται εγγράφως και προς συμπλήρωση και διευκρίνιση των ισχυρισμών και των επιχειρημάτων της. Ωστόσο, το Πρωτοδικείο κρίνει ότι, δεδομένου ότι στο πλαίσιο της υπό κρίση υποθέσεως δεν υπήρξε διάσταση απόψεων ως προς την εξέλιξη των πραγματικών περιστατικών, είναι σε θέση να εκτελέσει το δικαιοδοτικό του καθήκον χωρίς να είναι αναγκαίο να εξετάσει τους προταθέντες μάρτυρες.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 225 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του, το Πρωτοδικείο μπορεί να κατανείμει τα δικαστικά έξοδα ή να αποφασίσει ότι κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά του έξοδα σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων. Εν προκειμένω, πρέπει να υποχρεωθεί η προσφεύγουσα να φέρει τα δικαστικά της έξοδα καθώς και τα τρία τέταρτα των δικαστικών εξόδων της Επιτροπής, περιλαμβανομένων των εξόδων της διαδικασίας ασφαλιστικών μέτρων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (πέμπτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Καθορίζει το ποσό του προστίμου που επιβάλλεται στη Ventouris Group Enterprises SA σε 252 500 ευρώ.
- 2) Απορρίπτει την προσφυγή κατά τα λοιπά.
- 3) Η Ventouris Group Enterprises SA φέρει τα δικαστικά της έξοδα καθώς και τα τρία τέταρτα των δικαστικών εξόδων της Επιτροπής, περιλαμβανομένων των εξόδων της διαδικασίας ασφαλιστικών μέτρων. Η Επιτροπή φέρει το ένα τέταρτο των εξόδων της.

Cooke

García-Valdecasas

Lindh

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 11 Δεκεμβρίου 2003.

Ο Γραμματέας

Η Πρόεδρος

H. Jung

P. Lindh

II - 5345

Περιεχόμενα

Ιστορικό της διαφοράς	II-5265
Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων	II-5270
Νομική εκτίμηση	II-5271
I — Επί του αιτήματος περί ακυρώσεως της Αποφάσεως	II-5272
Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών στοιχείων, καθόσον η Απόφαση θεωρεί αποδεδειγμένη τη συμμετοχή της προσφεύγουσας σε συμφωνία καθορισμού των τιμών στη γραμμή Πάτρα-Μπάρι	II-5272
A — Προκαταρκτικές σκέψεις	II-5272
Επιχειρηματολογία των διαδίκων	II-5272
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II-5275
B — Επί του βασιμίου του λόγου ακυρώσεως	II-5278
1. Επί της τηλεμοιοτυπίας της 8ης Δεκεμβρίου 1989	II-5279
— Επιχειρηματολογία των διαδίκων	II-5279
— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II-5281
2. Επί της τηλεμοιοτυπίας της 30ής Οκτωβρίου 1990	II-5285
— Επιχειρηματολογία των διαδίκων	II-5285
— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II-5287
3. Επί της τηλεμοιοτυπίας της 25ης Φεβρουαρίου 1992	II-5289
— Επιχειρηματολογία των διαδίκων	II-5289
— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II-5290
4. Επί του τηλετυπήματος της 24ης Νοεμβρίου 1993 και επί της συνεδριάσεως της ίδιας ημέρας	II-5293
— Επιχειρηματολογία των διαδίκων	II-5293
— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II-5294

5. Επί των επιχειρημάτων που αφορούν το τηλετύπημα της 7ης Ιανουαρίου 1993	II - 5299
6. Επί του επιχειρήματος περί του νομοθετικού πλαισίου και περί της πολιτικής των ελληνικών αρχών	II - 5301
Επί του δευτέρου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται το παράνομο του ελέγχου που πραγματοποιήθηκε στα γραφεία της ΕΤΑ	II - 5307
Επιχειρηματολογία των διαδίκων	II - 5307
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 5309
Α — Εξουσίες της Επιτροπής όσον αφορά τη διενέργεια ελέγχων ...	II - 5309
Β — Επί του βασίμου του λόγου ακυρώσεως	II - 5316
1. Ουσιώδη πραγματικά περιστατικά μη αμφισβητηθέντα από τους διαδίκους	II - 5316
2. Επί της εν προκειμένω τηρήσεως των αρχών που διέπουν την εκ μέρους της Επιτροπής άσκηση των εξουσιών της όσον αφορά τη διενέργεια ελέγχων	II - 5319
3. Επί του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας και της μη υπερβολικής αναμείξεως της δημόσιας αρχής στη σφαίρα δραστηριότητας της ΕΤΑ	II - 5324
Γ — Συμπέρασμα	II - 5325
Επί του τρίτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται επικουρικός ότι κακώς εφαρμόστηκε το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης στην παρούσα υπόθεση, καθόσον πρόκειται για συμφωνία ήσσονος σημασίας ...	II - 5326
Επιχειρηματολογία των διαδίκων	II - 5326
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 5327
Επί του τετάρτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται ελλιπής αιτιολογία	II - 5328
Επιχειρηματολογία των διαδίκων	II - 5328
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 5329
II — Επί του αιτήματος περί ακυρώσεως ή μειώσεως του προστίμου	II - 5330
Α — Επί του πρώτου σκέλους, με το οποίο προβάλλεται εσφαλμένος καθορισμός της διάρκειας της παραβάσεως	II - 5330
Επιχειρηματολογία των διαδίκων	II - 5330
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 5331

B — Επί του δευτέρου σκέλους, που αφορά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως και τον καθορισμό του μεριδίου ευθύνης της προσφεύγουσας στη διάπραξη της παραβάσεως	II - 5335
Επιχειρηματολογία των διαδίκων	II - 5335
Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 5337
1. Επί του καθορισμού της σοβαρότητας της παραβάσεως	II - 5338
2. Επί του ότι δεν ελήφθησαν υπόψη οι λοιπές ελαφρυντικές περιστάσεις	II - 5340
3. Επί του αν το πρόστιμο είναι ανάλογο προς το ειδικό βάρος της συμμετοχής της προσφεύγουσας στην κολασθείσα παράβαση	II - 5341
III — Επί του αιτήματος περί λήψεως μέτρων οργάνωσης της διαδικασίας	II - 5344
Επί των δικαστικών εξόδων	II - 5344